

YÖN

YABANCI
PETROL ŞİRKETLERİ

VERGİ

KACI //

RIYOR!

MALİYE BAKANLIĞINA
HABER VERİYORUZ !

OKUYUCUDAN YÖNE

Mobil'e ve Çömbelere

Mobil, Türk petrollerinin ulusallaştırılması savaşını yapanlara şu ihtar yapıyor: «Pişman olacaksınız!» ve ilâve ediyor: «Sizin yapmak istediğiniz yapmaya teşebbüs edenler pişman olmuşlardır» ve örnek olarak da İran ile Mısır gösteriyor.

Bu sözlerin altına kalın bir çizgi çekelim ve devam edelim.

Biz biliyoruz ki, ABD'nin iradesi demek, ABD'deki büyük şirketlerin iradesi demektir. Bu memleketteki demokrasi ve özgürlük anlayışının sınırlarını şirketlerin çıkarları tayin etmektedir. ABD için özgür uluslar, Amerikan şirketlerinin sömürçülüğüne kapılarını ardına kadar açan milletlerdir. Bu bakımdan Suudi Arabistan halkı hüdürdür. 1950-1960 arasında Türkiye de bunlardan biri haline getirilmiştir.

Kongo halkının büyük önderi Lumumba'yı vahşice öldürüp yerine Belçikalıların ve diğer emperyalistlerin uşağı Çömbe'yi getiren kuvvet de tanıyoruz.

Özgürlüğü getiriyoruz diye Güney Koreye giren USA'nın oraya sefalet ve esareti götürdüğünü de biliyoruz.

Hürriyetin savunmasını yapıyoruz diye Vietnam halkı üzerine ölüm ve ateş yağdıran ABD'nin neyi savunduğunu da çok iyi biliyoruz.

Türkiye'ye iktisadi yardım yapıyoruz diyen ABD'nin aslında Türkiye'den ekonomik yardım gördüklerini de halkçı yazarlar rakamlarla ispat ediyor.

Türkiye'nin egemenliğini ve ulusal çıkarlarını korumak iddiasıyla yurdumuzun 30 bin millikarelik parçasını askeri bir üs yapan ve buralarda 19 bin asker bulunduran USA'nın neyi ve kimi koruduğunu da Kıbrıs olayları gün ışığına çıkardı.

Ve son olarak şunu da biliyoruz ki, USA dünyanın en güçlü ve emperyalist bir devlettir.

Atatürk gençliğe hitabesinde şöyle diyor:

«... memleketin dahilinde iktidara sahip olanlar, gâfillet dalalet ve hattâ ihanet içinde bulunabilirler, ve hattâ bu iktidar sahipleri 7-8'isi menfaatlerini müstevillerin siyasi emelleriyle tevhid edebilirler.»

Evet, büyük Önderin söylediklerine tanık olduk.

Kişisel çıkarları için Türkiye'yi ABD'nin peyki haline getirenler, Türk Gençliğin öncülük yaptığı bir savaş sonunda, 27 Mayıs 1960

ta devrildiler. Fakat ABD'nin sömürçülüğü devam ediyor ve Türk Gençliği ikinci bir savaşın öncülüğünü yapmaktadır. Bu savaş her çeşit sömürçülüğü yok etmek, toplumun ve kişilerin maddi ve manevi alanda kalkınmasını önleyen engelleri bütün nedenleriyle kaldırmak savaşıştır.

Ve Mobil ihtar ediyor: «... pişman olacaksınız.» ve ilâve ediyor: «... İran ve... Mısır pişman oldular.»

Şimdi İran ve Mısır kelimelerinin altına ve özellikle İran sözcüğünün altına kalın iki çizgi çekelim ve düşünelim.

İrandan sonra Mısır kelimesi, kendisini koruyucu melek göstermek isteyen bir zebanın kendisini savunmak ve gerçek hüviyetini saklamak için kullandığı maske vazifesini görmektedir. (tabii görülebilir.)

Türkiyedeki İranlı öğrencilerin ve İran halkının büyük önder olarak kabul ettikleri Musaddık, halkın desteği ile başbakan oluyor ve İranda yabancı petrol şirketlerini devletleştirmek, yani İran halkının hizmetine sokmak istiyor. ABD ve İngiliz petrol şirketlerini tutan Şah, Musaddık'ı başbakanlıktan uzaklaştırmak teşebbüsünde bulunuyor, fakat başarısızlığa uğrayarak İtalyaya kaçıyor. Bunun üzerine Musaddık İran Cumhuriyetini ilan ediyor. İran'ın kilit noktalarını ellerinde tutan petrol şirketleri ve mensup oldukları devletler derhal sinsice harekete geçiyor ve Musaddık devriliyor... Mobil'in deyimini ile Musaddık pişman oluyor.

Mısır ve özellikle Başkan Nâsır, yaptığı devletleştirme ve millileştirme hareketlerinde başarı gösteriyor. Yaptıklarına pişman olmuyor. Mısır, bu sayede petrol üreten bir ülke haline geliyor.

Mobil'in ihtarından özel sonucu çıkarıyoruz:

Her çeşit sömürçülüğü yok etmek, Türk toplumunu ızdıra kalkındırıp özgür bir ulus yapmak savaşının öncülüğünü yapan Türk Gençliği ve diğer Atatürkçü halkçı kuvvetler, Mobil ihtarına şükretmelidir!

Türk genci olarak Mobil ve Mobil gibilerine ve Çömbelere cevap veriyoruz:

Türk gençliği bu büyük savaşta da başarıyla sonuçlandıracaktır... Her çeşit sömürçülüğe kesin ola-

BASINDAN

Tercüman

TEKSASLI

PİZE, dostluk adına, politika adına ve şu çağda kavuşmayı umduğumuz insanlık merhalesi adına YÜZ KIZARTICI olan bir mektup sunacağım. Can sıkıcı dostumuz A.B.D. Cumhurbaşkanı Bay Johnson'un bir himaye fermanıdır bu... Haliç kıyısındaki Fener karargâhında, bir iptidai ortaçağ casusu gibi çalışıp HAÇLI muharebesi hazırlayan sözde Türk vatanı Patrik Athenagoras yazılmıştır.

İstanbul fethinin 512. yıldönümü günlerinde bu Teksaslı politikacı, Türkiyedeki cehennem temsilcisine der ki:

«Dünya Ortodokslarının lideri. Bilmemne Athenagoras!

Sihhat ve âfiyetiniz konusunda gittikçe artan endişem ve ruhani bakımdan size bağlı bulunmamın topluluğama karşı çok derin ilgimi belirtmek isterim. Bütün kiliseleri temsil eden Patrik haneniz ruhânî kuvvet ve dinî liderlik yönünden büyük bir dayanak noktası bir kale olarak yaşamaya devam ediyor.»

Önce Bay Johnson'un «Muhterem Peder»-nin sihhat ve âfiyeti konusundaki pek «müşfik» endişesini teskin etmek isterim:

Bâsübâdelmevte uğramış Bizans patriğininiz, şaşılacak kadar sihhatlidir. Bütün uyrukları ile birlikte Türk milletini saymakta, yemekte ve hazım sığınlarını çekmektedir. Haftâ bir panayır oyuncusu gibi ortaya çıkıp ayin-i ruhânîler ve ayin-i cinâîler icra etmektedir. Son zamanlarda dışlarını o kadar sıvırlıdır ki, Patrikhanenin, Kıbrıs haydutlarına yardım fasılları ile dolu hesaplarını tetkike gelen hükümetimiz memurlarını bile kapıya yaklaşmaktan istememiştir.

rak son verip Türk halkının hızlı bir şekilde kalkınması için bütün yolları açacaktır. Mobil ve benzerleri Türkiyeden gidecektir. Onlarla kişisel çıkarlarını birleştiren yerli Çömbeler ise tarihin karanlık sayfalarında ihanetleri ile başbaşa kalacaklardır.

Türk toplumu büyük ve derin bir uyanmanın içindedir. Türkiye hiçbir devletin peyki olmayacak. Türk halkını halktan yana olanlar yönetecektir.

Mustafa Açıkmeşe
Ankara Hukuk Fakültesi
Son sınıf öğrencisi

Bu, olur mu?

Tirajı yüksek, değeri düşük bir İstanbul gazetesi bir süre önce, İncirlik Havaalanında bir hırsızlık haberi yayınladı. Hırsızlık iftirasına uğrayanlar, Amerikan işverinde çalışan bir işçilerdiler. Emniyete götürüldük ve bekçiler tarafından öldürülmeye döşüldük. Tabanlarımız patladı. İki gece, üç gün süre bu işkenceye dayanamıyarak polislere «Ne istiyorsanız yazın, imzalayalım» dedik. Va zifesi nas görevliler, ifademizi canları istedikleri gibi yazıp imzalattıktan sonra bizi teşhir ettiler. Çakalı pozlarla gazetecilere resimlemizi cektirdiler. Üç ay hapis yaptık. Fakat Türk hâkimini gerçek ortaya çıkardı. Beraat ettik. Ama şimdi işsiz. Amerika hükümetinin temsilcileri, suçsuz olduğumuz anlaşıldığı halde, bizi tekrar işe almamaktadır. Türk yetkilileri de, Amerikan yetkililerine hak veren bir tutum içindedir. Bu olur mu?

Haksızlığa uğrayan işçiler:

Mehmet Kargılı, Fazıl Özdemir, Abidin Tana, İbrahim Aksoy, Sahip Kargılı, Mehmet Tunçkiran, Müslim Frat, Veli Akgül, Fadil Çelik, Cahit Portakalçı

İkincisi, Athenagoras «pek derin ilgisini belirtmek» isteyen Johnson, onu Amerikaya alıp (bizim bazı gaafillerin yaptığı gibi) hergün yakanak öptürmeli ve kendini takdis ettirmeli değil midir? Böylece hem onun hayır duasını hem de Amerikalı rumların «oy» larını alması daha kolay olmaz mı? Yoksa kovboy aklı Türkiye'de bir beşinci kol bulundurmaktan çok mu hoşlanıyor?

Üçüncüsü, Teksaslıların Türkleri hiç tanımadığı anlaşılıyor. Çünkü Patrikhanenin İstanbul'daki ömrü, birkaç ay, bilemediniz birkaç yıl meselesidir. Millî şuur uyardığı gün, küfür ve fesadın bu rezil «dayanağı» Yunan ideasının bu çürük «kal»-a sı fazla buz olacaktır. Ama Johnson gibi Orta çağ gövayelerinin başında tuttukça... Korkarım ki, Türk - Amerikan dostluğu bu enkazın altında kalacaktır.

Sahi, Bay Johnson neden böyledir? Bu nasıl politika, nasıl devlet adamlığı ne tuhaf «dünya liderliği» dir? Sola saldırmış, Sağı küstürmüş, Müslümanı, Budist gücendirmiştir. Kennedy gibi bir liderden sonra bu ne talihsizlikler Amerika ve dünya için...

Yalnız biz Türklere karşı yaptığı gaffarı bir düşünsek: —Tüylar ürpertici manzaradır... Kıbrıs işinde kaba kuvvet gösterileri yapılarak elimizi kolumuzu bağlamak istemiştir. Bütün haklı isteklerimizi baltalamış, Birleşmiş Milletleri, U'Than'ı ve «Arabozucu»-yu da aleyhimize yönelmiştir. Türkiye Başbakanı sayın İnönüye yazdığı hakaret mektubu, çirkin ve müstehzendir... Siyasi tarihi kirletecek bir idrak, sizlik vesikasıdır.

Nihayet, fethin 512. yılında, Rum casusu Athenagoras'a himaye fermanı vererek, hükümetimize göz dağı dikmiştir. Sırf Rum haşaratının oylarını almak için Amerikanın (maalesef) samimi dostu bir büyük milleti incitmiştir.

Türk - Amerikan dostluğunu harcayan, başkası değil, Johnson'un kendisidir. Böyle bir zihniyete karşı Sovyetlerle bile yaklaşmamız gerekmiştir. Çünkü Rus Başbakanları bile Stalin'den Krusçef ve Brejneve doğru bir «seviye» gösterirken Amerikan Cumhurbaşkanı Kennedy'den Johnson'a doğru «sükuf» halindedir.

Ahmet KABAKLI

Gerçek Yayınevi İlk Kitabını Sunar : AZ GELİŞMİŞ ÜLKELER VE SOSYALİZM

Fethi Naci'nin hazırladığı bu kitapta az gelişmiş ülkelerin ortak meselelerini, emperyalizmle olan çıkar çalışmalarını okuyacak ve az gelişmiş altı ülkede kapitalist olmayan yolun nasıl uygulandığını, sosyalizme doğru nasıl yol alındığını canlı gerçekler halinde göreceksiniz. — Fiyat: 7,5 lira.

GERÇEK YAYINEVİ POSTA ve HAVALA ADRESİ:
Cağaloğlu, Molla Fenari Sok. 30-32 P.K. 655 — İSTANBUL

Anadolu'ya ödemeli gönderilir (15.— liradan aşağı siparişler için posta pulu gönderilmesi rica olunur).

İSTANBUL DAĞITIMI: UGRAK KİTABEVİ
Beyaz Saray — Beyazıt

(YÖN — 074)

İHTİLALİ NASIL YAPTIK ?

Bu kitap, günümüz Türkiye'sinin sosyal topografyasını vermektedir.

İHTİLALİ NASIL YAPTIK ?

Yazan :

AZİZ NESİN

Son yılların mizah şaheseridir

DUŞUN YAYINEVİ — Cağaloğlu, Nuruosmaniye, Atasaray 206 — İSTANBUL.

(YÖN — 075)

Bayrak Altına Çağrı

Gün olur uyar yörelerden tiksindirir
Hep oralardan taşarak gelir vahşet
O sinsi niyetlerde, özüme dehşet, dehşet.
Toprağımı delen, kallesçe gülen bakışlar
Barış çığlıkları yayar dünyaya dalga dalga
Örnek insanlar vurulur, vurdurulur kahpece orda.
Bir hesaptır bu gider inceden ince
İşte bunların hepsi bir petrol oyunudur gizlice
Ki bizde buna dostluk denir delice.
Oynanan oyunları seçilmez renk renk
Sözde onlar bir melek, onlar barışa aşık
Sana zehir sunar da kaşık kaşık, bilmezsin ey arkadaş
İstemem gelmesinler, vermesinler bir şeyler bana
Bir uyarlık tanıdım yine susamış kana
Sarı bir ahtapot gibi dört bir yanımı
Emer Anadolu toprağımın kanını gardas,
Kavruk yüzlü Hacım, Memedim, Bacım
Emek, emek kokan nasırlı eller
Sizlersiniz dert ilâcım..
İstemem değdirme toprağıma yabancı eli
Öpeyim nasır nasır o ellerini senin
Gülseler de yüzüne, sen ergeç kovacaksın
Sen o toprak içinde yeniden var olacaksın
Anadolumda o gün doğacak, beklenen güneş
İşçim, köylüm, kardeşim açılmış bir bayrak bu
Gel sen de, sen de bu bayrağın altında birleş.

ORHAN VARDİM

HAFTALIK FIKIR VE SAN'AT GAZETESİ

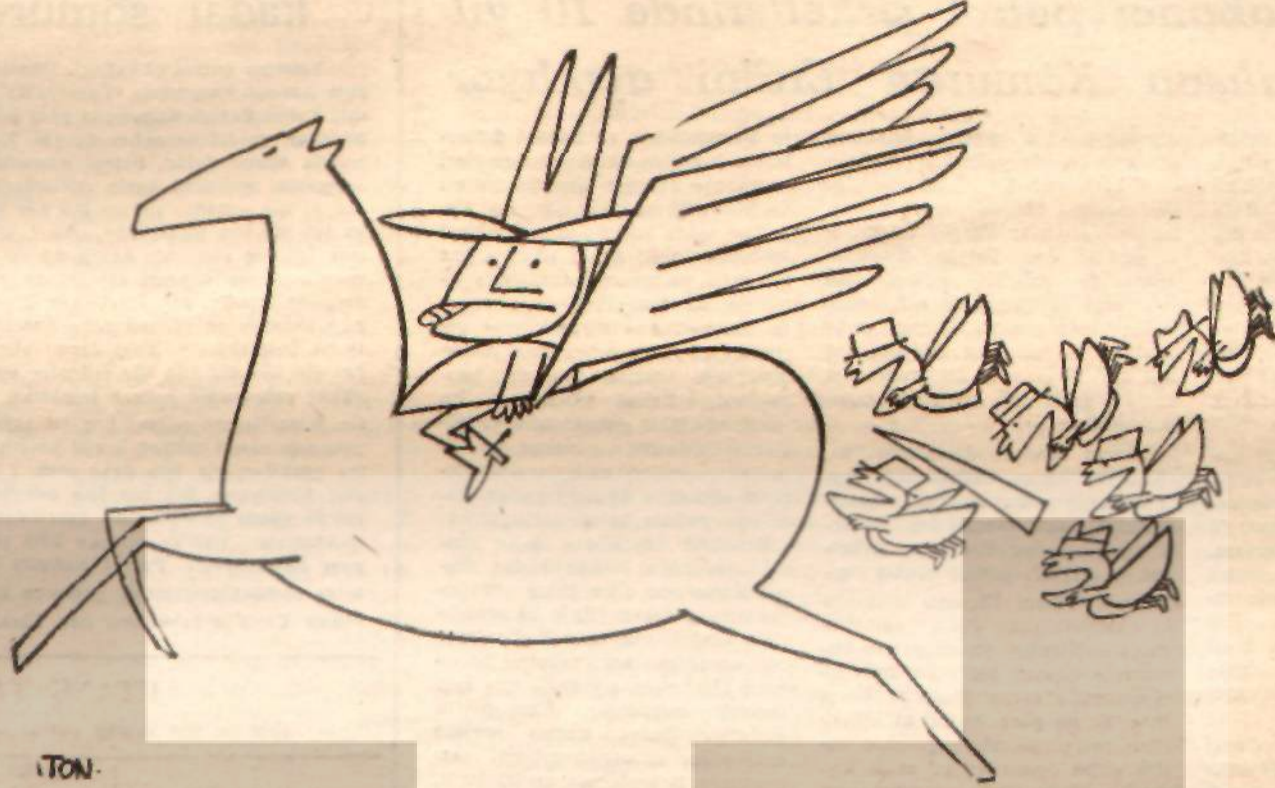
Kurucuları: Cemal Reşit Eyüboğlu
— Mümtaz Soysal — Doğan Avcıoğlu
İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Doğan Avcıoğlu
Basıldığı yer: Güneş Matbaacılık

Yazı İşleri: SÖMET
ADRES : sokak No: 16/8 Yeniköy
— ANKARA
Telefon: 17 69 89. — İstanbul Bürosu (Satış - İlan ve Abone İşleri): Mollafenari Sok. No. 32 Cağaloğlu — İstanbul. Tel: 22 95 70 — Posta Kutusu 512 İstanbul.

Bir yıllık (62 sayı) 60 T.L., Altı aylık (26 sayı) 30.— T.L., Üç aylık (13 sayı) 15.— T.L.'dir. Yurt dışı abonmanlarda bu bedellere ayrıca posta pulu ücreti kadar ilâve yapılır. Geçmiş sayıların fiyatı 2,50 T.L.'dir.

Beher sütünde santimi 25.— T.L. dir. 80-rekli çıkacak ilan ve reklamlarla kitap ilanları için özel indirimler yapılır. İlan ve reklamların yayınlanmasından ötürü hiçbir sorumluluk yüklenilmez.

YÖN, 11 HAZİRAN 1965

TON.

BAKIS

Ekiye, Van - Kotur demiryolu hattının hikâyesidir.

Göğün Doğu ucundan İran sınırına kadar olan, yol Tatvan'a kadar ki kesim gibi, Cento Andlaşması çerçevesinde yapılacaktır. Bunun için, Amerika Türkiye'ye 10 milyon dolarlık kredi açmıştır. İlk bakışta, kredinin koşulları son derece elverişli: verilikten sonraki beş yıl içinde hiç borç ödemesi yapılmıyacak; daha sonra da, yalnızca yüzde 0,75 faizle ve yıllık taksitlerle ödemeye geçilecek. Yüzde birin bile altına düşen bir kredi, bugünkü sermaye piyasasında bulunmaz fırsat.

Ama, gelgelelim, madalyonun öbür yüzü yürekler acısı.

Bir kere, kredi, efektif değil, malzeme kredisi olarak verilmektedir; yani Türk devletinin emrine 10 milyon dolar verilir de «bunu, demiryolu yapımı bakımından duyabileceğiniz çeşitli döviz ihtiyaçlarınız için serbestçe kullanın, istediğiniz ülkeden istediğiniz malları getirin» denilmemektedir. Amerikanın açtığı krediyi, kalem kalem sayılmış 15.000 ton malzeme Amerikanın firmalarından, Amerikalılara tesbit edilmiş fiyatlar üzerinden satın alınacaktır. İş bu kadarla kalsa, yine iyi: «ma dem ki bu derece elverişli koşullarla kredi veriyorlar, kendi paralarıyla başkaları na kâr sağlayacak değiller ya, elbette kendi firmalarına kazandırıyorlar» demek mümkün. Ama, ne var ki, uzmanların dediğine göre, bütün malzeme için tesbit edilen fiyatlar, dünya piyasasındaki rekabet fiyatlarının yüzde 20 yüzde 35 üstündedir. Başka bir deyişle, Türkiye, aynı parayla Amerikadan değil de, bir Avrupa ülkesinden malzeme satın alacak olsa, yüzde 20 ile 35 arası daha ucuza alabilecekti.

İşin asıl acıklı yanı, bundan sonra başlıyor «Kredi veriyoruz» diyerek yüksek fiyatla Türkiye'ye sürülen malzemenin en az yüzde 90'ı, yine uzmanların belirttiklerine göre, yurt içinde yapılması mümkün olan malzemedir. Yukarı kademe-lerdeki sorumlular, «aman ne iyi, ne iyi» deyip ellerini oğuşturarak kredi andlaşmalarını imzalarırken, alt kademelerdeki mühendisler, bütün bu malları kendi emelleriyle ve yerli ham maddeyle yapabileceklerini ispat için çırpınmışlardır. Demiryollarının Ekişehir atelyesi, bahis konusu malzemeyi yapmağa hazır olduğuna defalarca bildirmiştir. Üstelik, Van-Kotur hattı için gerekli malzemenin Türkiye'de yapılması, ek yatırıma girilmeyi ve fazla işçi çalıştırmayı da gerektirmez. Herşey, eldeki tesislerle ve işçilerle yapılacak, TCDD elindeki boş kapasite

değerlendirilecektir. Örneğin, malzeme listesine sokulan ve aslında pek de ince teknoloji gerektirmeyen demiryolu makasları Türkiye'de yapılırsa, yalnız bundan 7,5 milyon lira tasarruf sağlanabilir.

Malzemenin Türkiye'ye taşınmasıyla ilgili koşullar, çeşitli yardım andlaşmalarındaki acıklı hikâyenin tekrarıdır. Türkiye'ye getirilecek olan malzemenin yüzde 50'si mutlaka Amerikan gemileriyle getirilecektir. Böylece, Amerikalı demir, çelik ve makine firmalarının yanında, denizcilik şirketleri de korunmuş oluyor. Geri kalan yüzde 50 ise, serbest rekabete açık tutulmuş, hiç olmazsa bu kısmın olsun Türk gemileriyle gönderileceği şeklinde bir kayıt kabul edilmiştir. Türk Devletinin deniz taşıma kuruluğu olan Deniz Nakliyat TAO' da, tipki devlet şirketi TPAO'nun yabancı petrol ürünleri bir tutuluşu gibi, kendi devletince gözetilmemek, bir yana itilmek durumuyla karşı karşıyadır. Bağlantısız bir kredi bahis konusu olsaydı, onunla alınacak malzemeyi Türk Devletinin gemileriyle taşıtmak, bir devlet işletmesini milletlerarası deniz nakliyat piyasasının hasın koşullarına karşı korumak mümkün olurdu.

TURİSTLER

İkinci Dünya Savaşı sonundanberi «dış yardım» bahanesiyle Türkiye'ye uzanan ellerin çoğu, zaman zaman, millet gururu ve onuru üzerine inen birer şamar olmuş yabancı uzman diye gönderilenlerin büyükçe bir kısmı, sömürgelelerdeki yerli lerle teftişe çıkmış genel vali edasıyla dolap arkalarında bir yığın masraf bırakarak gözden kaybolmuşlardır. Van-Kotur hattının kredi hikâyesi içinde de aynı onur kırıcı durumun belirtileri sezilebilir. Kredi diye verilen 10 milyon doların hepsi malzeme alınması için kullanılacaktır; bunun 600.000 dolarını «müşavir firması» yollanacak üç uzman ücretlerine ve Türkiye'deki masraflarına ayrılmıştır. TCDD'nin sorumluları, «bizim bu konularda yabancı uzmana ihtiyacımız yok» diye bağırdular, dış yardımların süsü ve güllü olan yabancı uzman faslı, bu kredi andlaşmasına da eklenmiştir. Demiryolu yapımı bakımından Türkiye'nin yabancı uzmana gerçekten ihtiyacı yoktur. Aksine, şimdiye kadar, bu konuda, Türkiye'den İran ve Afganistan gibi ülkelere uzman yollanmıştır. Nedeni de gayet basit: Avrupa ve Amerika, demiryolu ağlarını on dokuzuncu yüzyılda ve oner Birinci Dünya Savaşından önce tamamlamışlardır ve oralarda, artık, demiryolu yapımında uzmanlık geçer akçe olmaktan çıkmıştır. Demir-

yolculuktaki hevesi, Sivas'a varır varmaz «Demiraglarla ördük...» diye marşlar söyleyecek kadar yeni olan Türkiye'de ise, çok çetin tabiat koşulları ortasında, bu yüzyılın en usta demiryolu mühendisleriyle boy ölçüşebilecek adamlar yetişmiştir. Bütün mesele, her alanda yabancı hayranlığını bırakıp ancak gerçekten yararlı olabilecek konularda dış tecrübelerle kapıları açmak tan ibarettir. Bu açıdan bakınca 10 milyon doların 600.000'ini de sokağa atılmış olmaktadır.

Herşey hesaba katılırsa, ilk bakışta yüzde 0,75 faizle çok elverişli gibi görünen kredi, aslında, Türkiye için başka bakımlardan faizli çok yüksek bir borç haline almaktadır ve herhalde, normal sermaye piyasasından elde edilebilecek bir kredi, böylesine «dost yardımı»ndan daha az elverişli olmayacaktır.

AKİLLİLER VE APTALLAR

Eski sömürgecilik metodlarının insanca, meşrû ve modern görüşlere bürünmesinden ibaret olan «yeni sömürgecilik», hiç şüphe yok, geri kalmış ülkelerdeki yönetici sınıfların gaflet, bilgisizlik ve karakter zayıflığından geniş ölçüde faydalanıyor. Tabii, aynı gafletin içinde, yardım veren ülkelerdeki halk tabakalarının büyük çoğunluğu da var. Amerikan halkını, bütünüyle, dünya soygununa çıkmış görüldük insanlar gibi görmemiz son derece yanlış olur. Yüksek vergiler ödeyerek dış yardım çabalarına katkıda bulunan basit insan, Wall Street'teki büyük sermaye ile Washington'daki yardım mekânlarında arasında nelerin döndüğünü, yabancı ülkelere uzman diye gönderilenlerin sonra nasıl olup da şirket temsilcisi kılıfına büründüğünü ve yabancı kademelerde ne gibi kirli hesapların yapıldığını bilmemektedir. Hele, bölgelerin kırımlarından kendisine de bazı paylar düşüldüğü için olup bitenlerden şikâyetçi de değildir. Yeni sömürgeciliği önleyebilecek asıl gücü, bu sömürgeciliğin kurbanı haline getirilmek istenen ülkelerde aramak gerekir. Geri kalmış ülkelerin uyanık insanları, kendi halklarına yutturulmak istenen afyonun uyuşukluğuna kapılmamak zorundadırlar.

İkinci Dünya Savaşından sonra Avrupa'da uygulanan Marshall Planı, Amerikan ekonomisinin barış düzenine geçişini kolaylaştırmış ve Doğudaki rejimlerin Atlantik kıyılarına kadar yayılmasını engel-

lemiştir ama, yardımı alanlar tarafından akıllıca kullanıldığı için bu ülkelerin birer Amerikan sömürgeci durumuna düşmelerine yol açmamıştır. İtalya'da bir Mattei çıkıp petrol şirketlerinin kartelini yıkabilmiş, bir de Gaulle, Amerikanın Vietnam ve Dominik politikalarına tükürmek cesaretini gösterebilmiştir.

NUTUK VE HESAP

Yardımlı veren, aslında kendi kendine de yardım etmektedir. O halde, en elverişli gözükken yardım andlaşması, bile, karşılıklı bir alış-veriş konusu olarak, son santimine kadar çetin bir pazarlığa tâbi tutulmalıdır. Şimdi söyleyin: gerçek millet sevgisi, halk sevgisi, dış yardım konularında Türkiye'nin menfaati için ısrar etmek, çürük hesapları ortaya çıkar mak, gaffetleri gözönüne sermek midir, yoksa iri kelimelerle ipe sapa gelmez meydan nutukları atmak mı? «Özel teşebbüs özgürlüğün teminatıdır!», «Çekişmeyi bırakıp milli birlik içinde kalkınmaya bakalım!» gibi modası geçmiş veya faşizm kokulu laflar edilirken, öte yandan, parlak görünüşlü dış yardımların afyonuyla Türkiye'nin iktisadi gücündeki yaratıcılık öldürülmektedir. Bugün, Makine — Kimya Endüstrisi Kurumunun eliadaki büyük sanayi potansiyeli, hazır malzeme faslıyla donatılmış yardım teklifleri yüzünden boş beklemektedir. Hazretlik ve montajlık, kökü dışarda bir yeni sınıf yaratmaktan başka sonuç vermiyor. Ereğli Demir — Çelik gibi temel sanayi yönelmiş ender yatırımlarda da, Devletin iç ve dış soygunculara kapırdığı milli ekonomiye sağlanan faydaları gözelemekteyiz.

«Demokrasi, demokrasi» diyoruz ya, asıl demokrasi, sokaktaki adam bütün bunları anlayıp hesap sorduğu zaman gerçekleşecektir. İç ve dış çevreler, bu hesap sorunun ilk belirtilerine bir hükümet buhranı yaratmakla cevap verdiler. Bundan sonra da kendi küçüküklerine uygun bazı zaferler kazanabilirler. Ama karşılığında milli gurur ve sokaktaki adamın sağ duysu gibi yenilmez güçler var. Sosyalist sistem, millet sevgisi ve gerçek demokrasi inançlarına bir de akılcılık kattığı için her sistemden daha güçlü. Müteahhit yatahanelerinde edinilmiş kişilerle devlet yönetmeğe kalkanlar, karşılığında hangi duyguların ve güçlerin bulunduğunu iyi hesaplamalıdır.

Mümtaz Soysal

MALİYE BAKANLIĞINA HABER VERİYORUZ:

YABANCI PETROL ŞİRKETLERİ VERGİ KAÇIRIYOR

Yabancı petrol şirketlerinde 10 yıl çalışan Kâmuran Erdini açıklıyor

Yabancı petrol şirketleri muazzam kazançlarına rağmen, Türkiye'de vergi ödememenin yolunu bulmuşlardır. Meselâ Shell Rafineri Şirketi, 1962'den bu yana büyük kârlar sağlamış, ama bu kârlar 129 milyon liralık birikmiş sözde zararlarla bir çırpıda mahsup edildiğinden, devlet vergi yerine sâdece hava almıştır. Bu kâr - zarar takası yüzünden yabancı petrol şirketleri, daha uzun yıllar kırk para vergi ödemeyeceklerdir.

Bu imtiyazlı durum, Petrol Kanununun ancak gâflele izah edilebilecek hükümlerinden birine dayanmaktadır. Petrol Kanunu 10 yıl süre ile, arama zararlarının, rafineri kârından mahsubunu kabul etmektedir. Bu sebeple rafineri şirketleri milyonlarca lira kâr ettikleri halde, Mobil ve Shell «arama şirketlerimiz zarar etti» diyerek vergiden kaçabilmektedirler.

Mobil ve Shell'in Türkiye'deki petrol arama ve rafineri şirketleri, hükmi şahsiyeti haliz vergi mükellefi ayrı kurumlardır. Rafineri şirketleri, yerli ham petrolden elde olunan ürünler her türlü gümrük vergi ve resminden muaf olduğu için, bunları hazineden geri alırlar ve hesaplarına net kâr olarak geçirirler. Rafineri şirketleri

nin bu yüzden kârları korkunç denecek ölçüde yüksektir. Rafineri şirketlerinin bu kârlar üzerinden normal olarak yüzde 36 oranında Kurumlar Vergisi ödemeleri gerekir. Ama Petrol Kanunu, arama ve rafineri şirketlerinin tek vergi beyannamesi verebilmelerini kabul ederek, önemli vergi kaybına yol açmıştır. Milyonlarca lira kâr, 10 yıl süre ile, arama şirketinin gösterdiği zararlarla mahsup edilecektir.

Buraya kadar denilebilir ki, «Kabahat bizim. Safak edip böyle hovardaca bir imtiyaz tanımasaydık.» Fakat mesele bu kadarla bitmemektedir: Arama şirketleri, yaptıkları petrol arama giderlerini Petrol Kanunu uyarınca ya aktifleştirerek yıllık amortismanâ tâbi tutar, ya da petrol bulamadık diyerek gider kaydıyla bilançosunda zarar gösterir. Vergi Usul K. na göre, gerek aktifleştirilen petrol giderleri, gerekse aktifte giren demirbaş ve sabit kıymetler, aktifte girdikleri yılın sonu itibarıyla amortismanâ tâbi tutulurlar. Bu, kanunun âmîr hükmüdür. Ne var ki, 1954 - 55 yıllarından itibaren Türkiye'de petrol arama faaliyetine geçmiş olan yabancı şirketler, her yıl vermekle yükümlü oldukları beyanname

ve bilançolarına ve kanuni defterlerine bir cins zarar göstermeleri gereken o yıla ait amortismanları intikal ettirmemişlerdir. Bu şirketler, sekiz yıldır ayırmadıkları amortismanları sanki 1962 yılına ait gider ve amortismanlarımı gibi, tek kalemlerde 1962 beyannamesi ve bilançolarına zarar olarak geçirmişlerdir. Ve bunu malî müşavirlerinin ikazına rağmen yapmışlardır! Petrol Dairesinin bu işlere pek aklı ermemesine ve büyük nüfuzlarına güvenen bu fütursuz şirketler, malî müşavirlerinin sözlerine de aldırmandan, kanunsuz yollara gidebilmektedirler.

Denebilir ki, 1954 - 55 ve sonraki yıllardan 1962'ye kadar Petrol Kanununa göre gider kaydolunması gereken yüzde 10 oranındaki amortismanların 1962'de toptan zarar gösterilmesinden ne çıkar? İkisi aynı şey değil mi? İşin inceliği buradadır. Eğer petrol şirketleri, kanuna uygun şekilde eski yıllar amortismanlarını zamanında hesaplarına geçirselerdi, zararlarının kârdan mahsup süresi 10 yıl olduğu için, önümüzdeki yıllarda vergiden kurtulma imkânı kaybedeceklerdi, 1954 gider ve amortismanlarının mahsup süresi, 1963'te sona erecekti. Halbuki rafineri şirketleri 1962'den itibaren büyük kârlar sağlamışlardır. Bu kârların vergiden kurtulması için, mahsup süresini uzatmak gereklidir. İşte yabancı şirketler, geçmiş yılların gider ve amortismanlarını toptan 1962 yılında göstererek, bu süreyi 1971 yılına kadar uzatmışlardır. Malî lisanda bunun adı düpedüz vergi kaçaklığıdır. Maliye Bakanlığının yetkilileri meseleye el koymalı ve inceleme sonucunu kamu oyuna duyurmalıdır.

Demek oluyor ki:

Petrol Kanununun arama şirketleri zararının 10 yıl süre ile rafineri şirketleri kârlarıyla mahsup edilmesi hükmü tamamen sakattır. Kanunun bu hükmünü yabancı şirketler bile bile suiistimal etmektedirler. Bu hüküm sayesinde, yabancı şirketlerin cakayla açıkladıkları arama giderlerini, aslında Türk Hazinesi ödemektedir. Yerli petrolden elde edilen ürünlerin gümrük vergi ve resimlerinden muafiyetle birlikte vergi kaybına ve kaçaklığına yol açan bu hüküm derhal kaldırılmalıdır.

*

Petrol Savaşı

Petrolün yabancı tasallutundan kurtarılması yolunda kamu oyunun gösterdiği güçlü tepki, A.P. saflarında bozgun yarattı. Daha

Süleyman Demirel
Ağız değiştirdi

dün millileştirmeye, yabancı şirket üslubuyla «gasp» diyen A.P. Genel Başkanı Süleyman Demirel, «Millileştirmeyi kim istemez, ancak...» demeye başladı. Başbakan Urganlı, A.P. den kendisini ayıracak, Petrol Kanununda değişikliği söz konusu etti. Senatoda, Kamu İktisadi Teşebbüsleri Karma Komisyonuna raporunda yer alan petrol rezervlerinin şirketlere peşkeş çekilmesiyle ilgili sayfalar raporunda hemen hemen oy birliği ile çıkarıldı.

Petrol konusunda görüşünü, Profesör Dr. Muammer Aksoy'un da katılımıyla tesbit eden CHP, işi uzatmaktan başka sonuç vermeyecek olan Meclis Soruşturması yerine bir Genel Görüşme sağlama hazırlığı içindedir. Petrol Karma Komisyonu raporunda yer alan Petrol Kanununda değişiklik teklifi finj görüşmeye başlamıştır.

CHP'nin petrol konusundaki görüşü İnönü ve Feyzioglu tarafından açıklanmıştır. CHP görüşü Petrol Kanununun en çok göze batan aksaklıklarını düzeltmekle yetinmektedir. İnönü, «Gürültü, söz, elimizden geldiği kadar anlaşmaya istinat eden, hiç bir taassup takip etmeksizin, ihtilâta meydan vermemeye çalışan bir politika takip edeceğiz. Fakat bu politikayı takip ederken, hâdiseler ne müşkilât çıkarırsa karşın hepsini yenmek kararında olacağız» diyerek, yabancı petrol şirketlerine ve onların savunucusu hükümetlere bir ihtarda bulundu. İnönü, «Asgariyi istiyoruz. Mesele çıkartmayın. Çıkartarsanız kararlıyız» diyordu.

CHP'nin asgari ile yetinen değişiklik taleplerini Turhan Feyzioglu açıkladı. Buna göre, devlet teşebbüsü, arama tahdidinden kurtarılabilecektir. Yeni arama ruhsatları devlet teşebbüsüne, ya da devlet teşebbüsü ile kurulan ortaklıklara verilecektir.

Petrolden dışarıya transfer edilecek para, Orta Doğu ülkelerinin

CHP İderi İnönü
«Asgariyi istiyoruz»

de olduğu gibi, üretilen petrolün değerinin yarısını aşamayacaktır. Ham petrol ithal fiyatları, dünya serbest rekabet fiyat seviyesine düşürülecektir.

Bu asgari talepler bile, büyük bir ihtimalle, yukarıdan konuşmaya alışmış yabancı şirketlerin ve arkalarındaki hükümetlerin mukavemetlerine yol açacak niteliktedir. Şimdiye kadar «Petrol Kanunu değişmez» diyen ve davayı yularık laflarla geçiştirmeye çalışan A.P. nin bu somut değişiklik talepleri karşısındaki tutumu, berhalde ilgi çekici olacaktır.

Kızılây olayları

Ankara'da Atatürk Bulvarında, kendi çıkardıkları «Dönüşüm» dergisini satan gençlere karşı, polis de âdeta desteği ile girişilen

UTANÇ TABLOSU

(Bir milyon liralık petrol üretiminin paylaşılması)

Hesap Adı	Devlet geliri	Şirket geliri	Üçüncü şahıslar
Masraflar			
Yatırım		100.000	100.000
Devlet hakkı (Hektar başına 5 lira)	5.000		500.000
Devlet hissesi (Yüzde 12,5)	125.000		
Yıpranma ve elden çıkma payı (Amortisman süresi 5 yıl)		100.000	
Tükenme payı		239.250	
En yüksek oranda vergi (Yüzde 50)	215.375		
Net kazanç		215.375	
Toplam	345.375	454.625	600.000

GETİN ALTAN

Yavaş yavaş

Gazeteler manşet atıyorlar: «Maaşlar Anayasa mahkemesinde».

Mahkemeye verdiklerine göre demek ki maaşlar sanık... Ya o maaşları almak isteyenler?

Onlar henüz milletvekilidirler. Maaşlar gibi hemen harcanamazlar. Harcanmaları için biraz daha bozulup, bütün ufaklık haline gelmeleri gerekir.

Bilmece

Bir Amerikan firmasının müteahhidi devlet idare etmeye kalkarsa ne olur?

Ya devlet küçülür sonunda bir Amerikan firması olur. Ya Amerikan firması büyür büyük memleketin başına devlet olur.

Tamamlama

A.P.'li Ticaret Bakanı ilân ediyor:

«Ticaret devlet idare edemez».

Eksik söylemiş Bakan; şunu da eklemesi gerekirdi.

«Ama ticaret devleti idare edebilir».

Hep o şey...

Başbakan seçim arifesinde öğüt veriyor:

«Vatandaş önce memleket sonra partisi için çalışmalıdır. Hangi partiye mensup olursak olalım, ilk düşünmemiz şey bu memleketin selamettir».

Güzel.

İlk düşünmemiz şey bu memleketin selameti.

Bu memleketin selameti ilk düşünmemiz şey.

Selâmet ilk düşünmemiz şey.

İlk düşünmemiz şey selâmet.

Ve selâmet eşit şey...Şey işte üç harfli küçük bir «şey». Ne olduğunu bir türlü bulamadığımız «şey».

Sonun başlangıcı

Türk-İş Bölükbaşı'ya işçi düşmanı ilân etti.

Bölükbaşı işçi düşmanı da ötekiler işçi dostu mu?

Hepsi basbas bağırıyor:

«Patronlar birleşiniz, biz patronlardan, ağalardan, kapitalistlerden yanayız».

Halk anlamasın diye de patron, ağa, kapitalist yerine özel sektör diyorlar.

Ya peki fakir fıkardan, köylüden, küçük esnaf, arkasız memurdan yana olan yok mu?

Var, var ama halkı sönmürmek isteyenler onları deccal gibi göstermeye çalışıyorlar. Ne sövmedikleri anaları kahyor, ne...ları.

Manzara

Gençlik İstanbul caddelerinde «Kahrolsun emperyalizm» diye yazdı.

Şimdi yayalar emperyalizmi çığırıyorlar sokaklarda.

Arabahlar işe her zaman olduğu gibi emperyalizmin üstünde dolaşıyorlar.

Asile göre

İsmet Paşa maaşlarını arttırmak isteyen milletvekillerine kızdı:

«Sizleri millete şikâyet edeceğim diyor».

Ya milletvekili olmayan siyasileri ne yapacak?

Herhalde onları da Morrison firmasına şikâyet edecek. Çünkü onlar da Morrison'un vekilidir.

saldırıları, bu haftanın ortasında gençliğin sert bir ihtarına yol açtı. Büyük bir gençlik kütlesi, 555-K günlerinde olduğu gibi Gazı Osman Paşa türküünü sırıkla çalarak, meydanı boş bulduklarını sananları düşünmeye çağırdı. «Kahr olsun Emperyalizm» sesleri Atatürk Bulvarını doldurdu.

Türk kamu oyuna hitaben 27 Mayıs Fikir Kulübü Ankara II Teşkilatı, Hukuk Fakültesi Fikir Kulübü, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fikir Kulübü ve Siyasal Bilgiler Fakültesi Fikir Kulübü tarafından yayımlanan ortak bildiri, gençliğin ihtarının nedenlerini sert bir dille ortaya koymaktaydı:

«Türk Kamu Oyuna»

Günlerdir Anayasa açıkça çiğneniyor. Bunu emniyet kuvvetleri açıkça destekliyor. 27 Mayıs'ın getirdiği, Anayasa ve hukuk düzeniyle sağlanan özgürlük ortamında çıkan DÖNÜŞÜM saldırılarına uğruyor. Saldırıların her yenilenişinde, polis, saldırganları daha çok destekliyor. Olayların benzerleri 27 Mayıs öncesinde de oldu. Genç adam, Kızılay'da, kendi üniversitesinde kurşunlandı. Ne var ki bunu yapanların sonları belli.

Bugün, hukuk düzenini, Anayasa'yı çiğnemenin yeni örnekleri veriliyor. Anayasaya tanınan haklarımızı ve tümüyle Anayasa düzenini ve demokrasiyi korumak için: Her türlü diktatörlüğü getirmek isteyenlere karşı, Artık ANAYASA İLE TANINAN DİRENME HAKKIMIZI KULLANACAGIZ!

Anayasa'yı, özgürlükler düzenini benimseyen bütün Türk halkı ile ilerici kuvvetlerin yanımızda olduklarına yürekten inanıyoruz.

Haksever yurttaş, bilinçli emekçi, ilerici aydın, sana insanca yaşamak hakkını tanıyan Anayasa'yı savunmakta bize katıl!

UNİVERSİTELİ AYDIN GENÇ direnerek kanlarında yazdığı Anayasa'yı seni kurşunlayanlara çiğnetmel!

Kızılay'da «Dönüşüm» satışı vesile ederek hâdisi çıkarmak isteyen faşist taslakları, buna daha önce de teşebbüs etmişler ve polis, «her nedense» saldırganları değil, sokakta gazete satan gençleri karakola götürmüş, onları tehdit ve tazyik altında tutmuştu. Pazartesi günü de, Kızılay'ın tam karşısında Sakarya Caddesinin ağzında «Dönüşüm» satan gençler, «Kahr olsun komünistler» diye haykırarak bir grubun saldırısına uğradılar. Saldırgan grup, birkaç günden beri gene Bulvar'da «Kuvali Millîye» adında bir gazeteyi satan ve satturmaya çalışan «palabıyıklı delikanlılar» dan kuruluydu. Bu Kuvali Millîye gazetesinde ise şu ilân dikkatli çekiyordu: «Teşekkür — Dergimizin yayımlanması

için elinden geleni esirgemiye Muammer Kiraner'e teşekkürü bir borç biliriz». Muammer Kiraner, Menderes devrinin ünlü yol müteahhitlerinden biridir. Hâlen Zafer gazetesinin sahibidir. «Türk'ün önderliğinde emperyalizme baş kaldıran kuvvetlerin adı olmak yüceliğindeki Kuvali Millîye adının istismarcıları, Bulvarda gazete satıcılarına saldırdığı anlarda, «kuvvetli istihbarat» a sahip olduğu anlaşılabilir polis kuvvetleri, kalabalık bir ekip halinde olay yerinde önceden yer almış bulunuyorlardı. Hatta Emniyet Genel Müdürü Ahmet Demir dahi oradaydı. Ama ne var ki, hazır bulunan zabıta kuvvetlerinin copları, olayı bastırmak için değil, saldırganlar hesabına işledi. Gençlerin üstüne üşüşen polisler (bir öğrenciye beş polis) sille tokat adam topluyorlardı! Böylece 17 kişi toplandı. Bunlardan sadece üçü saldırganlardandı, gerisi «Dönüşüm» cüldü. Bu faaliyet sırasında «devlet otoritesini göstermek lâzım» gerekçesiyle iki milletvekilinin de polise «yardımcı» olduğu görüldü. Bu milletvekillerinden biri CHP'nin meşhur sağcılarında Ruhi Soyer, diğeri de Mevki Keskin (YTP) idi.

Pazartesi günü Kızılay'da cereyan eden bu olaydaki «tertîp» kokusu gizlenemeyecek kadar ağıktı ve polisin de bu tertîbin içinde yer almış olması ihtimall, aklı başında herkesin tüylerini ürpertecek kadar feci olmalıydı.

İktidar sarhoşluğu ile, asayiş kuvvetlerini de âlet ederek saldırılara girişenler, ateşle oynadıkları artık anlamalıdır. Gençlik, istediği dergiyi Bulvarda serbestçe satarsa kıyamet kopmaz. Ama fikri zorbalıkla susturma çabası, kıyametleri koparabilir.

A. Press Büro Şefinin yazısı

Milletlerarası kapitalizmin temsilcileri, kapitalizme karşı akımlardan seytan görmüş gibi ürkerler. En aşağılık faşist rejimleri överler, fakat solculuk dendi mi tüyleri diken diken olur. Bu türün tipik örneklerinden biri olduğu anlaşılabilir Associated Press Türkiye Bürosu Şefi Hal Mc Clure, Yeni Gazetede «Türkiyede solcuların gürültüsü» başlıklı bir makale yayınladı. AP. Şefine göre, «Batılı diplomatlar, Türkiyenin so la doğru kayışından ötürü endişe duymakta» imişler. «Memleketimizin millî uyanışı, bu zevati rahatsız etmektedir. Hal Mc Clure zihniyeti, İnönü'den bile şikâyetçidir: «Bizat İnönü, sola kayış, kendi Cumhuriyet Halk Partisi'nin (ortanın solunda bir parti) ilân etmek suretiyle belirtmiştir. Hiç şüphe yok ki, CHP sol eğilimlere yatırım yapmak ve böylelikle Ekim ayında yapılacak seçimlerde, yeniden iktidara geçmek imkânla-

GERÇEK SAYGISI

Toplu Sözleşmelerle Verilen Zamiar Nasıl Geri Alınıyor?

Her geçen gün, işçileri politika dışında tutmak isteyenlerin nasıl yandırdıklarını, nasıl sömürücüleri hizmet ettiklerini, işçi sınıfına —bilerek, bilmiyerek— nasıl ihanet ettiklerini daha açık bir şekilde gösteriyor.

Neydi iddiaları? İşçiler, partiler üstü bir baskı grubu olarak kalmalı, kendi yararlarına olan kanunların çıkarılmasına etkili olmalı ve zıhbar bağımsız bir politik kuvvet olmaya kalkışmamalıdır! İşçiler, bağımsız bir politik kuvvet olarak örgütlenmeye kalkıştırlarsa, ellerindeki en büyük imkân, demokratik bir baskı yapma imkânını kaybedeceklerdir; bunun için, sendikalar yoluyla yapılan ekonomik mücadele yeter sayılmalı, politik mücadele bir yana bırakılmalı...

Ve Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt kanununun yayımlandığı gün işçi bayramı olarak ilân edildi. İşçilere, ekonomik ve sosyal durumlarını korumak ya da düzeltmek için, toplu görüşmelerle sözleşmeler yapmak, gerektiği zaman greve basırmak hakkı tanınıyordu. Çoğu sendika liderleri bunu yeter sayıyorlar, politik bir mücadelenin zorunluluğundan söz açan ya da böyle bir mücadeleye katılan arkadaşlarına kem gözle bakıyorlardı.

Sendika yöneticilerinin çoğu hâlâ ekonomik mücadelenin yettiği havasındalar. Meselâ Türk-İş Birinci Bölge temsilcisi İsmail Topkar, 4 Haziran 1965 günlü AKŞAM gazetesinde, Türkiye'de bugüne kadar 486 bin işçiyi içine alan 1174 toplu iş sözleşmesi imzalandığını, bunun 813'ünün İstanbul'da olduğunu belirttiikten sonra şöyle diyor:

«Bu toplu sözleşmeler sonunda işçi ücretlerine yüzde 14 ilâ 28 arasında zam sağlandı. Ancak, bugün görüştüğümüz işverenler toplu sözleşmelerden memnundurlar. Toplu sözleşmeden sonra işçilerin işlerine daha sıkı bağlandıklarını, işlerini severek yaptıklarını bildirmektedirler.»

Topkar'ın sözleri arasında gerçekten doğru olan bir yan var; işverenlerin çoğu toplu iş sözleşmelerinden memnundurlar. Ama herhalde işçilerin yaşama şartları düzeldiği için değil! İşçilerin gerçek satın alma güçleri artmadığı halde ellerine geçen paranın miktarı biraz arttığı için, sendika yöneticileri de böyle laflar ettikleri için, işçilerin işlerine daha sıkı bağlanacaklarını umduklarından!..

Ne diyor Topkar? «Yüzde 14 ilâ 28 arasında zam!»

rını elde edebilmek ümidindedir.» Hal Mc Clure zihniyeti, sol akımları, önliyiyeğin Ürgüplü hükümetinden de memnun değildir. Bu tip zihniyet için, emperyalizmin tenkidi, komünistlik demek tir ve tenkit susturulmalıdır:

«Komünist propagandası yapmak, komünist parti kurmak, Türk kanunlarına aykırıdır. Fakat Başba-

kan Suat Hayri Ürgüplü Hükümetinden herhangi bir ihtar veya zecri tedbirlerle ilgili olarak, hiç bir ses çıkmamıştır.»

Türkiyede komünist partisi kurulmuş gibi konuşan ve onun kapatılmasını telkin eden Hal Mc Clure zihniyeti, ümitlerini AP. ye bağlamıştır: «Türkiyede, solcu harekete karşı savaşın başında eski Başbakan Adnan Menderes'e bağlı pek çok kimsiyi cezbetmiş olan, kuvvetli Adalet Partisi bulunmaktadır... Adalet Partisi Başkanı ve Ürgüplü Kabinesinde Başbakan Yardımcısı olan Süleyman Demirel'in, Halk Partisine, sola doğru kayışları dolayısıyla hücumu geçeceğinden hiç şüphe yoktur.»

İşte, Amerikalıların Türkiyede istedikleri Morrison demokrasisi budur.

YÖN davaları

Son yıllarda YÖN'ün sorumlu yöneticisi Doğan Avcıoğlu hakkında açılan adli kovuşturmalardan bir kısmı beraat ve takipsizlik kararları ile sonuçlandı.

Nedir gerçek durum?

Belki güleceksiniz ama, gerçek durumu bir sendikacı değil, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu'nun bir temsilcisi söylüyor:

«... İşçilerin elde etmiş oldukları reel zam senede yüzde bir civarındadır.» («Türkiyede İşçi Ücretleri, Produktivite Merkez, Ankara - 1965, sayfa: 160)

Ya 1965 yılında işçileri bekleyen nedir? Sözleşmelerin çoğu geçen yıl yapıldı; 1965'te, ancak daha önce yapılan sözleşmelerin hükümlerine göre zam yapılacaktır. Ne olacak işçilerin geçim durumları? Düzülecek mi, yoksa daha da kötüleyecek mi?

Eldeki rakamlar, geçen yıl yapılan sözleşmelerin 1965 yılında işçilere hiç bir fayda dokunmayacağı göstermektedir.

Yapılan sözleşmelere göre işçi ücretlerinde, yalnız İstanbul'da, ortalama yüzde 9,20 bir artış olacaktır. Ne var ki ücretlere yapılan zamlar birlikte geçişme endekallerine de bakmak gerekir. İstanbul Ticaret Odası'nın hazırladığı «Ücretler Geçişme İndeksi» ne göre, işçi bütçesinin en büyük kısmını yutan zaruri maddeler için 1964 ortalaması 282,3 iken bu indeks 2005 Nisan ayında 307,8'e yükselmiştir; yani artış yüzde 9,03'tür. Nisan ayından sonraki fiyat artışlarını hesaba katmasak bile bu kadar bir artış işçilerin nice müdâfelerden sonra kopardıkları ücret zammını sıfıra indirmiştir. Patronlar, fiyatları istedikleri gibi yükselterek, bir elleriyle verdiklerini bir elleriyle geri almışlardır.

Hiç bir ülkede sadece ekonomik mücadele ile işçi sınıfının durumu düzelmemiştir. Ekonomik mücadele elbette zorunludur; ama yetmez. Özellikle Türkiye gibi az gelişmiş bir ülkede işçi sınıfını bekleyen çok iş vardır. Türkiyede demokrasiyi işlemesi ve sosyal adalet içinde bir kalkınmanın gerçekleştirilmesi, işçi sınıfının politik bilinçlenmesiyle sıkı sıkıya bağlıdır. Şu pek kısa süren toplu sözleşme dönemi bile işçilerin kimlerin uyutmuş istediğini açıkça ortaya koymuştur.

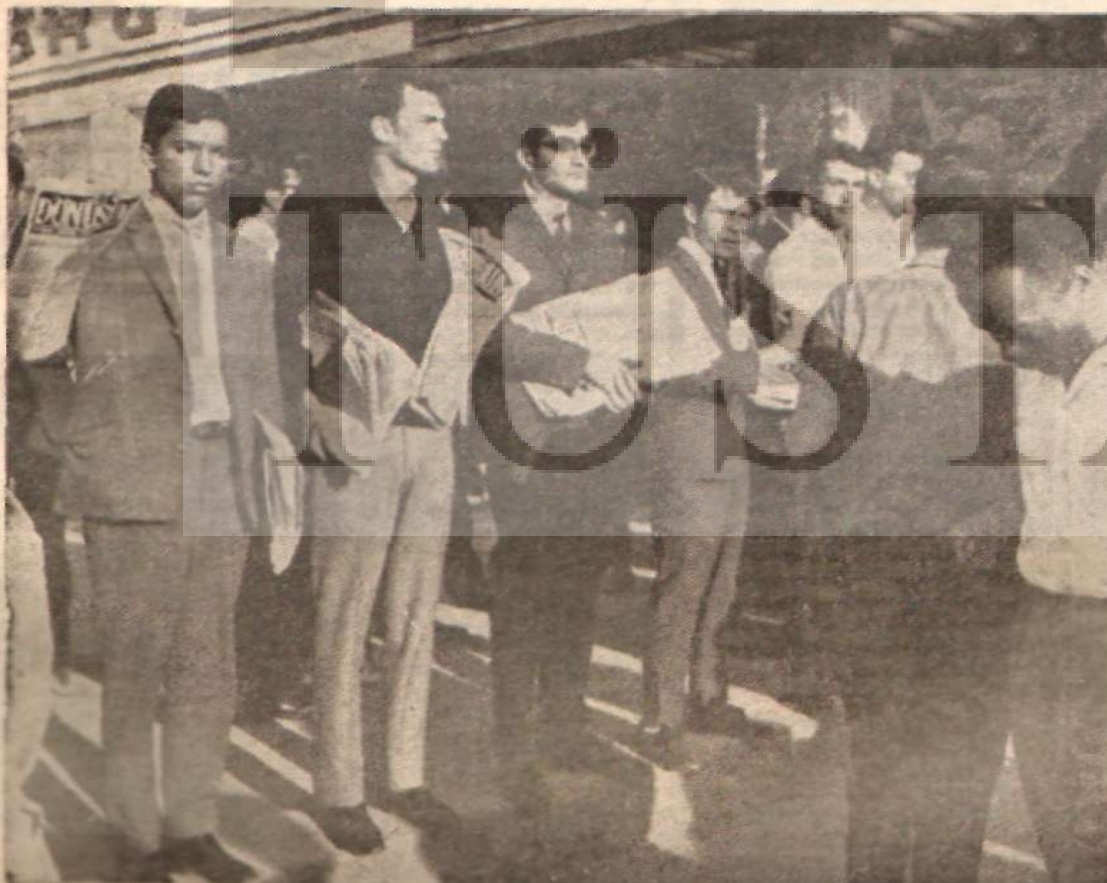
Seçimlere dört ay kalmıştır. Ve bu meselelerin üzerinde ısrarla durmak gerekir.

Fethi Naci

Çankaya Toplu Basın Mahkemesinde görülen ve Nazım Hikmet'in kitaplarını yurt içine sokma ve yayına sebebiyle açılan dava beraat ile sonuçlandı.

«Ereğli Çelik dosyası açılmadı» başlıklı yazılarımız dolayısıyla, «Hükümeti alenen tahkir ve tezyif» iddiasıyla girişilen kovuşturmada «Çankaya Cumhuriyet Savcılığı, inceleme sonunda yazılarda «suç ve suçluluk hali görülmüdüğüden kovuşturma yapılmasına yer olmadığına» karar verdi.

Keza, Çankaya Cumhuriyet Savcılığı, Doğan Avcıoğlu ile arkadaşlarının Kızılay Genel Merkez toplantı salonunda yapılan Gericilikle Mücadele Komisyonu çalışmalarını sırasında «komünizm propagandası» yaptıkları yolundaki ihtarın inceleme ve kovuşturmaya yer olmadığına karar verdi. Bu konudaki ihtar, Komünizm ile Mücadele Derneği Aydın Şubesi Başkanı Avukat Orhan Özgedik ile Ankara Milliyetçi Öğretmenler Derneği Başkanı Selâhattin Arkan tarafından yapılmıştı.

Kızılay'da «Dönüşüm» satan gençler Kıyamet mi kopar?

Devlet Memurları Kanun Tasarısı

Maas ve ücretlerdeki artışlara en azından 600 milyon liraya ihtiyac gösteriyor.

Kendi maaşlarını arttırmak için aklı hayale girmedik memurlar sıra memur maaşlarına gelinece sıcaklardan piketleri almaya başladılar. Geçen Kasım ayında aylarına beklendikten sonra zamlanmayacakları için «Dev-

let Memurları Kanunu Tasarısı» parlamentonun bu döneminde çıkartılıp çıkacağı pek benzerimdir. Millet Meclisi beklenmedik bir çabkanlık gösterip de tasarıyı kabul etse bile, sıra Cumhuriyet

POLİTİKA ve ÖTESİ

CINCİK BONCUK
BEZİRGANLARI

Mehmed Kemal

Para babaları, Odalar Birliği firması adı altında özel teşebbüsün erdemlerini sayıp dökerlerken kendilerini savunuyorlar, kendilerine karşı olanları da rejim ve hürriyet düşmanı olarak göstermeye çalışıyorlar. Odalar Birliği tebliğinde deniyor ki:

— Ekonomik bağımsızlık sözleri arasında gizlenmek istenen fehlîkeli maksatları aziz milletimize hatırlatırken, özel teşebbüsün mevcut olmadığı bir sistemde, yalnız şahsi hürriyetlerin değil, milli istiklâlimizin dahi kaybedileceği gerçeğini ve özel teşebbüse ait yapılmakta olan haksız hücumların...

Önce özel teşebbüs gibi kamu teşebbüslerinin de Anayasamızın güvenliği altında olduğunu hatırlatalım. Özel teşebbüsün mevcut Anayasa ile eski imtiyazlı durumunu kaybedince, yani jandarmanın sadece kendini korumasını yitirince, yani kamu teşebbüsleri ile eşit muamele görme durumuna düşünce şaşkına dönmüş ve saldırılara başlamıştır.

Eğer özel teşebbüs erbabına, Odalar Birliğindeki gibi azıcık fiske vurulacak olursa «şahsi hürriyetimizi ve milli istiklâlimizi» kaybedecekmişiz. Odalar Birliğindeki gibi «millî istiklâlimize ve şahsi hürriyetimize» çok bağlı kimselermişiz. Bunlara dokunmaya gelmezmişiz.

Menderesçiliğin en azgın döneminde şahsi hürriyetlerimiz «Tahkikat Encümeni» adı altında bir sivil cunta tarafından kısırdırken gazete, teciler hapse atılırken; üniversiteler makineli tüfek ateşine tutulur, meydanlarda gençler göz yaşartıcı bombalara ve coplara karşı dururken; Odalar Birliği ne yapıyordu? Şahsi hürriyetlerin kısılması karşısında devranı neydi? Onlar değil şahsi hürriyetlerimizi kısıyanlara karşı durmak, onları alkışlıyorlardı. Yerleri muhalefetin yanı sıra değil, iktidarın gögesi idi. Memleketin değil, kendilerinin bile şahsi hürriyetini savunuyorlar, kaderlerini DP. II Başkanının başkanlığına terk ediyorlar, çıkarlarına bakıyorlardı. Şahsi hürriyetleri savunmak şöyle derdün, şahsi hürriyetlerin kısıldığını meydanlarda haykıran İsmet Paşaya çatmaktan geri durmuyorlardı.

İşte belgesel.. İsmet Paşaya çektiği telgraf: — Sayın İsmet İnönü, CHP Genel Başkanı Ankara: CHP'nin Amasya vilâyet kongresine göndermiş olduğumuz mesajı gazetelerden teessüfle öğrendik. Memleketin kalkınması ve milletimizin ileri ve müreffeh milletler seviyesine biran evvel erişmesi için hummalı bir faaliyette

gececi gündüzlü çalışan hükümetimize ellerinden gelen yardım vazifesini yapan ve mesleklerini vatansever bir feragatla icra eden Türk tüccarlarına ve iş adamlarına karşı leri sürdürdüğünüz ağır itham, isnat ve iftiralarınızı teessüf ve nefrette reddederiz..»

İsmet Paşaya bu telgrafı çekerlerken, memlekette şahsi hürriyetler kısılmakta idi ve bunlar şahsi hürriyetten sadece şahsi çıkarlarını anlamaktaydılar. Anayasayı ihlâl eden ve meşruluğunu yitiren bir hükümeti de savunmaktaydılar.

Millî istiklâlimizin kaybedilmesine gelince; yabancılar topraklarımızı üstünde ös kiralarlar. Ken, askerlerimiz yabancı diyarlarda ölüme gönderilirken, pterollerimiz yabancılarla peşkeş çekilirken, milli ürünlerimizi dilediğimizde satılmayan ticaret anlaşmaları imzalanırken, yani milli bağımsızlığımızı ve milli egemenliğimizi ağır ağır yitirirken bunlar ne yapıyorlardı? Bugün azıcık çıkarları sarsılınca, hemen şahsi hürriyet ve milli istiklâl parolasına sarılanlar, o zamanlar kökü dışarda zulüm yönetimi ile işbirliği ediyorlar, şahsi hürriyetlerimizin kısılmasına ve milli istiklâlimizin yitirilmesine göz yumuyorlardı.

Bugün milli istiklâlimizin kazanılması ve şahsi hürriyetlerimizin kısılanmasında için savaşanlara cephe alırken, geçmişteki tutumlarını unuttuk sanıyorlar. Böylece halkımızı ve aydınlarımızı aldatacaklarını umuyorlar. Dün olduğu gibi, bugün de aldatıldıkları nokta budur işte.

O zaman da İsmet Paşa bunları uyarıyor, doğru yola çağırıyordu. Ama onlar İsmet Paşanın uyarısını karşısında, ona cephe almışlardı. İsmet Paşa, onlara diyordu ki:

— Vaziyetî bahâne ederek daha geniş kazanç peşinde koşanların hareketini tahlile lüzum yoktur. Onlar beğendiklerini yaparlar. Ama hareketlerinin kendilerine gayri meşru daha fazla kazanç değil, sadece derf sağhyacağını göreceklendir. Ticaret hayatında kumar oynama, nin akubellerine en kısa zamanda katlanmak zorunda kalacaklardır..»

Ticaret kumarı oynayanlar, bu sefer de şahsi hürriyet ve milli istiklâl sloganı altında yeni bir kumara heveslenmektedirler. Bunu kimse yuhnyacak, hevesleri kursaklarında kalacaktır.

Millî istiklâlimiz de.. şahsi hürriyetimiz.. Cincik boncuk bezirganları siz de, kimi kandırıyorsunuzuz!..

cephelerini düzenlemekte, maaş sisteminin de temellerini atmaktadır. Kanuna göre, şimdiki barem sistemi kaldırılacak, devlet memurları görevlerinin nitelikleri, meslekleri ve devlet için taşıdıkları değerlere göre sınıflara ayrılacaklardır. Devlet kamu hizmetlerine girmek, sınavlar içinde ilerlemek ve yükselmek liyakat sistemine dayanacaktır, sınavlar ve başka yollarla bu sistemin esasları içinde uygulanması sağlanacaktır. Ancak, sınıfların neler olacağı, derecelerin ve kademelerinin sayısı ve bunlara tekabül eden temel maaşlar, Kanuna dayanarak çıkarılacak tüzüklerle belli edilecektir. Yalnız, Kanun, en aşağı derecedeki devlet memurlarına insanlık haysiyetine uygun bir maaş verilmesi esasını kabul etmiş ve toplu sözleşmelerdeki en düşük işçi ücretleri ortalamasıyla en düşük devlet maaşı arasında bir bağlantı kurmuştur. Bu duruma göre, tüzükler nasıl yapılırsa yapılsın, yeni Kanun, en aşağı kademelerde çok düşük maaşlarla çalışan devlet memurları için mutlak bir yükselme getirecektir ve bu bakımdan, maaşları açıkça tesbit etmemiş de olsa, o memurlar için doğrudan doğruya bir maaş anlamını taşımaktadır. Bir başka yenilik de, temel maaşların asıl ödenecek miktarlara çevrilmesi için, bütün devlet memurları bakımından bir tek «katsayı»nın kabul edilmiş olmasıdır. Hayat pahalılığını, tam olmasa bile, az çok yakından izleyecek olan bu katsayı, enflasyon devirlerinde memur kütlesinin ezilmesine engel olacaktır. Ayrıca, Tasarımın son kısımlarında yer alan çeşitli sosyal haklar, Türkiye'deki devlet memurları için oldukça el-

verişli bazı tedbirler getirmekte, mahrumiyet bölgelerinde çalışanların durumunu hayli düzeltmektedir.

Bütün bu düzeltmelerle devlet memurlarına sağlanacak yeni ödemelerin kesin miktarı yine tüzüklerle yapıldıktan sonra belli olacaktır. Tüzüklerin yapılabilmesi ve mali hükümlerin de 1966 Mart'tan itibaren yürürlüğe girebilmesi için, tasarrufların bu dönemde T.B.M.M. den çıkmış olması şarttır. Personel ücretlerinin hesabında en alt kademedeki personel için 70, en üst kademedeki personel için 1000 endeksi esas alınmıştır. Yani en düşük ve en yüksek maaş arasında 14 kat fark vardır. Toplu sözleşmelerdeki asgari ortalama ücreti esas alan en düşük maaş, 350 elvanında olacaktır. Bunun 14 katı olan yüksek maaş 5 bin lirayı bulmaktadır. Milletvekilli ödeneği ise, yüzde 50 yollukla birlikte 7500 liraya erişecektir.

Personel reformunun devlet hazinesine yükleyeceği ek mali külfet sandığı kadar da fazla değildir. Yapılan kaba hesaplar, ilk yıllarda 600 milyon liralık ek külfetle reformun gerçekleştirilmesine başlanabileceğini gösteriyor. Bunun başlıca nedeni, maaşlardaki yükselmenin, geniş ölçüde, devlet memurluğu içindeki ayarlamalarla, haksız ödemelerin durdurulmasıyla, eşitsizliklerin giderilmesiyle karşılanabileceğidir.

Gerçekten, bugün, Türkiye'deki devlet memurluğu içinde, tek kuruş harcamadan da yapılabilecek çok şey vardır. Devlet memurluğu, çok acap mevzuat ve tedbirler dolayısıyla, çeşitli maaş kategorilerine ve maddî imkân bölümlerine ayrılmıştır. Aynı işleri gördükleri halde, değişik statüdeki dairelere mensup oldukları için

farklı maaş alanlar bir hayli fazladır. Ayrıca, ek görev, tazminat ve başka yollarla aynı daire için, deki memurlar arasında da farklılıklar yaratılmıştır. Teknik personel olmadıkları halde, teknik personele gibi gözükmüşler. Ce lira aylık alan memur kategorileri eksik değildir; müfettişlerin hemen hepsi, merkez dairelerinde, tıpkı taşra teftişindeymiş gibi gündelikle çalışmaktadırlar. Memur maaşlarının güllüncüğü, çeşitli daireleri bu gibi yollara sarmak zorunda bırakmıştır. Yeni tasarı, getirdiği sınıflandırma esaslarıyla bu maaş durumlarına bir açıklık getirecek ve nitelikleriyle, dolambaçlı yollardan aldıkları paraları zaten hak eden memurlar yine bugünkü maaşlarını, belki daha fazlasını ama açık ve seçik bir şekilde alabileceklerdir. T a s a r ı, asıl, devlet memurluğunun çok yukarı kademelerinde görünen ve nüfuzları sayesinde kendilerine oldukça rahat bir mali durum sağlanmış olan bazı kategorilere dokunacaktır. Gerçekten, Türkiye'deki devlet memurluğu, «işini uyduranlar» ve «uyduramayanlar» olarak ikiye ayrılmış durumdadır; bazı

yüksek memurlar, çeşitli idari yollardan oldukça elverişli bir mali statüye eriştikleri halde, «işini uyduramayanlar» ve hele aşağı kademelerde bulunanlar iktisadî sınıfta içinde bunalmaktadır. Getirilen sınıflandırma sistemi ve intibakta uygulanacak esaslar, «işini uyduranların» durumunu sarsacak ve kanunsuz ödemeleri «müktesep hak» iddialarıyla koruyabilmek mümkün olmayacaktır. Onun içindir ki, yeni tasarı, bürokrasi içinde de bu kategorilerin sınısı baltalamalarını hedef almış, şimdiye kadar ki geçikme de bunların da rolü olmuştur.

Parlamento, hergün temas halinde olduğu bu yüksek kategorinin durumuna değil, güllüncü paralar karşılığında devlete hizmet eden büyük memur kütlesinin ıstıraplı geçim koşullarına eğilmek ve personel reformunun en basit ilkelerini getirmekten öteye geçmeyen bu masum tasarıyı olsun kabul etmek zorundadır. Ama, öyle anlaşılıyor ki, kanunu çıkartmak niyeti yalnız parlamentoda değil, hükümette de yoktur ve gözler, boş yere, kendi personele sahip çıkacak bir devlet adamı aramaktadır.

Mutlu azınlık için devlet
kesesinden turizm!..

Devlet gelirlerini kimlerin ödediği üzerinde uzun uzun durulur. Fakat devlet harcamalarından kimlerin yararlandığı eskertiyeye unutulur: Turizm gerekçesiyle yapılan ekonomik bakımdan önemsiz lüks sahil yollarından kimler yararlanmaktadır? Devlet bu yollar için yüz milyonlarca lira harcamakta, fakat bundan ancak otomobil sahipleri faydalanmaktadır. Devlet parasıyla kurulan ve kar sağlanmayan lüks oteller için de durum aynıdır. Devlet, bir mutlu azınlığın lüks otellerde tatil günü geçirmesi için vergi mükelleflerinin parasını harcamaktadır. T.B.M.M. Kamu İktisadî Teşebbüsleri Karma Komisyonu, bu durumu küçük, fakat ibret verici örneklerini vermektedir.

Devlet parasıyla kurulan T.C. Turizm Bankası Kilyos, Yeniköy, Abant gibi mutlu azınlığın Hıbar ettiği lüks otel ve gazinoları işletmektedir. Bu lüks turistik işletmeler her yıl zarar etmekte, zarar devletin sağladığı sermayenin eritilmesini kapamaktadır. Yani devlet bir mutlu azınlığın istirahat, zevki, eğlencesi için para ödemektedir. Bu amaçla, büyük paralar harcıyarak oteller, gazinolar kurmuştur. Üstelik devlet bu lüks işletmelerin zararını karşılamak zorundadır. Karma Komisyon Raporu, mutlu azınlığın emrindeki işletmelerin mali durumu hakkında şu bilgileri vermektedir: 1962 yılında «Banka tesislerinden Kilyos İşletmesinin otel, plaj evleri, gazino ve plaj büfesinden teşekkül eden beş ünitesinden otel ve gazino bütün yıl, diğerleri Haziran - Ekim ayları arasında açık bulundurulmuş, faaliyet sonunda 1 milyon 298 bin lira hasılat sağlanmıştır. Bu süre içinde yapılan masraflar 1 milyon 427 bin lira olduğundan işletme, 1962 dönemini 139 bin lira zararla kapatmıştır. Zarar tutarı geçen dönemden 222 bin lira azdır.

Otel, gazino ve Saif Halim Paşa yatısından ibaret olan Yeni-köy İşletmesinin ilk iki ünitesi bütün yıl açık bulundurulmuştur. İşletmenin yıllık hasılatı 1 milyon 542 bin lira ve masrafları da 1 milyon 836 bin lira olduğundan dönem 293 bin 500 lira zararla kapanmıştır. Bu zarar geçen devredekinden 250 bin lira azdır. Edirne'deki Kervan Oteli İşletmesinde bütün yıl açık bulunduran otel ve lokanta ünitesinin çalıştırılmaları sonunda 419 bin lira hasılat sağlanmış, yapılan masraflar ise 484 bin lirayı bulduğundan 65 bin lira zarar meydana gelmiştir..»

Abant ve Bolu Çevresi Turizm Anonim Şirketi, otel ve lokanta işletmelerinden 1962 de 552 bin lira zarar etmiştir. Lüks Yeniköy İşletmesinin zararları 1963'te 200 bin lira kadar artarak 403 bin liraya yükselmiştir. Karma Komisyon Raporuna göre, zarardaki artışın nedeni, müzik ve atraksiyon giderlerinde vukubulan yüzde 100 artış imiş.

Bu ufak örneklerin gösterdiği gibi, devlet turizmi geliştirme gerekçesiyle, bir mutlu azınlığın zevk ve eğlencesi için dar gelirli mükelleflerin paralarını zenginler yararına israf etmektedir. Hiç değilse otel ve gazinoculuk alanında özel teşebbüsçülük yapalım ve devlet kurumlarının parasıyla «otel, gazino kurmaktan ve işletmecilik yapmaktan vazgeçelim.

Mutlu azınlık için ath - soyunmalı eğlence
Para devletten çıkıyor!..

Sosyalist Kültür Derneğinde yapılan konuşma:

SEÇİMLER ARIFESİNDE SİYASİ PARTİLERİN İDEOLOJİK GÖRÜNÜŞÜ

İffet Aslan

1965 seçimlerinin, Türk siyaset sahnesinde ideoloji ve doktrin çatışmalarının ilk belirlediği seçim olarak önem taşıyacağı artık kesinleşmiştir.

Bugünkü konuşmamda Büyük Millet Meclisinde üyesi bulunan ve önümüzdeki seçimlere girecek olan siyasi partilerimize yön verenlerin temsilcileri ile yaptığım bir seri sohbetlere dayanarak partilerimizin şu sıradaki ideolojik görüşlerini tesbit ve değerlendirmeye çalışacağım.

Dikkati çeken ilk husus şudur: Politikacılarımızın çoğunluğu partilerinin herhangi bir ideoloji ile ilgili olmadığını ileri sürüyor. Bu durumu da şöyle izah ediyorlar: «Bizde doktrin partisi yoktur. Bizim partiler Amerikan partilerine benzer, aralarındaki farklılık büyük değildir. Hatta «Amerikan partileri viski ile sodaya benzer; birinin viskisi biraz daha fazla ötekini sodası; biraz daha fazladır derler; bizde de öyle.» şeklinde konuşanlar dahi çıkıyor. Bir de, «Bizim doktrin partilerine ihtiyacımız yok. Bir ideoloji ile ayağımızı bağlamak niye? Biz ideolojilere değil memleketimize hizmet etmek istiyoruz diyenler var.

Gerçekten de açıktan açığa bir doktrine sahip olduklarını ileri süren, hedeflerini belirli bir ideoloji ile izah eden yalnız iki partimiz var... Bunlar da Türkiye İşçi Partisi ve Sosyal Demokrat Parti. Ve bu ikisinin de ideolojilerinden sosyalizmi benimsemiş partiler olduğu görülüyor.

Demek ki partilerimizin ideolojik görüşlerini tesbit için partiler adına yapılan beyanları esas aldığımız zaman bir tarafta hiç bir doktrine sahip olmayan, hatta bir ideolojinin lüzumunu dahi inkâr eden partiler, diğer tarafta ise sosyalizmi benimsemiş iki partimizin olduğu göze çarpmaktadır.

Fakat partilerimizle içine eğilip aynı soruyu politikacılarımızın şahsına yönelttiğimiz zaman daha değişik bir durum ile karşılaşırız. Artık politikacılarımızın gittikçe artan bir kısmının tutumlarını bir ideoloji ile izah etmek lüzumunu duyduğu görülüyor. Ve bunların çoğu «liberalizm»e inandığını söylüyor. Ancak «liberalizm»e verdikleri anlam bakımından aralarında büyük farklar olduğu da gözden kaçmıyor.

Bu itibarla «liberalizm»e bağlı olduklarını söyleyen politikacılarımızı «iktisadi liberalizm'i benimseyenler», ile siyasi liberalizmin cazibesine kapılanları, olmak üzere iki kısma ayırmak icap eder. Bunlardan, iktisadi liberalizm taraftarlarımız daha çok AP, de, siyasi liberalizm taraftarlarımız ise bilhassa MP, de toplandığını da kolayca gözlemek mümkün.

Ancak her iki grubu kendi beyanlarına dayanarak değil de, söylediklerini çağdaş siyasi bilim ölçülerine uygun bir şekilde değerlendirecek adlandırmak icap ettiği takdirde biricilere, «kapitalizm» özentisi içinde olanlar, ikincilere ise «başlıboşluk» hasretli çekenler demek daha doğru olur.

Ayrıca bir de AP içindeki «liberalizm» taraftarlarımızın «büyük sermayenin menfaatlerini savunmaları» ile «küçük iş adamlarının» emsali, zanaat erbabının, rençber çiftçinin menfaatlerini savunmaları olmak üzere ikiye bölündüğü görülüyor. Süleyman Demirel etrafında toplanan birinciler halen AP, ye hakim olan grubu,

Saadettin Bilgiç etrafında kümeleşmiş bulunan ikinciler ise AP, nin tabanını teşkil ediyor.

Bu rengârenk liberal (!) lerin karşısında ise sosyal adaletten yana olduklarını söyleyen politikacılarımızın yer aldığı görülüyor. Bunlar da bilhassa CHP, de toplanmış bulunuyor. Ancak bunlar da tek tip olmayıp en az iki kola ayrılıyor. Söyle ki bir grup, «sosyal adalet gelirlerinin tevzidi gerçekleştirilmelidir» derken, diğer bir grup «sosyal adaletin gelişiminin fevkalâde gerçekleştirilmesini» öngörmektedir. Birinci grubu İsmail Rüstü Aksal ve Nihat Erim gibi önderler temsil ediyor, ikinci grubun öncülüğünü ise Turhan Feyzioğlu ve Coşkun Kırca gibi genç kuşağın yaptığı görülüyor.

Göze çarpan diğer bir hususta kendilerini «Avrupalı anlamda sosyal adaletçi» olarak takdim eden birincilerin CHP, nin sosyalist olmadığını belirtmeğe büyük önem verişleridir. Meselâ Nihat Erim «Biz sosyalist değiliz diyoruz artık ben, halbuki eskiden sosyalistiz derdim. Çünkü sosyalistler bir türlü sosyalizm vardır: o da kolektivistdir diyorlar. Şu halde ben sosyalist değilim. Zira kolektivistim insan tabiatına aykırı bulurum» diyor. İsmail Rüstü Aksal da şöyle konuşuyor: «Toplumculuk ile toptancılık arasında pek fark görmediğim için sosyalist değilim ben. İktisaden toplumcuuz diyenler bir de bakıyorsunuz siyasetten toptancılık olarak çıkıyorlar insanın karşısına».

Sosyal adaletin gelirlerin teskilülünde gerçekleştirilmesini öngörenler ise, «Bunun için artık öyle ileri sosyalist olmağa lüzum kalmamıştır. Sosyal ilimlerin günümüzde eriştiği bilgilere sahip olmak yetisiz. Az gelişmiş memleketlerin kalkabilmesi için sosyal adaletin teskilülünde de gerçekleştirilmesi gerektiği» bugünkü ilmin ve bilimin icabıdır. Toplumcu olmak halktan yana olmak, ise bir tercih olmaktan çıkmıştır. Bir emri vakidir.» diyorlar.

Bu iki cins sosyal adaletçi CHP ilkerin de partinin merkezini ısgal ettiği, gövdesini teşkil ettiği görülüyor. Fakat etraflarını çepeçevre sosyal adalet fikrini pek yadırgadıkları için kendilerini sol hatta aşırı sol görenler almış bulunuyor.. Bunların tabanda olanları CHP, ilkerini miras yolu ile edinmiş ağalar. Bunların artık bu partinin ayağına köstek olmaktan başka değeri kalmamış olduğu muhakkak. Fakat parti kurmay heyetinin gözünde saygı değer olmalarını da anlayışla karşılamak gerekir. Zira bunlar partinin kara günlerinde yardımına koşmuş, hangi mülahaza ile olursa olsun, ona el uzatmış insanlardır. Bir de «devşirme» CHP ilker var ki partinin sırtında bir kambur. Kurmay heyetinin neden bu yükü taşımağa razı olduğunu anlamak ise güç. Çünkü bunların gerçekte kopup geldikleri zümreler lehine parti içinde besinci kol faaliyetler yaptıklarını CHP hedeflerine bağlı kalanların, ana tüzüğün kapılarını öngörenlerin aleyhine tabandaki ağaların tahrik etmeye çalıştıklarını artık delilleri ile ispat etmek mümkündür.

«Peki ki «denilebilir», sosyal adaletçiler C.H.P. nin gövdesini teşkil ediyor ise, sosyal adalet ilkerlerini ileri sürüyor gururlardan biri partinin ayağında bir köstek, öteki ise sırtında bir kambur ise partinin başı ne oluyor. CHP, nin başı yok mu?

Bunun biricik cevabı

«Var. Tek başına İnönü.

Gerek liberallerin gerekse sosyal adaletçilerin dışında kalan politikacılarımızın da iki gruba ayrıldığı görülüyor. Biri «Bize ilkeki de bir ideoloji yakıştırmak istiyorsanız, «muhafazakâr» diyebilirsiniz.» diyenleri kapsıyor ve bunların gittikçe yoğunlaşan bir şekilde CKMP, de kümeleştikleri izleniyor. Muhafazakârlıklarının mahiyetli tetkik edilince muhafazakârlıktan öte bir anlam taşıdığı derhal göze çarpıyor. Bu da «milliyetçilik». Bu grup politikacılarımızın millî varlığın korunması, ihya edilmesi heyecanını taşıyan ve bunun için her türlü fedakârlığı hoş karşılayan, toplumca hoş karşılanmasını sağlamak isteyen kimseler.

Gerî kalanlara gelince benimsedikleri hedeflere, öngördükleri yöntemlere bakarak galip vasıflarının her türlü ideolojileri reddetmekte ziyade ideolojik muhtevalarını «melez» olduğunu söylemek mümkün. Bunların da daha çok bir ayağı ile CHP, ye diğeri ile AP, ye basarak dengeyi bulmağa çalışın YTP, de toplanmış olduğu görülüyor. Bunun en güzel delili Raif Aybar'ın şu sözleridir. «CHP medeniyetçi, hâmler, inkılapların hizmetinde bir partidir. Biz bu bakıma CHP ile beraberiz. Ama C.T.P. nin bir de tencede pişir kapağında ye eğilimi var. Biz bu zihniyette değiliz. Bu itibarla iktisadi meselelerde AP ile daha kolay anlaşırız.»

Siyasi hüviyetleri sosyalist olduğu bildirilen partilerin mensuplarına gelince bunlardan sosyal Demokrat Partililerin kolaylıkla diğer gruplardan birine mal olunabilecekleri görülüyor.. Kaldı ki bu grup kendi kuruluşlarının izahını, «Sosyal Demokrat Partiler her yerde sol gelişmeyi, memleketin sola doğru kaymasını önlemek için kurulur.» şeklinde yaptıklarına göre kendilerini hangi anlamda gerçek sosyalist kabul etmek icap ettiğini kestirmek güçtür.

Geriye bir Türkiye İşçi Partisi kalıyor. Bu partinin en büyük özelliği diğer partilerden en büyük farkı mütecanis oluşudur. Partinin ister kol işçisi, ister fikir işçisi olsun bütün mensupları söylenenlerin birbirleriyle ve parti programının ilkeleri ve hedefleriyle ahenkli olduğu görülüyor. Bu itibarla bu partinin bir doktrin partisi olduğu hususundaki beyanını kabul etmek icap ediyor. Bu doktrinin muhtevalarını ise şöyle özetlemek mümkün:

«Hedef milliyet haklarının tüm toplumun yararına hizmet edecek şekilde yeniden düzenlenmesidir. Bu kadar sumüllü bir icraatın gereği kadar en tabii neticesi de emekçi halk kitlelerinin seçim yolu ile iktidara geçmesidir.» Bu da ilim ve bilim ölçülerine göre sosyalizmin tarifidir.

Şu halde politikacılarımızın beyanı açısından yapılan tasulfe göre Türkiye'de yalnız bir tane doktrin partisi vardır. Bu da Türkiye İşçi Partisidir. İdeolojisi sosyalizmdir. Diğer partilerde hemen her ideolojileri benimseyenleri bulmak mümkündür. Öyle ki partilerimiz birer ideoloji yelpazesi hâlinde. Fakat bu yelpazelerin dilleri arasında farklar vardır. Yelpazesi en geniş parti CHP dir. Hakim dillerin nitelikleri itibarıyla bu parti sosyal adaletten yanadır. Merkezin solunda oluşunun manası budur. AP, de bilhassa kapitalizm özentisi içinde olanlar, MP, de başlıboşluk hasretli çekenler, CKMP, de millî varlığı ihya heyecanına sahip milliyetçiler, YTP, de de melez görüşlere temayül edenler toplanmış bulunmaktadır.

Bu netice bir yan ürün olarak şunu da ortaya çıkarmış bulunuyor: Türkiye'de politikacılar hiç değilse partilere yön verenler öyle söylenildiği gibi ideoloji anlayışından yoksun kimseler değildir. Şu halde neden partilerimiz hâlâ çoğunlukla doktrin partisi olmaktan uzak bulunuyor?

Bu sorunun cevabını ve partilerimizin icraatları bakımından ideolojik görüşlerini ele almaya gelecek yazıya bırakalım.

141-142 iflâs ediyor

İlhami Yıldırım, tekniklerik öğrenimi için gittiği Almanyadan dönüşünde askerlik görevini yapmak üzere Yedeksubay öğretmen olarak Nallıhan'ın Yenice köyüne verildi. Yenice köyü fakirdi. Yenice köyü ilkel bir yaşantı içindeydi. Ekime elverişli toprakları bireysel güçlerin dağılımında, teknolojik yeniliklerden uzak tarım uygulamasına konu oluyor, Yenice köyü boş zamanlarını kahve lerde geçiriyorlardı. Genç yedeksubay öğretmen köylüye gezdiği, gördüğü, okuduğu yerlerden söz ediyor, Amerika, İngiltere, Almanya, Rusya kalkınmalarından örnekler veriyor bir an önce Türkiyenin de gelişmiş ve çalışkan bir ülke olması gereği üzerinde duruyor, köylüyü uyarmaya, uyardırmağa çaba gösteriyordu. Okulun Başöğretmeni Nevzat Demir, bir gün Ankara'ya geldi. Millî Emniyet Başmüfettişini buldu. Olup bi-

tenleri anlattı. Not alan Millî Emniyet Başmüfettişi, kendisini Ankara Emniyeti I. Şube Müdürlüğüne yolladı. I. Şubede bir başkomiser ile bir polis memuru ihbar tutanağı düzenlediler. Ankara Va. liliği «gizli» kıyımızı lâstik mühürle başlıkla tutanağı Nallıhan Kaymakamlığına gereği ricası ve sonuçtan bilgi verilmesi kaydıyla gönderdi. Kaymakamlık, Jandarma Komutanlığına havale etti... İlçe Jandarma Komutan vekili k.d. Bş. Çvş. ihbarcı öğretmenin ifadesini tekrar aldı. Sanığı da dinledi. Sanık şaşırması. Meğer neler söylemiş, neler yapmamıştı? Lenin Rusyayı kalkandırmıştı Nâzım Hikmet'e iftira ediyordu, o bir sairdi. Köy arazisi toptu olarak işletilmeliydi. Bunun için sanığı 150 bin lira katacağı.

Sanığı Eskişehir İş Bankasından paralar geliyordu. Sanık bu paraları lokum, leblebi alıyor, köylüye ve çocuklara dağıtıyordu. Kendi düşüncelerine ortam hazırlıyordu. Şaşkına dö-

nen sanık, olayın nedenini düşünüydü. Bir gün aradaşının sınıfına girmişti. «Hoca böyle ders veremez» demişti. Öğrencilerinin yanına da «mars» edilmekten gocu-pan ihbarcı müdür gitmiş ilgili. lere bu ihbarı yapmıştı. Ama u- nmuştu ki, memleketle bir de adalet var. Jandarma soruşturma sı Cumhuriyet Savcılığına geçti. Savcılık ilk soruşturma isteğinde bulundu. Sorgu Hâkimliği ilk soruşturmayı yaptı. Tanıklar dinlen di. İlk soruşturma bitti. Nallıhan Cumhuriyet Savcısı sanığın uyar ülkelerden örnekler gösterdi. Şi, Türkiye'nin de kalkınabilmesi için bu örneklere bakarak çalış- ması, düşüncesinde olduğunu, olay da komünizm propagandası bu- lunmadığını belirterek muhakeme- nin men'ine karar verilmesini is- tedi. Sorgu Hâkimi, bu gerekçe ile men'i muhakeme kararı verdi. Beypazarı Asliye Ceza Hâkimi de bu kararı onayladı. Böylece bir iftira ve isnat asılsız çıkıyor. 141- 142 de iflâs ediyordu. Ama Koa-

lisyonun Başbakan Yardımcısı Demirel Ispartada verdiği de- mekte «AP, İktidara gelince özel inhisas mahkemeleri kuracak. Mevcur hükümleri işletecek» diye biliyor. karanlık geleceklere gebe

bir politikayı müfettişiyordu. Şim- di bütün aydınların bu karanlık- lara engel olma çabasını göster- meleri, yoğun bir özgürlük savaş- ı vermeleri gerekiyor.

YÖN

Yaz tatilinde gideceğiniz yerde

arayıp bulamayabilirsiniz.

EN İYİSİ

Şimdiden ABONE olmaktadır.

ŞARK KURNAZLIĞI - YALANCI PEHLIVANLIK VE SONU

Mehmet Turgut eşit şartlarla konuşma imkânını asla kabul etmeyen, hattâ kendisinin cevaplarından sonra «cevaba cevabın gelmesi ihtimalinden son derece kaçınan (bu gibi hâllerde, iki cümle bile bulamayan) bir kişidir. Amma kendisinden sonra kimsenin konuşmamasını garanti altına aldığı zaman, arslan kesilmeyi de ihmal etmez. Zaten bu Bakan, yalnız yazılıp eline verilenleri dile getirebilmektedir. Dahası var; Zamanımızın Enerji Bakanı, o güne kadar belki defalarca yazılmış, hattâ kendisine daha önce bildirilmiş olaylarla ilgili sorular karşısında kalınca bile, —Parlamento tarihinde bugüne kadar rekor teşkil edecek ölçüde— «bu noktayı ilk defa duyuyorum»; «fikrim ve kanaatim bende kalsın»; «meseleyi inceleyip size yazılı olarak sonra cevap veririm» gibi bir takım kaçamaklara başvurmayı huy edinmiş bulunmaktadır. Onu dinleyenler, gerçekten «kızmaktan çok kızılma hissine kapılmakta» ve «1965 yılında Türk Demokrasisinde Bakan olmak bu kadar kolay mı olacaktı?» diye mırıldanmaktadırlar. Duyulu ve memleket meselelerini ciddiye alan kişiler ise, gerçek bir yeis içinde büyük Tevfik Fikret'in Cenap Şahabettin'e yazdığı «Yeis, yeis, yeis; meyvusun kardeşim» diye başlayan şahane mektubun cümlelerini kafalarında duyar gibi olmaktadır.

Turgut, Millet Meclisindeki görüşmesinden önce, halefi Hüdaî Oral'ın masasına giderek onu yumuşatmak amacıyla bir hayli dil dökmeyi ihmal etmemiştir. Kendisiyle «aynı yolun yokusu olan» esbak bir Bakan ile aralarında ittifakı biraz daha kuvvetlendirmek için de bu kişiyi savunan sert bir yazıyı, Meclis görüşmelerinden bir gün önce TP'ye göndermiş, buna karşılık da ondan —bâzi gazetecilerin bize bildirdiğine göre— «millileştirme taraftarlarına ağzına gelen her şeyi söyle, Grubuma ağız açtırmıyacağım» vadedini almıştır. Nihayet Mehmet Turgut, Bülent Ecevit'in Amerika'da olduğunu da bildiğinden, yazılıp önüne konulmuş olan kâğıtları kürsüde artık rahatça okuma cesaretine sahip olabilmektedir. Hele Bülent Ecevit'e karşı her şeyi söyleme «kahramanlığı» (!) ndan bol bol faydalanmayı ihmal etmemiştir. Zira bu Bakan pek iyi bilmektedir ki, Bülent Ecevit'e karşı söylediği —gerçeklere aykırı— sözler, Radyodan nakledilecektir. Ve bir çok vatandaş, «eğer bu sözler doğru olmasa idi, elbetteki Bülent Ecevit satışma sebebiyle cevap verebilirdi; Ecevit gibi değerli ve bilgili bir hatibin dilini yutuşu, millî petrol dâvasını savunanların, gerçeklerle karşı karşıya kalınca çil yavrusu gibi kaçışma zorunluğunda kaldıklarının söz götürmez delilidir!» diye düşünebilecektir. İşte korkunç bir «Şark Kurnazlığı»! Siyasî ahlâkla bağdaşmayacak bu gibi oyunlar —kaderin bir cilvesi olarak— hem de tam 27 Mayıs günü sahneye konmuştur.

Grup adına konuşacak Hüdaî Oral'ın cevap vermeye kalkışması hâlinde, çoğunluğu teşkil eden koalisyon kanatlarının ona on dakikadan fazla konuşma hakkı tanımayacağı Turgut'un malûmu idi. Meselenin üzerine teknik açıdan eğilecek olan selefi ise, kendisinin üç saat süren baştan başa gerçeklere aykırı ve mugalatalarla dolu konuşmasının neresini cevaplandırabilecekti ki! İşte bütün bu «dahiyane hesapları» (!), önceden düşünülemiyen bir olay altüst etmiştir: Turgut'un hesaplıyamadığı olay, «Parlamento çoğunluğunun Hüdaî Oral'a 10 dakikadan fazla söz hakkı vermemesi üzerine, onun Parti Grubu adına yapacağı konuşmayı, Prof. Turhan Feyzioğlu'na devretmesi» idi. Turgut'un ve müttetiklerinin

Millî petrol dâvâmızı baltalamaya yeltenen BİR BAKAN

MuammerAksoy

dona kalmış çehreleri önünde Feyzioğlu'nun kahredici fiskeleri, üç saatte büyük bir çaba ile iskambil kâğıtlarından kurulan «şahane köşkü» (!) bir kaç saniye içinde çöktürdü. Evet Feyzioğlu, eerekince 10 dakikadan bile az bir zamanda neler söylebileceğini ispat ederek 10 dakikanın geri kalan kısmını, çoktan verile bir olmuş kâğıt köşkün üstüne çıkıp onu durmadan çığnemek için kullanmıştır.

YALANLAR VE AKLA AYKIRI DİRENME

Sosyal meselelerde, elbetteki birbirinden çok farklı görüşler ve çözümler düşülebilir. Görüşleri bizimkine uymayanları mahkûm etmemek, onları kötü niyetli olarak damgalamamak, demokratik düşüncünün temelini teşkil eder.

Türkiyenin petrol dâvasının memleketin yararına olarak nasıl çözülmesi gerektiği konusunda da, şu veya bu şekilde düşünen kimseler iyi niyetli sayılabilirler. Yeter ki, bu kişilerin iyi niyetinden açıkça şüphe edilmesini gerektiren tutum ve davranışlarla karşı karşıya kalmamasın!

Yalanlara, hem de seri hâlindeki yalanlara başvuruların, iyi niyetle hareket ettiklerini kabul etmeğe imkân yoktur. Keza memleket yararı ile bağdaşmazlığı söz götürmeyecek kadar meydana olan hükümleri bir kalem darbesiyle değiştirerek, memleketin yararına olduğunda şüphe bulunmayan hüküm kabul etmek mümkün iken, akla ve iktisat kurallarına aykırı çözümlere katlanmayı dahi tavsiye ederek bu garip ve zararlı hüküm değiştirmek için direnen kimselerin memlekette yana olduklarını düşünememek pek zordur.

İşte 1954 yılının Petrol Kanununu ve bugünkü uygulamasını savunanların tutumları da, artık her türlü normal ölçünün dışına çıkmış bulunmaktadır. Bu kanunun Türk iktisadî hayatının açıkça aleyhine olan bazı çözümlerinin değiştirilmesi için memlekette genel bir eğilimin kendisini gösterdiği bir zamanda, sorumlu Enerji Bakanının tutumu, üzerinde ibretle durulacak bir niteliktedir. O Bakan ki, Petrol Kanununun değiştirilmesini tamamen akli gerçeklere dayanarak savunan kişileri, «yalan söylemek ve ahlâk kurallarına aykırı hareket etmek» ile suçlamaktan (yani iftira etmekten) de çekinmemektedir. Şimdi Mehmet Turgut'un gerçekleri bile bile tersine çevirilerine bir kaç örnek verelim ki, bu kişinin, millî petrol dâvasında samimi olup olmadığını hakkında bir sonuca ulaşılabilsin:

YALAN I (8 ruhsatname konusunda)

1 — Petrol konusunda ilgilenen herkesin artık varlığından hayret ve dehşet içinde haberdar olduğu bir 53 üncü madde vardır. Buna göre, Hazine'nin bir parçası olan millî petrol müessesesi (TP), Devletin 63 milyon lira sarfederek keşfettiği Siirt bölgesinde dahi, 9 uncu ruhsatnameyi alamaz. Sadece her biri 50.000 hektara geçmiyecek olan 8 yerde, yani 400.000 hektarlık yerde petrol arayabilir. Millî müesseseye, bu yerlerde petrol arayıp bulduğu ve başarı ile petrol ürettiği hâlde, o yerlerin hemen, bitişindeki diğer yerlerde arama ve işletme hakkına sahip olamaz. TP bu 8 ruhsatname alanında yeni yeni petrol sahaları keşfetmiş ve petrollü kuyular bulmuştur. Bugün de 107 kuyuyu işletmektedir. Elinde başka yerlerde arama yapmak için, gerek eleman, gerek malzeme, gerek teçhizat mevcuttur. Fakat kanunun 53 üncü maddesinin 2 nci fıkrasına Max Ball tarafından yerleştirilmiş bir tuzaktan başka bir şey olmayan hüküm yüzünden, Petrol Dairesi istese de, millî müesseseye 9 uncu ruhsatnameyi verememektedir. TP'ye Türkiye'nin geri kalan 8 petrol bölgesinde (yani

Trakya'da, Ege'de, Antalya ve diğer bölgelerde) yani Siirt'ten en uzak yerlerde daha 8x8=64 ruhsatname verebilmektedir. Amma kanun, Devletin keşfettiği ve millî müessesenin malzeme, teçhizat ve elemanlarının toplanmış bulunduğu Siirt'te ona 9 uncu bir arama ruhsatnamesini esirgemektedir. Dahası var millî petrol müessesesi bu 400 bin hektarlık yerde petrol bulsa, işletme sahasını 150 bin hektara indirmeğe mecburdur. Yani petrol bulduğu yerin yuvarlak hesap üçte ikisini terketmek ve o yerlerin bir yabancı şirkete verilmesine seyirci kalmak zorunluğundadır. Türk toplumunun menfaatleri bakımından akla sığmaz bu çözüm, yabancı dev petrol şirketlerinin çıkarlarına uygun düşüğünden yabancı uzman tarafından pek yerinde bir hüküm olarak kanuna yerleştirilmiştir. Böylece Türk Devleti, şirket kisvesine bürünse bile, ancak küçük bir yerde arama ve işletme yapabileceğinden böylece diğer yerleri yabancıların kapaması mümkün olacaktır; bu hüküm sayesinde satıcı veya üretici olarak petrol işinde parsayı yabancı şirketler toplayabilmektedir. Akli başında ve samimi olan her siyaset adamı, böyle bir hükmün «vaktiyle Max Ball tarafından hazırlanmış tasarıya Türk Devleti aleyhine olarak üstü kapalı surette yerleştirilmiş bir tuzak» olduğunu itiraf etme dürüstlüğü gösterir. Nitekim Suphi Karaman Millî Birlikçilere yaktığı bir samimiyetle, bu hükmün varlığından bizi daha önce haberdar etselerdi, onu derhal kaldırdırdık diyerek; bilmemenin değil, öğrendikten sonra direnmenin (hatada ısrar etmenin) utanırdı bir tutum olduğunu pek veciz bir surette ifade etmiştir. Ne yazık ki, üç tane politikacı birbiriyle yarış edercesine, bu hükmün savunulmasını yapmaktadırlar: Bunlardan biri, 1954 Petrol Kanunu tasarısı altında imzası bulunan kişilerden bugün siyasi hayatta kalan tek şahıstır. Diğer Mobil Şirketinin bayii olan (sattığı ürünlerin %96 sı Mobil'e ait olan) «Türk Petrol» şirketinin sahiplerinden biridir. Sonuncusu da zamanımızın Enerji Bakanıdır. Bu kişilerin, millî petrol müessesesine 9 uncu ruhsatname verilmesini önleyen hüküm savunmak için buldukları gerçekler, gerçekten gülünçtür.

Bunlar derler ki, eğer millî müesseseye Siirt bölgesinde 8 den fazla ruhsatname verilirse, böyle çok fazla ruhsatname vermek Türk toplumunun ve bizzat millî müessesenin aleyhine olur. Çünkü gücü sınırlı olan bu teşekkül, pek çok yere dağılacığından, 8 ruhsatname alması hâlindekinden bile daha az faydalı olacaktır. Böyle güllünc ve gerçeklerle alay eden bir dile bile sarımları (yani memleket zararına olan ve Devlet yetki ve imkânlarını sınırlayan bu hükmü savunmak için demagogik bir silâha başvurmaları) bu kişilerin samimiyetten ne derece uzak olduklarının açık delilidir. Zira böyle bir mantıkta samimi olan kimselerin TP'ye yalnız Siirt bölgesinde değil bütün Türkiye'de sadece 8 ruhsatname verilmesini savunmaları ve kanunun böyle olması gerekirdi. TP'ye, Siirt bölgesindeki 8 ruhsatnameye müsaade etmeyi, fakat Siirt bölgesinde fazla bir tek (yani 9 uncu) ruhsatnameyi her şart altında esirgemesi, Türkivenin veya millî müessesenin yararı ile izah edilemeyecek aklen imkân yoktur.

Mehmet Turgut bu hükmü savunanın daha kurnazca hareket etmektedir. Bir taraftan TP'nin böyle bir ihtiyacı duymadığını yani hükmün tatbikatta bir sakınca yaratmadığını, diğer taraftan da böyle bir ihtiyaç duyulursa kanunun başka ruhsatname alınmasına müsait olduğu zehabını yaratma peşindedir. Enerji Bakanı, T.B. M.M. İktisadî Devlet Teşekküllerini Denetleme Karma Komisyonunda, Alt Komis-

Mehmet Turgut Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı

yonun bu madde hükmünün değişmesini istemesi karşısında, komisyon üyelerini kandırabilmek için gerçekleri açıkça tahrib edebileceği yoluna sapabilmiştir. «Türkiye Petrollerinin 8 ruhsatnameden bile faydalanmadığını, hâlen sadece 7 ruhsatname almakla yetindiğini» söyleyebilmiştir. Buna, kibar ifade ile «gerçeği tersine çevirmek» denilir; ve bu kadar önemli bir dâvada bu yola sapmak siyasî ahlâkla bağdaşmaz. Bakanın da pek iyi bildiği gerçek odur ki Siirt bölgesinde 8 den fazla ruhsatname sağlayabilmek için, TP villardır her yere başvurmuştur. Yüksek Planlama Kurulunun 1964 yılının ilk ayında kabul edilmiş raporuna uygun olarak, ilgili Bakanlık temsilcilerinin, Petrol Dairesi Başkanının Başkan Yardımcısının, Türkiye Petrolleri Genel Müdürü ve Genel Sekreterinin imzalı bir protokolda bu gerçek resme dile getirilmiştir. Raporda Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığına yeni arama sahaları sağlayabilmek için, Petrol Kanununun 53 üncü maddesinde değişiklik yapılması zorunluğuna açıkça belirtilmiş bulunmaktadır (Rapor s. 4). Bakan bütün bunları bilmemesizlikle gelmekle yetinmemiştir. «Siz ruhsatname rezaleti» diye nitelendirebileceğimiz çözümleri savunulması için, iyi bildiği bir olayı tahrib etmeyi dahi göze almıştır. Oysa, bugün TP'nin Siirt bölgesinde bir zamandan beri 8 değil sadece 7 ruhsatnameye sahip olması, onun 8 tane çok bulmasından değil, tam aksine 9 uncu ruhsatnameyi alabilmek için elinden gelen her çabayı göstermesinden ileri gelmektedir. Kanun TP'ye 9 uncu ruhsatname verilmesi imkânını sağlamadığından, elinde bulunmayan bazı sahalarla önemli keşifler yapma ihtimalini kuvvetli gören millî müesseseye; yeni bir ruhsatname alabilmek için son çare olarak, elinde bulunan ruhsatnamelerden birini iptal ettirme, buna karşılık yeni bir ruhsatname isteme yoluna gitmiştir. Görülüyor ki, ortada Bakanın dediği gibi, «8 inci ruhsatnameye bile ihtiyaç duyulmadığından 7 ruhsatname ile yetinme» değil, tam aksine «9 uncu ruhsatnameyi alabilme için 8 inci ruhsatnameden vaz geçme hâli bahis konusudur. Objektiflikle, gerçekleri dile getirmekle biraz ilgisi olan bir Bakanın, bu olayı, bu acı ve utanırdıcı olayı, ancak ve ancak «53 üncü maddenin bir ân önce değiştirilmesi lüzumunu ispat edecek en açık bir misal olarak» belirtmesi gerekirdi. Oysa Turgut, gerçekleri tersine çevirerek bu olayı «53 üncü maddenin değiştirilmesi için hiçbir sebep bulunmadığı görüşünü desteklemek» için ele almakta ve olayın yarısını gizliyerek onu tamamen ters anlamda ileri sürmektedir. TP'nin 8 inci ruhsat-

satnamesinin 2.1.1965 günü iptal edildiğini, buna karşılık TP'nin 3.12.1964 günü yeni ruhsatname için başvurmuş olduğunu bilen bir kişinin böyle konuşmasının, Bektaşın «namaza yanaşma» kelime oyunu ile yalan söylemekten başka bir anlam gelebileceğini, tarafsız herkes teslim eder.

2 — Bakan bir mugalata ve gerçekleri bile bile tahrif etme metodundan, özellikle «8 ruhsatnameye ilişkin yasak» alanında sınırsız surette faydalanmaktadır: Ender insanların gösterebileceği bir cür'etle, kendi günahını başkalarına yakıştırarak «millî müessesenin 8 den fazla ruhsatname alamayacağı» iddiasında bulunanları, «yalan söyleme ve kasten tahrif ile» itham etmektedir. Turgut, «Devletin kendi topraklarında petroleülük yapmasının Petrol Kanunu ile menedildiği» iddiasına karşı yazılıp önüne konan birtakım yakışsız sözleri sarfettikten sonra, mugalatanın son haddine başvurarak «Devletin formalitelere riayet etmek suretiyle, istediği kadar ruhsatname alabileceği»ni iddia edebilmistir.

Oysa Petrol Kanununun 2 nci ve 6 ncı maddeleri açıktır: Petrol arama ve işletme hakkına, ancak «hükmi şahsiyeti haiz bir şirket» sahip olabilir. Demek ki, Devletin hukuki anlamda bir parçası olan «İktisadi Devlet Teşekkülleri» veya başka «resmî kuruluşlar» (meselâ MTA) eliyle petrol arayıp işletebilmesi, bu kanuna göre menedilmiştir. Vaktiyle 1954 muhalefetine, bugün de bir çok yazarmın (bu arada siyasi hayatımızın karakter nümünelerinden biri olan değerli **Bülent Ecevit**'in) sözleri, sadece bu noktayı belirtmektedir. Gerçek olan budur; yalan olan da, bunu inkâr etmektir.

Devletin bir şirket kisvesine bürünerek (özel teşebbüs kalıbı içinde) petroleülük yapması hâlinde dahi, onun rahatça (yani iktisat kaidelerine uygun olarak) 8 den fazla ruhsatname almasını kanun menetmiş iken, bunu inkâr etmek ve hattâ bu gerçeği dile getirenleri yalancılıkla itham etmek, yalana başvurmanın tâ kendisidir. Zira —istese şirket kisvesi altında olsun— Kamu sektörünün (Devlet teşekkülünün) aklı ve iktisat kurallarına uygun olarak ruhsatname alması, hiç şüphe yok ki, «Devletin kuracağı bir tek müessese tarafından bu ruhsatnameleri alma» şeklinde olabilir. Şu hâlde, bir Bakan tarafından «Devletin istediği kadar ruhsatname alabilmesine hiçbir mâni yok» denildiği zaman, herkesin bundan çıkaracağı anlam, «Devletin kuracağı bir tek şirket vasıtasıyla istediği kadar ruhsatname alabilmesi»dir. Yoksa «her 8 ruhsatname için Devletin yeni bir şirket kurmasını şart koşan bir çözüm»ün, gerçek bir çözüm olarak ileri sürülmesi için, insanın ya sanimiyetten ve ciddiyetten çok uzak yahut, aklı muvazene neden yoksun olması gerekir: Devletin yollarca uğraşarak teşkilâtını tamamladığı, elemanlarını zorla sağladığı, sermayesini daha bu yıl artırdığı bir müessese dururken ve onun bütün personeli, malzemesi ve teçizatı Siirt bölgesinde emre âmade iken Mehmet Turgut'un savunduğu yola göre, Millî bir müessesenin 9 uncu, 10 uncu, 15 inci ruhsatnameyi alabilmesi için, Devletin yeniden bir şirket kurması, yani uzun ve zor formalitelere katılması gerektirir: Genel Müdürler, Genel Müdür Yardımcıları, Arama Bürosu, Plânlama ve Etüd Bürosu, Teftiş Hecveti, Hukuk Servisi, Satınalma ve Satma Şubeleri, Bölge Müdürleri ve teşkilâtı, işçiler için Sosyal Sigortanın Nizumlu kıldığı bütün tesisleri ile koca bir teşkilâtı yeniden kurmak zorunluluğu karşısında kalınacaktır. Hele petrol mühendisi, petrol jeologu gibi uzmanlar, belki hiç bulunamayacaktır. Bu zorluklar yenile bile lüzumsuz, ikinci bir teşkilâtın muazzam masrafları yüzünden, maliyet büyük ölçüde yükselecektir. Kurulmuş ve işletmekte olan TP'ni 9, 10 ve 11 inci ruhsatnameleri almasını sağlayacak tedbir, bir kaç saat içinde gerçekleştirmek yani «ilgili kanun hükmünü değiştirivermek» yolu açık dururken, bütün bu zahmetlere sırf kanunun 53 üncü maddesinin 2 nci fıkrasının «mukaddes hükmü» (1) değiştirilmesinin diye katlanmak, aklın alacağı tutumlardan değildir. Max Ball cenaplarının kaleme aldığı bu hükümler, sanki Kur'an'dan bir âyettir de, onun yürürlükten kalkmaması için her vola başvurulması fakat onlara el sürülmemesi çıkar tek yoldur. Eski Hükümet, iktisat kurallarına uyarık, diğer dev şirketlerini yaptığı gibi petrolede, üretim ile dağıtım bir hükmi şahsın eline toplamak amacıyla «TP ile Petrol Ofisi birleştirilecek kanun tasarısı»ni kaleme aldığı hâlde, —ki bu kanun da

Mobil'in mukavemeti yüzünden Mecliste uyumaktadır— zamanımızın Enerji Bakanını, üretimi bile 2 veva daha fazla hükmi şahıs hâlinde yönetmek gibi iktisat kurallarına taban tabana zıt teklifleri çıkar yol olarak tavsiye etmektedir. Buna sebep olarak da «53 üncü maddenin 2 nci fıkrasının da öngörülen 8 ruhsatname kavdı, 121 inci maddede sözü edilen millî petrol müessesesi hakkında uygulanamaz» yolunda bir cümlelik bir kanun hükmünü kabul etmemek için. Başka deyimle hiçbir hukuki prensip karşı koymadığı hâlde, sırf yabancı şirketleri darıltmamak amacıyla bir Bakan bu kadar anormal, bu kadar gülünç yolları, çıkar yol diye 1965 yılında millîtin önüne getirebilmektedir. Türk Devleti bağımsız ve egemen bir Devlet olduğuna ve daima öyle kalacağına göre, böyle çarpışık yollara başvurmak zorunluluğu duymak bile, yeter derecede utanırıcı sayılmak gerekir.

Esasen Bakan, teklif ettiği çözümün yalnız aklı ve iktisat kaidelerine aykırı olmakla kalmayıp, bizzat Petrol Kanununun hükümleriyle de pek bağdaşmaz olduğunu Senatodaki bir sözü ile itiraf etmiş bulunmaktadır: «TP'nin 8 den fazla ruhsatnameyi nasıl alabileceğini soran Senatörlere karşı Bakanın cevabı, «yolu vardır, burada söyleyemem, geliniz izah ederim» şeklinde olmuştur. Bu ise, şüphesiz ki, hileli şer'iyeye yoluna başvurulacağını itiraf etmek demektir. Bir Devletin, «kendi topraklarında petrol üretilebilmek için hileli şer'iyelere başvurmak durumuna düşmesi», başı başına millî haysiyeti gölgeleyen bir hâldir; ve böyle bir tutumu benimsemek, sorumluluk suurunun asgarisi ile bile bağdaşmaz.

Bu sütunları bir mugalatanın ispatı amacıyla fazla işgal etmemek için, «Turgut'un 8 den fazla ruhsatname alabilmek için Devletin ikinci bir şirket kurması yolu nu tavsiye etmesi»ne karşı, bu sözlerin hukuki temelden de yoksun olduğunu uzun uzadıya anlatmak istemiyoruz. Bunu başka bir yazıya bırakarak, şimdilik kısaca sonucunu söyleyelim: 74 üncü maddedeki hüküm aslında bu kadar anormal bir volda bile faydalanmaya engel olmak için konulmuştur. Bizzat Turgut, bir şirketin (hükmi şahsın) birtakım başka şirketler kurarak 8 den fazla ruhsatname almasının 74 üncü maddede ile yasak edildiğini, Meclis görüşmelerinde itiraf etmiştir. Petrol Kanunu ise, Devlete doğrudan doğruya petrol arayıp işletme hakkını meneden bir kanundur. Hükümetin kuracağı şirketlerle diğer şirketlerin eşit haklara sahip olduğu da, yine bu kanunda açıkça belirtilmiştir. Eğer 1954 kanun koyucusunun (daha doğrusu Max Ball'un) gerçek niyeti, Hükümetin kuracağı şirketi 53 ve 74 üncü maddenin getirdiği kayıtlamanın dışında bırakmak olsaydı, 53 ve 74 üncü maddelerde bu nokta üzerinde açıkça durulur ve Devletin kuracağı şirketlerin bu hükümlere tâbi olmaları ya herhangi bir suretle bir hükmi şahsın başka başka şirketler kurarak fazla ruhsatname alabilmesinin mutlak olarak yasak edildiğini belirten 74 üncü maddede, «Hükümetin kuracağı ve denetleyeceği, yahut sermayesinin %50 den fazlasına Hazinesin katıldığı şirketler bakımından bu hükmün uygulanamayacağı» belirtilirdi. Ama şimdi, «TP'nin ve Türk Devletinin karşısına Petrol Kanunu ile konulmuş engelleri ayıklamak bahis konusu olduğu ve bu eğitim milletçe benimsendiği» içindir ki, gerek yabancı şirketler, gerek onların dükkü ve bugünkü savunucuları, kanunu değiştirmekense, onu pek «anlayışlı» (!) bir zihniyetle yorumlamaya razı olmaktadır. Böylece kanunun değiştirilmesini önlemekle «Türk Devleti», iktisadi bakımdan aklın alamayacağı gülünç bir yola iterek, her 8 ruhsatname için minyatür şirketler kurmak, kurdurmak» yani dev şirketler karşısında iş yapamamak durumuna düşürmek amacı gütmektedir. İşte 1965 yılının Enerji Bakanının memleket yararına bulduğu ve büyük bir güçlülü ile ilân ettiği «dâhiyane yol»!

YALAN 3. (% 35 DAHA PAHALIYA YABANCI HAMPETROL SATIN ALINMASI KONUSUNDA)

Mehmet Turgut Mecliste milletvekillerinin ve onların yanında oturan TP Genel Müdürünün gözününün için baka baka, yabancı petrol şirketlerinin ithal ettiği hampetrolün dünya piyasasına nazaran pahalı olduğunun delillerini herkesten istediğini söyledikten sonra, şöyle devam ediyor: «Bu iddianın en başta gelen sahibi olan TPA ortaklığından tek vesika gelmedi».

Oysaki TP, Bakanın konuşmasından on gün önce kendisine gönderdiği bir yazıda, «sadece bir yıl gibi kısa bir süre için bağlanmalar bahis konusu olduğu zaman bile % 22 ye kadar indirme yapmağı teklif eden batılı şirketlerin uyuşuklarını dahi vermiş»tir. Bir yıl değil de uzunca bir süre bahis konusu olunca, bu indirimlerin % 30 civarında olacağına hesaplatabilmek için, fazla bilgi olmağı lüzum yoktur. İşte Bakanın gerçekleri rahatça tersine çeviripenden bir örnek daha.

YALAN 4. (KAPİTÜLER HÜKÜMLERİN BULUNUP BULUNMADIĞI KONUSUNDA)

Turgut, TP Genel Müdürünün Mecliste konuşma hakkı olmadığını bildiğinden, yine onun gözüne baka baka şöyle diyebilmiştir: «Petrol Kanununda kapitülasyonları hatırlatacak hükümleri iddia eden Profesörün Müsavırlığını yaptığı şirkete, delillerin de olduğunu sordum, gelen cevabı aynen arzdiyorum: «Petrol Kanununda teknik anlamı ile kapitülasyon kavramı içine girecek mahiyette hükümlerin mevcut olduğu iddia edilemez. Bu mahiyetteki bir hüküm Petrol Kanunu tasarısının 136 ncı maddesinde yer almakta idi. Ancak sonradan tasarıdan çıkarıldı. Ona göre kanunun hükümlerinde değişiklik yapılabilmeli, ilgili şirketlerin muvafakatine bağlanmıştır. Bu hükümün tasarıdan çıkarıldığına göre, Petrol Kanunumuzda bağımsız bir Devletin hâkimiyet haklarına dayanarak her türlü tadilatın yapılacağı şüphesizdir». Cevap bu arkadaşlarım, ama gazetelerde böyle yazılmıyor, açık oturumlarda böyle konuşulmuyor!»

Önce belirtelim ki, Bakan, TP Genel Müdüründen bile, resmen (yani yazılı olarak) TP nin Petrol Kanunu konusundaki görüşlerini bildirmesini istemiştir. Hele «kapitülasyon iddiaları hakkında gelişmeleriniz ne olduğunu bildiriniz» diye sözlü bir talep dahi yoktur. Türk vatandaşları arasında Mehmet Turgut adına bir şahsın var olduğundan, kendisinin Bakan listesinde ilân edilmesi üzerine haberdar olduğumuz ay içince idi ki, Mehmet Turgut TP ye imzasız 122 soruyu ihtiva eden bir not göndermiş ve malûmat istemiştir. Bu sorulardan biri de «İmtiyazlı durum: Kapitülasyon iddiası hususunda ne dereceye kadar doğru?» yolunda idi. Eğer resmî bir yazı bahis konusu olsa idi, Genel Müdür bu konuda Hukuk Servisinden mütalâa ister; Baş Hukuk Müsaviri olan Profesör de, gerekeni kendi imzası ve üslûbu ile kaleme alır ve Umum Müdür bu mütalâayı ekli olarak Bakanaya yolları. Böyle resmen soru sorma cesaretini gösteremiyen Bakan, gelecek yazıyı istediği gibi kullanabilme ümidiyle, resmî olmayan bir not ile bilgi istemiştir. Ama Mehmet Turgut, yine de aldığı cevabı milletvekillerine ve kamu oyuna duyurma dürüstlüğü göstermemiş ve «cevap bu arkadaşlarım» diyerek, notta başka bir kaydın bulunmadığı zehabını yaratmak amaç gütmüş, yani gerçekleri düpedüz tahrif etmiştir. Oysa ki TP nin gönderdiği cevapta kapitülasyonla ilgili olarak belirtilen husus, tamamen başka bir amaca yönelmiş bulunmaktadırlar: Bakan ve onun gibi düşünömler, «Petrol Kanununda değişiklik yapılmayacağı»nuz ve buna hakkımız bulunmadığı»ni savunan kişilerden olduğu için, verilen cevapta «kanunda değişiklik yapma hakkına sahip olduğumuz ve teknik anlamı ile bir kapitülasyon karşısında bulunmadığımız» belirtilmiştir. Ama bu cümlelerden sonra, «geniş anlamı ile kapitülasyon mahiyette» yani «Devletin yetkilerini aşırı derecede kayıtlayan ve memleket için zararlı olan bir çok hükmün varlığı»na özellikle işaret edilmiştir. Ulaşıcağı sonuçlar bakımından, gerçekleri dile getirmeyi değil, hakikatleri tersine çevirmeyi elverişli gören Bakan, yazdığı şu satırları ve bundan sonraki tam iki buçuk sahifelik izahları milletvekillerinden saklamıştır: Biz şimdiki cevabın bir cümlelerini aynen nakledeyim ki, bizleri «kolayca yalan söyleyebilen» kişiler olarak nitelendirmek cür'etini gösteren Bakanın petrol konusunda seri hâlinde nasıl yalan söylediği ortaya çıksın:

«Bununla beraber, Petrol Kanununda, «Bağımsız ve egemen bir Devletin yetkilerinin, bizzat kendisi tarafından çok aşırı surette sınırlandırılmış olmasını ifade eden» bazı hükümlerin mevcut olduğunu da arz etmek isteriz. Türk Devletinin, yerli müesseselere (hattâ kanunla kurulmuş olup, Hazinesin bir parçası sayılması gereken, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığına dahi) hiçbir bölgede 8 tane arama ruhsatnamesinden daha fazla ruhsatname vermemesi yolunda kanunî kayıt, bunun en tipik bir misalini teşkil eder. Özellikle 5 inci bölge gibi, Maden Tetkik ve Arama Enstitüsünün uzun araştırma ve milyonlarca lira yatırım karşılığında bir petrol bölgesi olduğunu tesbit etmiş bulunduğu bir

mıntakada dahi, millî müessesenin bütün yabancı sermayeye eşit haklara bile sahip olmayıp, yabancı şirketlerden tek tek her birine eşit işleme tâbi tutulması ve binnetice meselâ 5 yabancı şirkete mecmuan 40 arama ruhsatnamesi verilebileceği halde, millî müesseseye sadece 8 arama ruhsatnamesinin verilebilmesi, şüphesiz ki, «yetkilerininin caiz görülemeyecek bir derecede sınırlandırılması» olarak tezahür edecektir».

İşte Bakan bu sözleri milletvekillerinden ve kamu oyunun saklamıştır ki, bu cümlelerde «Petrol Kanununda geniş anlamı ile kapitülasyon hükümlerinin var olduğunun ifade edildiği»ni anlamaya, Mehmet Turgut'un kültürü bile yetecekleri kanaatindeyiz.

Şimdi aynı cevapta Petrol Kanununun değiştirilmesi konusunda yer alan cümlelerden - hepsini değil - bir kısmını daha aynen nakledeyim de, TP nin kendisine düşen görevi ne şekilde yerine getirdiği, Bakanın ise bu anlayıştan ve millî menfaatlardan ne kadar uzak olduğu biraz daha ortaya çıksın:

«Keza millî güvenlik bakımından önem arzeden bazı bölgelerde, münhasıran millî müessese lehine arama ruhsatnamesi verilebilmesi imkânının öngörülmemiş olması, bu gibi bölgelerin yerli yabancı bütün şirketlere mutlak olarak kapatılması da, Anayasamızın 13 üncü maddesinde vaz'edilen prensibe uygun düşmeyecektir kanaatindeyiz. Ticaret ve Sanayi hürriyetinin kullanılmasında, özellikle arzeden bazı konular ve alanlar bakımından, yerli müteşebbislerin ve millî müessesenin yabancıların farkı bir hukuki duruma sahip olması, bütün demokratik memleketlerde kabul edilmiş bir çözümdür.»

Petrol Kanununda değiştirilmesi gereken daha bir çok hüküm mevcuttur. Ancak bunların hepsini eksiksiz bir surette belirten bir listenin hazırlanabilmesi ve hangi hükmün yerine hangi hükmün konulması ve nasıl bir formülün tercih edilmesi lüzum geldiğini gösteren bir çalışmanın sonuçlandırılması için, zamana ihtiyaç vardır. Yüksek Bakanlığın tesbit edeceği münasip bir müddet zarfında, böyle bir tasarıyı takdim etmeğe âmadedeyiz. Ancak şimdiden şu kadarını arz etmek isteriz ki, yapılacak tadilleri iki kademede gerçekleştirmek, müstacel ve pek önemli olan bazı değişikliklerin derhal gerçekleştirilmesine karşılık, bu derece önemli olmayan ve bir takım tetkikat neticesinde formüle edilebilecek olan hükümlerin değiştirilmesini de, ikinci tâdile bırakmanın uygun düşeceği kanaatindeyiz. On plânda ve derhal değiştirilmesi gereken hükümler arasında 53 üncü maddenin 2 nci bendine göre «bir bölgede bir hükmi şahıs aynı zamanda en fazla 8 arama ruhsatnamesine sahip olabilir» hükmünü zikretmek isteriz...

103 ve 104 üncü maddelerde yer alan tüketme payı gibi, hiçbir hukuki ve aklı esasa dayanan kavram ve çözümlerin, kanundan çıkarılması gerekir... Bundan başka, Devletin vergi yahut Devlet hissesi şeklinde ayın olarak alabileceği payları düzenleyen 78 inci ve 95 inci ve müteakip maddelerdeki pay miktarlarını, hesaplama tarzlarını ve formüllerin temelden değiştirilmesi; ve Türk Devletinin alacağı hissenin - bugün petrol kaynağına sahip bütün devletlerin artık kabul ettirdiği üzere - % 50 nin üzerine (İtalyan ENI Şirketinin kabul ettiği veçhile % 75 e veya Fransızların yeni bazı yerlerde kabul ettiği üzere % 85 e kadar) çıkarılması gerekir. Ayrıca Devletin vergi olarak alacağı hissenin dahi, her zaman ayına (yani petrole) tahvil edilebilmesi yetkisinin devlete bırakıldığı öngören bir hükmün de, yine kanuna eklenmesi çok faydalı olacaktır.

112 nci maddenin 2 nci bendinde öngörülen hampetrol ithalinin, dünya arzeden rekabet fiatları üzerinden vukubolacağına hiçbir tereddüde yer bırakılmayacak bir açıklıkla kanunda belirttilmesini, hampetrolün pahalı olarak ithalini önleyecek önemli bir tedbir olarak bilhassa tavsiye ederiz...

Cevapta daha bir çok maddede ele alınarak, bunların derhal düzeltilmesini tavsiye edilmiştir. İşte bir yandan TP nin davranışını, diğer yandan da Bakanın gerçekleri bile tahrif etmekten kaçınmayan anlayış ve tutumunu ortaya koyan bir vesika!

Petrol davasının bakiyesine kamu oyunun mal olduğu ve yabancı sermayenin durumu düzeltilmek için milyonlar sarfederek bir çok yeni kalemler, gazete ve dergiler kiralandığı bu zamanda, sorumlu sandalyede oturan Mehmet Turgut'un Millet Meclisindeki konuşmada yalancılığı mugalataları ve uydurmaları ortaya koymakta büyük bir millî yarar görülmektedir. Bu sebepledir ki, kendisinin emsalsiz emsalsiz sermaye tarafından çıkarılan «Durum» dergisinde de aynen yayınlanan konuşmasında, gelecek yazımızda cevap vermeye devam edeceğiz.

Prof. Dr. Muammer Aksoy, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanının Meclis konuşmasıyla ilgili yazı serisini tamamladıktan sonra, Mobil'in 24 vacizesini ceraplacaktır.

siyasi notlar

Topçu günü

Üç yıl önce başlayan ve her yıl tekrarlanan geleneksel Topçu Günü'nde 6 Haziran Pazar günü Topçu Okulu'ndan yetişen ve halen Ordu içinde faal hizmet gören sivil hayatta çeşitli görevlerde bulunan Ordudaki hizmetlerini tamamlayıp emekli olan topçu subayları Polatlıdaki Topçu Okulunda bir araya gelip eski anılarını canlandırdılar. Pazar sabahı alle efradı ile dört bin kişiyi bulan topçu subayları özel tren, otobüs ve otomobillerle Polatlıya kostu. Başta Komutan Alp Olmez olduğu halde okul mensupları tam bir birlik esprisinde konukların ağırlamak için canla başla çalıştılar. Eski Topçu subaylarından İsmet İnönü, Ekrem Baydar Zihni Toydemir ve Genel Kurmay Başkanı Cevdet Sunay Topçu sınıfı içindeki savaş anılarını dile getirdiler. Çeşitli gösteriler ilgiyle izlendi. Geç saatlere kadar süren toplantıda uzun yıllar çeşitli nedenlerle ayrı düşen genç vashi topluolar birbirlerine kavuşmanın sevincini yaşadılar. Polatlı kirasabası da çok renkli bir bayram havası idrak etti. Ama görüldü ki Polatlıda günün konusu petroldür.

Mobil'e Masrıkı Azam

Türkiyedeki Masonlar, geçenlerde sessiz sedasız yeni bir Masrıkı Azam seçtiler. Pek az üyenin katılımıyla yapılan seçim, ucu A.P. Genel Başkanına kadar uzandı. İleri sürülen manevraların da etkisiyle ço sürprizli sonuçlandı. Demirel'e AP kongresinde mason olmadığını söyleme imkânını ve-

Necdet Egeran Mobil'e dönmesin?..

ren belgenin sağlanmasında yardımcı olan Mobil'in 1 numaralı yerli adamı Necdet Egeran, Masrıkı Azamı seçildi. Egeran «Petrolü millileştirirseniz pişman olursunuz» tehdidini savuran Mobil'in Türkiye'deki başı, Mr. Parson'un sağ koludur. Egeran daha önceleri Maden Tetkik Aramanın petrol şubesinin başında bulunmaktaydı. Yeni Masrıkı Azam, burada edindiği bilgi ve tecrübelerle birlikte Mobil'in hizmetine geçmiştir. Mobil'in çıkarları, Mr. Parson'un sert ve ateşli üslubuyla savunmakla ünüdür. Millî petrol davasını savunanlara «balıdır çıplak» dediği ve Türk basınının tümünü 1 milyon liraya satın alabileceğini ileri sürdüğü gazetelerde yazılmıştır. Her ne

kadar Mobil'in 1 numaralı yerli adamı, bu sözleri yalanlamışsa da, konuşmaya tank olan TPAO yetkilisi, gazetede çıkan haberleri kesinlikle doğrulamaktadır.

İşte böyle bir zat şindi Masrıkı Azam olmaktadır. Yeni Masrıkı Azamın Masrıkılığı da Mobil şirketine çevirmesinden korkulur.

Ecevit'in açıklaması

Amerika'dan yeni dönen Bülent Ecevit, nasıl bir Amerika görüşünü Milliyet'teki fikründe açıkladı: «Soğ zamanlarda Amerika, Türkiye aleyhindeki tahriklerin, faaliyetlerin serbestçe olduğu ve kaynaştığı bir ülke durumuna gelmiştir. Yunanlılar, yalnız Amerikada yaşayan Yunan asıllıların değil, Ermenileri de Türkiye karşı serbestçe kışkırtabilmekte, sokak gösterileri düzenleyebilmekte, hatta bazı belirti ve söylentilere göre, Amerikada kürt çülük akımlarını bile körüklemektedirler.

Bütün bunlar, resmî Amerikan makamlarını kayıtsızlığa, hatta yer yer desteğe ile olmaktadır.

Bu desteğin ileri bir örneği, Massachusetts Valisinin davranışlarıdır.

Massachusetts Valisi Mr. John A. Volpe, 9-15 Mayıs 1965'te (Constantinople'un ve Kıbrısın (özellikle) için bir (Haçlı Savaş Haftası) ilan etmiştir.

Valinin yayınladığı beyanname, Türkiye'de din özgürlüğü bulamadığı, Hristiyanlara eziyet edildiği, bir takım yalanlara dayanılarak ileri sürülmekte ve Türkiye Cumhuriyetinde din özgürlüğünün sağlanması için, Birleşik Amerika Hükümeti, elinden geleni yapmaya davet edilmektedir.

Belki bu sorumsuz beyanname, Amerikada örnekleri görülen so-

rumuz valilerden birinin bir hazeyanı sayılabildi. Fakat böyle bir yorumda bulunabilmek için, Washington'daki yetkililerin, Valiye karşı açık ve sert bir tepki göstermeleri gerekirdi. Oysa, bil diğimiz kadar, böyle bir tepki gösterilmediği gibi, Massachusetts Valisinin beyanname, Senato tu tanaklarına da geçirilmiştir.

Türkiye'nin ve Türkiye ile birlikte, elbette İstanbul korunması için yapılan yardımların o. naylayıcısı durumundaki Amerikan Senatosu, böylelikle, Türkiye'nin toprak bütünlüğünü tehdit etmek, İstanbulu (Constantinople) sayarak Türkiyeden ayırmayı, istemek cür'etinde bulunan bir beyannameyi benimsemiş olmaktadır.

Ecevit'in bu sözlerini, Amerikada fazla Amerikacı çevreler, eğer yürüklerinde hâlâ biraz memleket sevgisi kalmışsa, ibretle okunmalıdır.

Bülent Ecevit «Amerika'ya tanınınız!»

MİZAH

BAY ZÜBÜK'LE SÖYLEŞİ

Vatandaş — Sana sağcı diyorlar, Bay Zübük. Öyle misin?

Bay Zübük — Kim demişse bunu, haltetmiş. Ben sağcı mağçı değilim. Yağcı deselerdi belki anladım, ama sağcılığı asla kabul etmem.

— Öyleyse solcusun?..

— Amma da yaptın yahu.. Sağcı değiliz dediysek, hemen solcu mu olmak gerekir ki?.. Bu memlekette solculuk demek, hapishaneye doğru yolculuk demektir. Ben aklımı peynir ekmele yemedim birader. Solcu filân değilim ben..

— Hem sağcı değilsin, hem de solcu.. O halde nesin sen?..

— Arkadaş ben ne sağcıyım, ne de solcu.. Benim sağım solum belli olmaz. Ben kurulu düzenin, statükonun adamıyım. Sağ gösterir, soldan vururum. Bazen de sol gösterir, sağdan vururveririm.

— Peki, ne sağcısın, ne de solcu.. Kısacası yönüzsün. Şimdi sana bir şey sorayım. Senin inandığın, bağlandığın bir dâvâ, bir mesele yok mudur?

— Var, var.. Olmaz olur mu hiç.. Ben kendime inanırım. Menfaatlerime taparım.

— Bu kadar düşkünlümsün kişisel çıkarlarına?..

— Neden? Çok mu garip geliyor sana bu hal? Tabii Kanunu bu birader.. Bir yavru hayvan bile, südü kesilen anasından yüz çevirmez mi?

— Sen hayvan değilsin ama, Bay Zübük?

— Tabii değilim. Onun için söylüyorum ya bunu.. Eğer ben kendi menfaatlerime tapmaz; toplumda, sömürülendi diye cart - cart etmeye kalkarsam, iste o zaman hayvan yerine, enayi yerine konulmak tehlikesiyle yüzüme gelirim. Ben hayati hiç bir korku ve sorumluluk hissine kapılmadan, sırf kendi çıkarlarım için yaşamak istiyorum.

— Peki.. Burayı anlamadım biraz.. Şimdi sana başka bir soru Bay Zübük. Acaba toplu sözleşme düzeni hakkında ne gibi düşüncelere sahipsin?

— Toplu sözleşme, oklu sözleşme anlamam ben. Ne lüzüm var, böyle alanzırlı işlere? İşveren ne verirse, işçi onu kabul eder. Etmezse, çeker gider başka yere.. Sonra patron enayi mi? Tabii ki iyi işçisini kaçırarak istemez. Ona iyi ücret öder. Sen işi işinin keyfine ve isteğine bırakırsan, gözü doymaz onun. İster oğlu ister.. Hep işçi kazanırsa, patron sermayesiz nasıl çoğaltacak? Sermaye birikimi nasıl sağlanacak? Yeni işyerleri ve iş sahalarını patron ne ile açacak? Pabuclarını mı? Bırak şu toplu ve coplu sözleşmeyi canım.. Asabımı bozuyor böyle severler.

— Ya grev hakkında ne diyorsun?

— Yahu, sen inadına mı soruyorsun böyle seyleri? Görüyor musun, elim avamım titremeğe başladı bile.. Bu grevler, toplu sözleşmeler, toprak ve vergi reformları, petrolerin madenlerin millileştirilmesi gibi severler güzelim kurulu düzeni alt - üst etmek için anarşistler, bozguncular, kıskançlar, kızıl düşünceliler, nankörler ve ağızlı insanlar tarafından or-

JONSON'A GÖRE MİLLİ HAREKETLER HÜRRIYET DÜŞMANLARININ ESERİ

ABD Başkanı kurtuluş savaşlarının komünist ülkelerin tahriği sonunda çıktığını söyledi

LONDRA (OBSERVER) — Başkan Johnson'un Texas'ta, Baylor Üniversitesinde yaptığı bir konuşma, siyasi çevrelerde, «Amerika'nın dostlarını üzen, düşmanlarını sevindiren bir demeco olarak vasıflandırılmıştır. Bu demecinde Başkan, «Bugün yaşadığımız dünyada, hürriyet düşmanlarının, Millî Kurtuluş Savaşlarından bahsetmeleri yüzünden, eskiden bildiğimiz iç savaşlar ve milletler arasındaki farklar kaybolmuştur» demiştir.

Başkan Johnson, bu konuşmasıyla; iç savaşların milletlerarası savaşlara yol açabileceğini belirtmekte ve Millî Kurtuluş Savaşlarını, hürriyet düşmanlarının işi olarak damgalamaktadır. Böylelikle, Amerika Cumhurbaşkanına göre, bütün Millî Kurtuluş Savaşları, komünistlerle işbirliği yapan düşman kuvvetlerin eseridir.

Konuşmasından bu anlamlar da çıkmakla beraber, Başkanın, yalnız ve mutlak surette bu düşünceleri ima ettiğini sanmak tahatah olur. Zira, Başkanın, bütün kurtuluş savaşları için böylesine bir iddiada bulunması, hâlen Güney Afrika'da, Güney Batı Afrika'da, Rodezya'da, Afrika'daki Portekiz topraklarındaki kurtuluş hareketlerini de, «Hürriyet düşmanlarının marifeti» olarak vasıflandırması demek olacaktır. Halbuki, bütün bu hareketler, komünistlerle ilgileri bulunmayan millî kurtuluş hareketleridir.

Önemli olan; Başkan Johnson'un, komünist kampına bir bediye vermiş olmasıdır. Zira şimdi, komünist memleketler, Millî Kurtuluş liderlerine, «İşte, bizat Johnson'un ağzından, sizin mücadeleniz hakkında neler söylediklerini işittiniz. Mücadelenizi ciddiye almıyorlar. Sizi, Batının düşmanı ilan ediyorlar» diyebileceklerdir.

Başkanın konuşmasına yapılan ikinci tenkid; Kurtuluş savaşlarının, milletlerarası savaşlara yol açması tehdididir. Amerika'nın dostu olan memleketler, dünyanın hâlen içinde yaşadığı kritik durumda, Başkanın bu sözlerini üzüntü ile karşılamışlar ve konuşmada, yapıcı bir şey bulunmadığını belirtmişlerdir.

— YENİ GAZETE —

taya atılmış ahlâk bozucu formüllerdir. Düşün bir kere.. Zaten geri kalmış bir ülke olan Türkiyemizde, meselâ grevin yapacağı yıkımı.. Arkadaş, benim grevin (G) sine bile tahammülüm yok.

— Peki ezilenler, sömürülenler haklarını nasıl arayacaklar?

— Amma da yaptın ha.. Bir kere kanunlar ne güne duruyor? Sonra kendisine haksızlık yapıldığını ileri süren işçi veya köylü, patronun veya ağasının yanında çalışmaya mecbur değil ki.. Bir ihtiyacı olduğu zaman, çıkar efendisinin yanına.. Saygı ve hürmeti ihmal etmemek şartıyla borç para ister, izin ister.. İstiyebilir pekalâ.. Kanun yasaklamıyor ki bunları..

— Ya efendisi istediği şeyi vermezse?

— İstiyenin bir yüzü, vermeyenin iki yüzü.. Hem vermeye mecbur değil ki efendi.. Dedim ya, fazla uzatma.. Canını sakınmaya başladım artık. Beğenmiyorsa çalışmaz o efendinin yanında. Başka efendinin hizmetine ve görevine girer. İşte o kadar..

— Kızma be Zübük'çüm. Bak sana başka bir soru daha. Sen vatanını neden seversin?

— Neden mi?.. Dur bakayım.. Sahi ben niçin seviyorum vatanımı? Sizlerden farklı mı sanki benim yurtseverliğim? Bak Seneca'nın sözü geldi şimdi aklıma: «İnsanlar vatanlarını büyük olduğu için değil, içinde malları bulunduğu için severler». Ne güzel söylemiş, değil mi? Ben de böyle düşünüyorum işte..

— Ya malları olmayanlar? Onlar vatanlarını sevmeyebilir mi?

— Ne bileyim ben? Sevmeyebilir herhalde.. Bu vatanı, tabiiyle; ağalar, efendiler, işverenler, kısacası Türkiye'yi idare edenler bizlerden, yani idare edilenlerden daha çok severler.

— Bu vatanı bütün yurttaşlara sevdirmek hepimizin görevi değil mi?

— Bana ne canım? Seven sever, sevmiyen de sevmes.. Zorla sevdirecek değilim ya..

— Peki Bay Zübük, şimdi sana son bir soru daha.. Canını sıkıyorum biraz ama kusura kalma. İhtilâl hakkındaki düşüncen nedir?

— Aman ağzından yel alsın o sözü.. Eğer bir memlekette ille de bir ihtilâl yapılması gerekirse ve biz Zübükler de ona uymak mecburiyetinde isek, ihtilâl sadece ve sadece efendi değiştirmek için yararlıdır.

— O da ne demek öyle?

— Amma kahn kafalı imişsin yahu? Başımızda toplumu ezenek, sömürecek kişiler bulunmazsa, bizim sebebi hikmetimiz kalır mı ki zaten?.. Biz Zübükler, onların savaesinde ki; günümüzü gün eder, namerde muhtaç olmadan geçinip gideriz.

— Ya efendiler de namert olurlarsa?

— Efendiler namert olmaz kardesim. Olsa olsa efendilerin emrinde çalışanlar namert olur, nankör olur. Biz Zübüklerin asıl görevi de; bu gibi namertlerin ve nankörlerin efendilerine karşı yaptıkları edensizlikleri cezalandırmak, vapaclarını önlemeye çalışmaktır.

Beni daha fazla konuşturma.. Bugünlük bu kadar yeter.. Sen ve senin gibiler eğer bu kafayla gitmekte devam ederseniz, bugünkünden daha beter olacaksınız, daha beter..

KAYA ÇELİKANAT

MIT'İN GÖREVİ, DIŞ GÜVENLİĞİMİZİ KORUMAKTIR

Haydar Tunçkanat

(Senatoda MIT tasarısı
dolayısıyla yapılan konuşma)

Milli İstihbarat Teşkilatı kanun tasarısı ile mevcut Milli Emniyet Teşkilatına, bilimsel gelişmelerin ışığı altında, değişen şartlara ayak uydurabilecek modern bir yön vermek amacı güdülmektedir.

Elimizdeki tasarının bu amaca ne derecede uygun olduğunu anlayabilmek için, bu konuda biraz da gerilerden başlayarak son gelişmeleri gözden geçirmek ve bazı kavramların tanımlarını açıklıkla yapmak gerekmektedir.

ASKERİ VE SİYASİ İSTİHBARAT, ekseriya düşman ve bazan da müttefik veya tarafsız devletler hakkında milli ölçüde bilgi edinilmesine denir.

Kendi ülkemizin sınırlarını muhafaza ve koruma tedbirlerine de **İSTİHBARATA KARŞI KOYMA** denir. Haberlerin elde edilmesiyse bunların ve kendi sınırlarımızın korunması, birbirleriyle çok yakından ilgili olduğu için bu iki teşkilât birçok ülkede aynı organizasyon içinde bulunmaktadır. İstihbarat faaliyetleri ise, yalnız haber toplanmaktan ibaret değildir. İstihbarat, haberlerin birbirleriyle olan ilişkilerinin meydana çıkarılması, tasnif ve dosyalanmalarıyla güvenilirlilik derecelerinin ve değerlerinin tesbiti ve onlardan mantıklı sonuçlar çıkarma gibi faaliyetleri içine alır.

İstihbarat genel olarak, stratejik ve taktik olarak ikiye ayrılır. Stratejik istihbarat, hükümetin siyasetini idare edenlere ve strateji planlayıcılara veya yüksek kumandan ve memurlara gerekli bilgileri vermek için yapılır. Konusu, ülkemizin dışında bulunan düşman, müttefik veya tarafsız devletlerdir.

Taktik istihbarat ise, (buna hareket veya muhabere istihbaratı da denilir) daha çok askerî alanda, kumandan ve birliklerin ihtiyacı için yapılır.

Bugün stratejik istihbaratın içinde politik, ekonomik ve sosyal istihbarat da geniş ve önemli bir yer tutmaktadır. Bir milletin siyasi kaderini elinde bulundurup ona yön verenler ve askerî planlar, muhtemel düşman devletinin, hükümetinin kuruluşunu, oradaki siyasi eğilim ve gruplaşmaları, millî siyaseti ve hedeflerini, endüstri tesislerini, dış ticaretini, o memleketin sosyal bünyesini bilmek mecburiyetindedirler. Aksi halde verecekleri kararlar yanlış olur ve yapılacak planlar gerçeklere uymaz.

Ondokuzuncu Yüzyılın sonlarına doğru, buharlı geminin icadı, demiryollarının döşenmesi, denizaltılar, kablo ve telefon, dahillî ihtiraklı motorların bulunup geliştirilmesinden sonra ulaştırma ve haberleşme alanlarındaki büyük hamlelerden sonra, diplomasi faaliyetleri de büyük bir hızla arttı. Daha önceleri sadece casus, ajan ve diplomatlarla yapılagelen istihbarat, bu gelişmelerin etkisiyle yeni imkânlar kazandı. İyi bir istihbarat servisinin büyük kazanç ve faydaları anlaşılınca da, büyük devletler her gün biraz daha büyüyüp genişleyen et'ili istihbarat servisleri kurmaya başladılar. Yirminci yüzyılda uçağın icadı ve telsiz telgrafın dünya çapında kullanılması iyi bir istihbarat sisteminin kapasite ve imkânlarını daha da arttırdı. Yeni bilimsel gelişmelerin yarattığı imkânlar her geçen gün artmaktadır. 1914-18 savaş yılları istihbarat servisleri arasında İngiliz istihbarat servisi hakkı bir şöret kazandı. Bunu sistemli ve bilimsel çalışmasına borçluydu. Üçüncü Dünya Savaşının patlama-

sından önce istihbarat ve istihbarata karşı koyma servislerinin diplomatik ve askerî sırlarla pek yakından ilgilendiğini görüyoruz. Düşman savaş potansiyeli ile ilgili endüstri tesisleri ile bilimsel buluşların öğrenilmesi, milli istihbarat servislerinin başlıca görevleri arasına girmiştir.

1945'te savaşın sona ermesinden sonra «Soğuk Harp» şartları ve nükleer silâhların gelişmesi karşısında, istihbarat çalışmalarının daha da genişlediğine şahit oluyoruz. Artık bugün, insanlığın içinde bulunduğu hiçbir faaliyet alanı yoktur ki, istihbarat ajanlarının araştırma ve incelemelerine konu olmasın.

AJAN VE CASUSLAR

Burada biraz ajan ve casuslar üzerinde de durmayı faydalı buluyorum. Çünkü hayali roman ve filmlerin etkisiyle, istihbaratın büyük çapta bu ajan ve casuslar eliyle sağlandığı kanısı yaygındır. Bu sözlerimden, bilgi toplanmasında ajan ve casuslardan hiç faydalanılmıyor gibi bir anlam çıkarılmam. Evet, bunlar da kullanılır, fakat mümkün olduğu kadar az istisnal hallerde.

Faydalı istihbaratın büyük kısmı normal usul ve yollarla elde edilir. Havadan ve yerden alınan fotoğraflar, her türlü matbuat, bütçeler, ihale ilânları, yabancı memleketlere giden turistler ve ticaret adamlarının sağladığı bilgiler, yabancı telsiz ve radar yaylarının dinlenmesi ve şifrelerin çözülmesi v.s. gibi.

Görüldüğü gibi, bilgi sağlayan ajanların çoğu profesyonel olmayıp normal kimselerdir. Profesyonel ajanlar, önemli görevlerde kullanılmak üzere saklanırlar. Ayrıca bir tip ajan daha vardır ki bunlara milletlerarası ajanlar denilir. Bunlar karışık ırktan olup kendi memleketlerine küsmüş veya suç işlemiş kimselerdir. Milletlerarası ajanlar her iki tarafa da çalışırlar. Onlara güvenilemez. Kim parayı fazla verirse ona hizmet ederler. Getirdikleri bilgiler nadiren bir değer taşır ve bu bilgilerin fiyatı çok yüksektir.

İkinci Dünya Savaşından sonra ortaya çıkan kütleler halinde göçler, casus ve ajan kullanılmasını ve haber gönderilmesini kolaylaştırmaktadır. Bir ada devleti olan İngiltere ile her taraftan bugün yüzlerce mültecinin giriş çıktığı Batı Almanya çok fark dazumdadır. Aynı şekilde mülteciler bir millet topluluğu olan İngiltere ile çeşitli milletlerden gelen göçmenlerin bulunduğu A.B.D.'nin şartları çok ayırdır. Her millet değişen şartlara göre, istihbarat servislerini genişletmekte ve kendi coğrafi şartları ile bünyesine en uygun teşkilâtı geliştirmektedir.

AMAC DIŞ GÜVENLİKTİR

Su halde bizde kurulacak Milli İstihbarat Teşkilatının da, uzak ve yakın komşu, dost, tarafsız ve muhtemel düşman devletlerin siyasi hedefleri, savaş potansiyelleri, sınıl, iktisadi, bilimsel, teknik güç ve imkânları, sosyal bünyeleri, siyasi kuruluşları hakkında istihbarat yapabilecek nitelikte olmalıdır. Ayrıca milli bünyemiz ve coğrafi sınırlarımız da gözönünde bulundurularak kendi sınırlarımız ve elde edeceğimiz bilgileri yeterli derecede koruyabilmesi gereklidir.

Elimizdeki tasarı, böyle bir teşkilâtın kurulup çalışmasını sağlayacak nitelikte midir? Bu sorunun cevabını vermeden önce bazı milletlerin istihbarat teşkilâtlarını da kısaca gözden geçirmemiz gerekir. Bütün milletlerin istihbarat teşkilâtları idari bakımdan birbirlerine benzerler. Teşkilât, hükümet merkezlerinde ve idarenin en yüksek organına bağlı bulunur. Bu politik, ekonomik, sınıl istihbaratla iç silâh kuvveti arasındaki istihbarat çalışmalarını koordine eden ve güvenlik polisinin de içine alan bir teşkilâttir. Teşkilâtın dış ülkelerdeki temsilcileri sefaret ve konsolosluklardır. Silâh kuvvetlerindeki istihbarat çalışmalarını ise her kuvvetin haber alma servisinde yürütülür. Denilebilir ki, muhtelif milletlerin istihbarat teşkilâtları ile bilgi toplama metodları arasında büyük farklar yoktur. Yalnız güvenlik ve karşı istihbarat metodları arasında birtakım farklar vardır. Birçok demokratik memleketlerde güvenlik tedbirleri normal kanunlarla sınırlıdır ve milli güvenlik işleriyle görevlendirilmiş olan asker ve polislere fazla bir yetki verilmemiştir. Bazı memleketlerde ise güvenlikten sorumlu gizli polisin tevkif, ahkoyma ve sorguya çekme hususlarındaki yetkileri çok geniştir.

A.B.D.'de istihbarat 1947'de kurulan C.I.A. tarafından kontrol edilir. Güvenlik Kuruluna bağlı olarak çalışan bu teşkilât, Dışişleri Bakanlığının altına yerleştirilmiştir.

«Hareket Koordinasyon Meclisi - Operations Coordinating Board» ise istihbaratın güvenlik kısmıyla ilgilendir. C.I.A.'nın başkanı bu kurulda üyedir. Gayesi güvenlik ve karşı istihbarat işleriyle uğraşan mevcut teşekküllerin faaliyetlerini müstereken yürütmektir.

İngiltere'de, İngiliz İstihbarat Teşkilatı (Joint Intelligence Bureau), M.I. 6 kod isimli Dışişleri ne yerleştirilmiştir. Karşı istihbarat ve güvenlik işlerinin de sorumlusu olan teşkilâtın bu işlere bakan kısmına B.I. 5 de denilmektedir. İstihbarat teşkilatı personelinin tevkif, ahkoyma ve sorguya çekme yetkileri yoktur. Onlar sa-

dece bilgiyi elde edip Scotland Yard'a veya ilgili vilâyet polisine verirler, sorgu ve tevkif işlerini polisler yapar. İki teşkilât arasında sıkı bir işbirliği vardır.

Şimdi bütün bu bilgi ve karşılaştırmadan sonra bizim kendi Milli Emniyet Teşkilatımıza dönerek onu rahatça inceleyebiliriz. Bu suretle onun şimdiye kadar hangi kuruluş ve sevki idare hatlarında gelişmediğini ve benzer teşkilâtlara nazaran niçin faydalı olmadığını kolayca meydana çıkarabiliriz.

Başlangıçta da söylediğimiz gibi istihbarat dış ülkeler hakkında bilgi toplamak ve istihbarata karşı koyma ise kendi sınırlarımızı başkalarına kaptırmamak için alınması gerekli güvenlik tedbirleridir. Su halde teşkilât bu vazifeleri yerine getirmek üzere kurulacaktır. Bizim Milli Emniyet Teşkilatına bir göz atığımızda karşılaştığımız Manzara şudur: Ankara'da en yüksek seviyede bir kuruluş sonra yine yurt içinde geniş bir teşkilât vardır. Yurt dışında da adet verini bulsun diye ya da birkaç memuru taltif için birkaç sefaret ve konsoloslukta kurulmuş cılız kololar. Halbuki diğer milletler bu konusuna Dışişleri Bakanlığının bünyesine yerleşip dış ülkelerdeki sefaret ve konsolosluklarında geniş kadrolarla çalışmaktadırlar. Cumhuriyet rejimi yeni kurulduğu zaman düşmanları çok olduğundan, İçişleri Bakanlığında aslı vazifelerinden olan rejimin güvenliği görevi istihbarata, devletin Milli Emniyet Başkanlığına da verilmiş olabilir. Fakat aradan geçen uzun zaman içinde jandarma ve polis teşkilatımız genişlemiş ve kuvvetlenmiştir. Rejim oturmuştu. Sayet bu rejimin ve Anayasa düzeninin güvenliğini, İçişleri Bakanlığının yuzbini aşan polis ve jandarma kuvvetleri yüzlerce milyonluk bütçeleriyle yapmayacaklarsa, 35 milyonluk bütçesi ve üç dört bin personeli ile hem istihbarat ve istihbarata karşı koyma, hem de rejimin güvenliğini koruma görevlerini Milli Emniyet Teşkilatının nasıl başarabildiğinin sırrını bilmek elbette taysıdır olacaktır.

Burada şu gerçek ortaya çıkmaktadır: Mevcut Milli Emniyet Başkanlığının kuruluş ve teşkilâtı, modern gelişmelere ayak uyduramamış ve diğer ülkelerdeki benzeri teşkilâtlarla kıyaslanamayacak kadar geri kalmıştır. Kurulduğundan bu yana hemen hiç inkişaf etmeyen bu teşkilâtın gelişme sebeplerini şöyle özetleyebiliriz: Başlangıçta rejimin güvenliği görevini üzerine alan bu teşkilât, zamanla benzeri teşkilâtlar gibi değişen şartlar karşısında gelişip inkişaf edeceği yerde, rejimin güvenliği konusuna daha fazla önem vererek teşkilâtın büyük bir kısmını yurt içine yaymış ve iktidarın güvendiği bir başkann emri altında, ordu ve emniyet kadrolarından ödünç alınan personelle, kendisine verilen gizli ödenekle ayakta zorla kalabilmiş ve dışta teşkilâtlanmayı ise asgari ölçüde tutmuştur. İhtilâlden sonra Sovyet Rusya'da da kurulan istihbarat teşkilâtı başlangıçta rejimin güvenliği için çalışmış ve bu yüzden müessir bir teşkilât haline gelmişti. Sonraları değişen şartlar karşısında, bu görevi başka teşekküllere devrederek aslı vazifesine dönmüş ve kısa zamanda dünyanın en müessir istihbarat teşekküllerinden biri haline gelmişti. Bizim teşkilatımız ise, iktidarlara yaranmak ve nab-

za göre şerbet vermek açısından hareket etmeye başlamış ve rejimin güvenliği yerine iktidarların iktidarda kalma güvenliği ile kendilerini sorumlu kılmışlardır. Bu devrede iktidarlar muhaliflerini susturmak için Milli Emniyet Başkanlarına hazırlattıkları hukuki mesnetten yoksun raporlarla siyasi şantajlar yapmışlardır. Her iki taraf için de kolay ve kârlı gibi görünen bu alışverişten yine Milli Emniyet geniş çapta zarar etmiş ve gelişmemiştir.

MILLİ GÜVENLİĞİMİZ C.I.A. EMRİNDE

Bu devrede müttefikimiz A.B.D.'nin istihbarat teşkilâtı (C.I.A.)'nın da gelip Milli Emniyetin içine yerleşmesi ve bizim hakkımızda, elde etmek istedikleri siyasi, iktisadi, sınıl, sosyal ve diğer önemli istihbaratı yine bizim teşkilatımız aracılığıyla ve kendi paralarıyla sağlamaları da, Milli Emniyet Teşkilatını dış istihbarattan ziyade iç güvenlik faaliyetlerine zorlamıştır. C.I.A. bunda başarı sağlamıştır. Bilhassa teşkilâtta önemli mevkiileri işgal edenlerin Amerikalılar tarafından tertiplenen dış gezilere katılmaları ve hibe şeklindeki bazı yardımlar, Amerikalıların bu teşkilâtın sırtından kendi milli güvenliğimiz aleyhine geniş imkânlar sağlanmasına sebep olmuştur.

27 Mayıs ihtilâlinde sonra Milli Emniyet Teşkilatının bünyesi yabancı unsurlardan sür'atle temizlenmiş ve bu teşkilâta yeni bir düzen verilmesine çalışılmıştır. İhtilâlin o zor şartları içinde dahij yeni bir teşkilât kanunu hazırlanması için emir verilmiş ve personel arasında tensikata geçilmştir. Rejimin güvenliği ile ilgili görevlerin İçişleri Bakanlığında devri kararlaştırılarak kanuna ihtilâl edilmiştir. Bugün huzurunuza gelen kanun tasarısı, o zamandanberi birçok değişikliklere uğradıktan sonra, bugünkü şeklini almış bulunmaktadır. Bundan sonra bu tasarı ile arzu ettiğimiz teşkilât kurulabilecek miyiz sorusuna şimdi daha kolay cevap verileceğimizi tahmin ediyorum. Ben yüksek heyetinizin, bazı maddelerde yapacağı değişikliklerle bu kanun tasarısıyla modern bir istihbarat ve istihbarata karşı koyma teşkilatının kurulabileceğine inanıyorum. Maddelere geçildiğinde, ilgili değişiklik tekliflerini arz ve izah edeceğim.

Komisyon Millet Meclisinden gelen tasarıyı bazı değişikliklerle onaylamıştırmış ve mahzurlarını kışmen göndermiştir. Bazı hususları da gerekece koyarak teşkilâtı yeniden kuracaklara ışık tutmak istemiştir. Ben bu kanun maddelerinin iyice belirlenerek Anayasa düzeninin korunması görevinin - ki bu görevi de hiçbir zaman yapmamıştır - bu teşkilâtın zayıf omuzlarından alınarak İçişlerine devrini ve devşirme kadro ve personelinin kıvılcıklı elemanlarla takviye edilerek diğer ülkelerdeki benzeri teşkilâtlar gibi istihbarat ve istihbarata karşı koyma faaliyetleriyle memleketi yararlı olmasına istiyorum. Böyle bir teşkilâta ihtiyacımız vardır ve bunun yokluğunu hissediyor ve çok pahalıya ödüyoruz.

NECMİ ONUR'un
yeni kitabı çıktı.

**TELSİZ
DUVAKSIZ
ANADOLU**

(Yayımlanmayan
röportajlar)

OKA1 Yayınevi P.K. 1017
İstanbul - Fıatı 5 lira.
(YON - 071)

EDEBİYAT

Türk Edebiyatçılar Birliği, SECMELER 1

Makale: Sabahattin Eyuboğlu, Vadedi Günvol, Ernst Fischer, Selâhattin Hilâv, Roger Garaudy, Güzin Dino, Yaşar Nabi, Jean Bloch Michel, Osman Türkay, Memet Fuat, Fahri Rifki Atay, İnci Özgüden, Onat Kutlar.

Şiir: Fazıl Hüsnü Dağlarca, Arif Damar, Nâzım Hikmet, Behçet Necatigil, Ahmet Oktay, Oktay Rifat, Carlos Castro Saavedra, Cemal Süreya, Ömer Faruk Toprak, Federico Garcia Lorca.

Hikâye: Oktay Akbal, Orhan Çubukçu, Ferid Edgü, Tarık Dursun, Orhan Kemal, Adnan Özvalçiner.

Fiatı 5 liradır. Tek istekler için pul gönderilmelidir.
İSTEME ADRESİ: Türk Edebiyatçılar Birliği, Ankara Cad. 45 - İstanbul.

YÖN: 077

MEMLEKETİN HAVASI

Fakir Baykurt

Birden bire nasıl da bulandı! Zaten duruldu muydu diye sorulabilir. İnsanın, «En bulanki olduğu günlerde bile bugünkü kadar değildi.» diyeceği geliyor. Geçenleri unuttuk belki. Bugünün böyle olması insana batıyor. Aynı kararlı yeniden yaşamak zorunda mıyız? Milletlerin hayatı, gökyüzünün getirdiği mevsimler gibi yenilenir durur mu? Kara bulutlar ufukları sürgit örter, şimşekler çakar, yağmurlar yağar, selin biri dinmeden öbürü mü gelir? Biz bu batasa çöleyi sonuna kadar çeker miyiz?

Rakadan bulanmış gözlerini «büyük doğu»lara uzatmış, kaç kere haçtan gelirken koltukaltlarında haçları çıkmış, Türkiye'yi dış yaranların da desteğiyle yeşil bayraklı bir ülke yapma isteğiyle ya nıp tutuşan, sabıkalı, saldırgan kolbaşları, Anadolu'yu il il tarayıp köy ve kasaba imamlarını top layarak konferanslar çekiyorlar. Tutturuyorlar ve yutturuyorlar ki, «Solcular, petroleri millileştirmek istiyorlar. Yabancılar ma den işletme hakkı verilmesin diyorlar. Amerikan aleyhtarlığı ve öztürkçüçülük yapıyorlar. Köy Enstitüleri açıldı, köylü okutulsun, halk kurtulsun diyorlar. 141. 142 yi de kaldırmak istiyorlar. Sos yal adaleti çıkarılsın, sosyalizmi yayılsın, döviz kaçakçılığı, vergi kaçakçılığı diye ortadaki karıştıranlar, toprak reformunu isteyenler, Sultan Hamit han hazretleri ni tahttan indirilenler, şimdi de havadaki uçakları düşürenler, 19 Mayıs'ta kızlarımızı kol bacak sallatanlar hep bunlar..... Bun lar gibi düşünenler, düşündüğünü yazan gazetecilerin anaları yan, babaları yun...» Adamların ağzıla rı torba değil ki çekip büzesin.. Ama valancıya, tahrikçiye dur di yecek toplumsal sağduyu neye böyle kıpırtısız?

Denecek ki özgürlük var ülke de. Adam istediğini düşünür, söy ler, yazar. Kabul. Ama Türkiye'nin düşündüğünü yazan en iyi ozanları, en iyi hikâye, roman ya zırları,, karikatürist ve ressamla rı, dün olduğu gibi bugün de «zank» kişiler ki, peşlerinde poli s!.. Yine polis ödeneğinden ayrılan binlerce lirayla kayırdığı Senatoda açıklanan dergilerin ve derneklerin de işi gücü bunla ra sövmek. Türkiye'nin eser ve üslup sahibi sanatçıların alt alta yazın, elde ettiğiniz listeden ko münist denmemiş, bu yüzden po sine polis düşürülmemiş tek kişi ye raslamıyacaksınız. Ciddi dergi ler, yurtsever gazeteler, onlar da aynı karaya batırılıyor. Nasıl öz gürlük bu?

1960 Mayısın 20 lerinde filân diyoruz ki, bir devrim olsun da bu pislikler paklınsın. Düşünen, düşündüğünü yazan, ama ona bu na çamur atmayan adam ferahla sın. Türkiye, bir uçtan bir uca, hür düşüncenin rahat rahat soluk alıp verdiği güzel bir ülke olsun.. Yurdun yapıcı ve yaratıcı evlâtları aşığalım. Bir fakültede, bir yüksek okulda okurken, bir yandan derse çalışıp, bir yandan bir kız arkadaşla utangaç gezerek hem de tük, serin fikir akımlarıyla yıkıncı büyüyen bedenini çelikleştirecek olan genç, bunun yerine polis korkusuyla, izleniyo rum kuşkusıyla gecelerini uyku suz geçirmesin, kliniklere, hasta nelere düşmesin... diyoruz. Ne gezer? Devrimin ya üçüncü, ya dördüncü günü, bizim sokaktaki bakkala siviller gelip çaktıra çaktıra soruşturma yaptılar? Sonra da ha iyi anlaşıldı ya: Tanıdığım in sanların en dürüstlerinden, en hilâfsız yurtseverlerinden bir res sam, bir yazar, bir gazeteci gemi hırsızlarının arasında Balıncıya götürüldüler. Bunlar fikir suç lularıylaydılar. Yurdun bugün savun duğumuz, yarın da savunmaya devam edeceğimiz haklarını, ça kırımlarını savunuyorlardı. Uzun süre tutuklandılar. Cezalandırıl madan salıverildiler.. Hadi diye lim ki, zıtları dolu bir «MBK» idi. Ortada, temel hakları saptayan bir «anayasa» yoktu. Fakat Babeuf'ü, Fransadaki ölümden 170 yıl sonra Türkiye'de yargıla mak isteyişimiz Anayasadan son radır. Suçu, ekmek parasından kırıp sarıp her ay bize o güzel «Ye ni Ufuklar»ı sunmak, o güzel «Çan» yayınlarını önümüze sermek olan Vedat Günyol'un arkadaşları Sabahattin Eyüboğlunun kara kollara mahkemelere çağırılması, Akcaabat yargıcı Ali Fak Cihan' ın kitabından dolayı işinden çıkarılması; uğruna camızın kanını vermeye gönüllü olduğumuz bu anayasa gündüdüdür. Dışarda Nobel kazanan Türkiye'de «Kitabi toplatılan Steinbeck... Kendisine savunma hakkı bile verilmeden, insanın aklının almadığı birtakım karanlık yöntemlerle işinden çıkarılan felsefe öğretmeni Sadık Göksu.. İstanbulda, Ankarada Konyada, Adanada basılan tiyat

roler, sinemalar.. Basılan parti kongreleri... Siz şu güzel «Ana yasa»mıza bakın, kendisine oy vermeyenleri, verecek olanlara en gel olanları bile koruyor da, öp öz yargıcını, öğrencilerini, öğret menlerini açığa çıkarıyor!

Şimdi gün geçmiyor ki, Anadolu dan yeni bir eğitimcinin başı yemesin. Eskişehirden, Ispartadan, Erzurum ve Kars'tan... daha şim di akla gelmeyen yerlerden sınıfları boş kalan öğretmenlerin de suçu, okumak, okutmak, açıklamak... «Ince Memed» ve «Tenek e»yi yazan Yaşar Kemal, 1960 larda Nobel'e aday oluyordu. Bir gün o şerefi Türkiye'ye getirirse, o zaman biz hâlâ müfettişler gönderip Yaşar Kemal okutan öğret menleri sıkıştırmakta olmasak barı..

Memleketin böylesine bir hava ya gömülmesinde bütün suç ay dınların mıdır? Aydınlar isteseler memleketi buralara getirmeyebil irler miydi? Bence mesele bura da düğümlenmektedir. Bizim ay dınlarımız daha bugün kuşluk vak tine kadar kabuklarında uyuyor lar, ya da «Karanlık Uyananlar» filminin çok güzel gösterdiği gibi, memleketin içine düştüğü hal lerden habersiz, meyhanelerde, lo kallerde, soyut sanat, somut sa nat lâflarıyla oyalanıp rakı şişer lerinde balık oluyorlardı. Bugün uyananlar da, halkın desteğini sağ lamadan, «tek kale» oynamakta dırlar. Yine «Karanlık Uyanan lar» filminde gösterildiği gibi, yak ın zamanda işçilerimiz ayağa kalkıp, bizi çocuklarımızın yü zündeki pembeliğe kadar sömü ren iç ve dış sülûklere karşı «Biz varız! Biz varız!» diye dikelmis lerdir. Halkın desteği sağlanma dan girişilen savaşların kazanılma yacağı ne kadar açıksa, iççinin, iş çiyile birlikte köylünün de destek lediği savaşın başarıyla biteceği o kadar açıktır. Büyük anapara cıların borusunu öttüren ve on ların sofrası artıklarıyla beslenen konferansçılar köy imamlarını il merkezlerine toplayıp kandırır ken, bizim aydınlar, kulüplerde, salonlarda bağımsızlığın soyut lâflarıyla oyalanmaktan vazgeç melidir. Halkı hesaba katmadan, onu oyunun seyircisi olarak bile dikkate almadan yapılan plânla rın, reform tasarılarının, kendi kendine gelin güvey olmalarını ki me ne yarar var? «Yahu bu halk cahil, bu halk okutulmuş!» diye lere, artık bugün eğitimin, okuma yazmanın sanıldığı kadar gerekli bir araç olmadığına buyuracak de recede lâf ustası kesilmek, aydın için yuzakı değildir her halde.

Şimdiye kadar bellevemedikse, gayret edip bellemeye çalışalım: Türkiye'de halkın arka vermediği, köylünün sahip çıkmadığı hiç bir reform, hiçbir büyük dönüşüm, toprağa kök salamaz. Bir gün ba sımız darda kahr da halka gitmek gerekirse başımız daralana kadar hiç yanına varmadığımız hal kın yüzüne ne yüze varır da on dan destek istegebiliriz?

Memleketin havası bugün bö yle bulankısa sebep, halkın cahil, hakkını hukukunu hesabını kila dır. büyük küçük çıkarlarını bi lemez durumda bırakılmış oluşu dur. On parmağında on hüner, on da kara bulanan demagoglarımız, bu halkın korkmuş dikler, utanma dıkları içindir ki, petrol diye ne sövüyor, 141, 142 diye ne sövüyor, bağımsız dış politika diye ne, ya zana çizene, okuyup açıklayana sö vüyorlar.. Yöneticilerimiz bile

PİŞMAN OLURMUŞUZ

Samim Kocagöz

22 Mayıs tarihli Milliyet'te «Petrol Tartışması» başlıklı haberlerin arasında MOBİL yöneticilerinin görüşlerini açıkladıkları bildiriliyor: «Petrol Kanununda değişiklik istemek ve TPAO'ya sekizden fazla ruhsat tanımak, millileştirmektir. Millileştirmeye giden ülkeler pişman olurlar...» Bu sözlerin sahibi Mobil'in en yetkili kişileriymiş. Birçok memleketi ile ri sürüp, hepsi denedi, pişman oldu. İşletmedi petrollerini, diyorlar; altta daha yumuşakca, İran'ı da örnek gösteriyor lar. Acaba İran, niye millileştiremedi? İşletmeyeceği için mi? Hayır; Musaddık'ı işbirlikçilerin devirmesi yüzünden. Ada mın canını bağışladıklarına bin şükür. İsteselerdi, Kore'de, Vietnam'da yaptıkları gibi, adam kim vurduya gidebilirdi. İs teselerdi, Lumumba gibi işkence ile öldürtebilirdi. Sömürü cüük bu, ferman dilemez. Şimdi de biz, petrolümüzü millileştirsek pişman olurmuşuz. Olmaya zaten olduk, jetlerimize benzin vermedikleri zaman. Bundan öteye, Dominik'e olduğu gibi Türkiye'ye de asker mi çıkarılsın ola? Küstahlığın, per vasızlığın bu kadar edepsizliği görülmemiştir. Ah! Atatürk sağ olacaktı, şu Mobilci yöneticileri sadece bu sözlerinden ötürü kulaklarından tutup Türkiye'den fırlatıp atacaktı. Bir ulusun haysiyetine, gururuna böylesine tecavüz edilmez! Biz, ettirmeyeceğiz. Mobil, Türkiye'de uşaklar bulabilir. Ama yi ne Atatürk'ün NUTUK'larından şu sözleri hatırlatalım. Ata, gençliğe nasıl seslenmişti: (EY TÜRK GENÇLİĞİ! ...) Bağımsızlığımıza ve Cumhuriyetimize kıymak isteyecek düşmanlar, bütün dünyada benzeri görülmedik bir utku kazanmış olabi lirlir. Zorla ve aldatıcı düzenlerle sevgili yurdunun bütün ke lelerini almış, bütün gemilikleri ele geçirilmiş, bütün ordula rı dağıtılmış ve yurdun her köşesine düşman girmiş olabi lir. Bütün bu koşullardan daha acıklı ve daha korkunç olmak üzere, yurdunda, iş başında bulunanlar aymazlık ve saklanlık içinde olabiliyorlar. DAHA KÖTÜSÜ, İŞ BAŞINDA BULU NAN KİŞİLER, KENDİ ÇIKARLARINI YURDUNA GİR MİŞ OLAN DÜŞMANLARIN SİYASAL EREKLERİYLE BİRLEŞTİREBİLİRLER... (...)» (Nutuk, T.D.K. Baskısı, 1964, Sayfa: 674)

Öfkemizi bir yana bırakıp daha soğukkanlı konuşalım. Amerika bugün, ne yazık ki, şeker hastalığına tutulmuştur. Şeker hastalarının perhize dikkat etmesi gerekir. Fakat öte yandan da bir türlü doymak bilmezler hastahklarından ötürü. Kendisini tutan, perhize dikkat eden hastalar, insanların içi de uzun yıllar yaşama olanağına sahip olabiliyorlar. Fakat bir çeşit hastalar da vardır ki kendisini sevenlerden, dostlarından gizli, gece varısı kalkıp yemek dolularını, buzdolularını karıştırır, gizli gizli patlayıncaya kadar yemek yer. Yakaladıkları zaman, dostları, doktorları kendisini bahçeye abillerer ama hırsızlıklarının mazarratı kendilerinedir. Aç gözlü şeker hastaları çok çabuk dostlarının arasından ayrılmak zorunda kalırlar. Böyle hastaların cenaze masrafları da ister istemez sev diklerine, dostlarına düşer. Doktorları da ölüm sebebi olarak, (perhize dikkat etmediği için, çok yediği için, kanı fazla sekerlendiği için, ÖLDÜ! diye rapor yazarlar.

Petrol konusunun incelenmesini uzmanlara bırakalım. Ama izin verilerse çıkarıcılar, biz de öfkelenmek özgürlüğü müz kullanalım...

çoğunun, o derelerin içindeki, dağların başındaki köylüden, yok sun, ya da orta halli halktan per vası yok. Çoğunluğun gözü gör mez, kulağı duymaz; duysa da bu tartışmalardan bir şey anla maz. Efendi bundan cesaret alıp kulağının üstüne yatıyor, ortadaki

sabıkalı saldırganlara bırakıyor, onları bağlayacak yerde, taşları bağlıyor.

Türkiye'nin ciddi bir genel seçi me hazırlandığı bu günlerde mem leketin böyle bir havaya girmesi, hafife alınmayacak bir derttir.

A. KADİR'in

ÜÇ YENİ KİTABI

BUGÜNÜN DİLİYLE HAYYAM

Hayyam'a en yarışı bir Türkçeyle yüz şiir İki baskı: 5 lira 10 lira.

BUGÜNÜN DİLİYLE MEVLANA

İkinci baskısı da kısa zaman da tükenen bu kitabın üçüncü baskısı da genişletilmiş ola rak çıktı. Fiyatı 5 lira.

HOŞGELDİN HALİL İBRAHİM

(Sürgünlük Şiirleri) Genişletilmiş ikinci baskı Fiyatı 3 lira

Kitapçılardan arayınız. Odemeli, ya da posta pulu kar şılığında gönderilir.

Adres: P.K. 58 — Beyazıt İSTANBUL YÖN — 076

YENİ DERGİ

Yöneten: Memet FUAT

HAZİRAN SAYISINDA: FREUD, MARX VE KIERKEGAARD

Nermin Uygur: Kim Ahlaklı, Kim Ahlaklı; Christopher Caudwell: Güzellik (Marx'çı açıdan); François Truffaut: Jules ile Jim; Jean Vilar: Tiyatro Sanatı; Diego Rivera; Resim Sanatında Devrim; Jose C. Orozco; Sanatın Üzerine; Rasih Güran: Toplumcu Sanat Eleştiricisi; Doğan Hızlan: Yankı Saraylar; Konur Ertop: Salt Fa. İki'n Kitapları; Asım Bezirci: Türk Edebiyatı 1965.

Oktaf Rifat'ın uzun bir şiiri: Agamemnon; Behçet Necatigil'in üç yeni şiiri: Kış Fırası, Zar, Kuş; Necati Cumalı'nın Paris'den gön derdiği bir şiir: Kısmeti Kapalı Gençlik.

Demir Özlü'nün bir hikâyesi: Kiralın geçtiği Kapı

DE YAYINEVİ, VILAYET HAN, KAT 2, CAĞALOĞLU

(YÖN — 074)

ŞİDDETLİ
BAS
AĞRILARINA
KARŞI
GRİPİN
Basarı ile kullanılır!
BASINIZ GRİPİN
KİMLİ GRİPİN
GRİPİN

GRİPİN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

(Yeni Ajans: 2987)

SÖKE'NİN TOPLUMSAL YAPISI

Batuhan Türkoğlu

Sökeli tefecilerin vergi kaçakçıları üzerine hesap uzmanlarının hazırladığı raporlar, Ege'nin halkı basınında geniş yankılar yarattı. Aslında yalnız Söke kasabası değil, tüm ülkemiz benzer sayımlarla sakattır. Toplumsal yapı özelliği üzerinde durduğumuz Söke'nin başka ilçe ve illerimiz için de geçerli olup olmadığını aydın okuyucularımızın çevresinde olup bitenlere göz atmaları ile anlamaları güç değildir.

Sayın Doç. Dr. Mübceccel Karay'ın «Yedi Yerleşme Noktasında Turizm ile İlgili Sosyal Yapı Analizi» adlı araştırmasında belirtildiği gibi, Söke'nin uzun bir yerleşme noktası olmak özelliği yoktur. Oturanların çoğu göçmendir. Kendilerine yerli denilenler bile birkaç yüzyıl önce Söke'ye gelip yerleşmişler, ya da yerleştirilmiştir. Bu yüzden de ortak gelenekler, folklor özellikleri zamanın süzgecinden geçip günümüze dek ulaşamamıştır. Mora'dan, Girit'ten, Batı Trakya'dan Balkanlardan gelen Sökelliler, na sil bir sosyal piramit özelliği taşımaktadır.

Söke toprakları zengindir. Verimli. Menderes nehrinin suladığı ovada uzanan tarlalar, çiftlikler üzerinde çalışanlar değildir. Beylerindedir. Paşalarındır. (Abdülhamit paşalarıdır bunlar. Askeri rütbe ile ilgili yoktur. Ağalardır. Sulu topraklarda başkası ekim pamuk üzerindedir. Kore Savaşı sırasında Söke'de pamuk ağaçları bir kat daha gelişti, yeni yeni ağalar türemiştir. Pamuk üretimi Söke'ye bütün bankaların şubelerini getirmiştir. Şimdi Söke'de yaratılan değerlerin kaymasını yiyenler, sosyal piramidin tepesindeki, toprak mülkiyetine 5 bin, 10 bin, 30 bin dönüm ölçüsünde sahip olanlardır. Tapu kayıtlarına bakarsanız, bu ölçüde toprak mülkiyetini bir ad üzerinde göremezsiniz. Ama benzer soyadları üzerinde toplam genişlikler bunlardır ve böyledir. Daha 1943 te Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu'nun çıkması ve Demokrat Partinin kuruluşu nedeni söz konusu İken oğullar — kızlar arasında paylaştırılmaya başlanmıştır. 27 Mayıs sonra sında ise, köklü dönümlerin konuşulan beyler, paşalar, ağalar, makaslama işlemlerine devam etmişler, mevazaa cambazlıklarına girerek ovanın aile işletmeleri halinde feodal yapı özelliği saklı tutulmuştur. Marshall yardımı en çok bunlara yararlıdır. Ziraat Bankası kredileri, en çok ağalara gitmiştir. Tamam Kredi Kooperatiflerinin donatıma ve işletme kredilerinden yararlanan hep bu tabaka olmuştur.

Tepede yaşayan yalnız bu derebeyler değildir. Üreticinin ürünü ucuz alıp pahalıya satan tüccar, komisyoncu gibi araçlar da çalışmadan kazananlar arasındadır. İzmir'in ihracatçıları ile de işbirliği halinde olan toprak ağası, aracı tüccar ve komisyoncu, ihracatçı ve sanayici dış ülkeler temsilcileri ile kurdukları sömürme düzeninde halkın üstüne çekilmektedir.

Bunlar çocuklarını azınlık okullarına, Amerikan kolejlerine göndermeye pek meraklıdır. Ama çoğu öğrenimlerini yarıda bırakır, okuyamazlar. Tarımsal ürünleri işleyen endüstriyel kuruluşlar varsa da tam anlamı ile sanayi denenemez bunlara. Kâtiplikten pamuk çirçir fabrikatörlüğüne, ot ve şişe satıcılığından fabrikatörlüğe, faizcilikten milyonedere geçen sosyal tabakalaşmada yeni türemiş zenginlerdir. Hepsinin yazlık - kışık arabaları, konutları vardır. İzmir barları türedi zen-

ginlerin şehvet ve israf yerleri olarak sürekli açıktır. Zenginlerin yanlarında çalıştırdıkları utgarlar, işçi kadınlar çizgili ağaların cinsel oyuncaklarıdır. Para ile kadının iftini lekeleyenler, sömürme düzeninde, «alle elden gidiyor» çığırını kopartmaktan geri kalmazlar. Oysa iktisadi eleştiriler, aileyi sağlamlığına kavuşturacak, sömürücülerin çıkarlarına son verecekler. Bunu bilen ağalar ve çocukları ile işbirlikçileri zengin doğup zengin yaşamayı, vergi vermeyip beleşten ve başkalarının alın terinden yararlanmış değerleri çalıp lüks otelere soyeye çirkinlikleri ardında koşmayı, yaşantılarının son demeri olarak alabildiklerine sömürmektedirler.

Buna karşılık Giritli, Morali, dağlı, Boşnak, Çingene, Katerinli, Rumeli, Gökmen, Çerkez, Arap dedikleri ve kasabaların kıyılarında, uzaklarına ittikleri insanlıklar demokrasinin ham maddesi, potansiyelli olarak yaşarlar. Söke'de yarınlan tüm zenginlikler, bu çökeşlerin emekleri ürünüdür. Sekiz saatli aşan çalışmaları, ücret kusurları ile gelir dağılımında emeklerinin karşılığı alamazlar. Artan değerler çalışmayan, irs ve itikal avantajlı olanların ceplerini doldurur. Toprak ağaları, topraksız köylüye, toprağı yetmeyen köylüye toprak dağılılacağına korkusuna kapıkana emeklerinin karşılığı olmayan gelirlerini, taşınmaz mallardan otele yatırıma, lüks apartman temellerine aktarmaya başlamışlardır. Piramidin tabanını oluşturan tarım işçileri, küçük esnaf, tarımsal endüstri işçileri hep bu kıyı mahallelerinde, köylerde otururlardır. Seçimlerde de kendilerinden yana değil, ağa ile aracının yararına çalışan siyasi örgütlere oy vermiş olan tabanda yaşayanlar, emekçilik haklarını korumaya yönelen yeni ve genç örgütlere yönelmenin bilincine kavuşmak üzereler. Halk çocuğu olan serbest reslek sahipleri ile öğretmenler ve unvanlı bir takım insanlar içinde buldukları toplumsal katın bilinci içinde aydınlama görevlerine başlamışlardır. Bu tavan - taban çelişmesi ile ucuru mu, eşitliğe ve dengeye doğru yönelmiştir. Toplumsal yapı dönüşümlere gebe, demokratik ortama geçme sancılıdır. 1919 - 1922 yıllarının Kurtuluş Savaşı Türkiyesini yaşaması olan efeler, kızanlar, çeteler o günlerin işgal kuvvetlerini, Yunanlıları ve İtalyanları tel örgü tahkimatından nasıl söküp atmışlarsa, yabancı sermayenin Forbes kumpanyasını, meydan köklü fabrikasını da millileştirmeler zincirine katmasını bileceklerdir. Tavas'dan, Denizli yörelerinden gelen kırklar vıcık vıcık çamurlar içinde, ellerinde çapalar olduğu halde meydan köklü çıkartırken tarlasına girildi, hayır çiftliğine girildi diye ağa kurşunlarına hedef olurken işçisi yerli, sermayesi yabancı bir kuruluşun kâr transferlerine son verecekler, Kurtuluş Savaşının emperyalist - antikapitalist Kuva-yı Milliye ruhuna uygun bağımsızlık - özgürlük örneklerini vermekte gecikmeyeceklerdir. D.P.'nin 49-4-51 formülüne göre kurulmuş çimento fabrikasında gündeliklerini alamayan işçilere, müteahhit ve onlara satılmış yöneticilerin vaktiyle «kızullar» diye küfrediği, temelinde işçinin alın teri yatan sanayi işyerlerinde çalışanlar Söke'nin toplumsal yapısında alt tabaka, ayak takımı, amele gibi kümsemeyişlere konu olurlarken, pis Boşnak, hain Çerkez, Çingene tohumu, Arnavut, Bulgar, Pomak gibi ayırtıcı taktiklerle hâkim sınıf statülerini sürdürenler, Bağımsızlık Savaşı yıllarında İngiliz casusluğu yapmışlar, derebeylik zullümlerini bugüne dek ayakta tutmuşlardır. Uyanık yazar Samim Kocagöz'ün «Bir Şehrin İki Kapısı» adlı romanında bu casusluk öyküsü gerçekçi bir dille anlatılır. Savaşta yabancı uşaklığı, barışta

GENÇ FOTOGRAFSIZLAR NE DÜŞÜNÜYOR?

Hazırlayan: Muzaffer Erdost

10

Hiç Bir Zaman Padişah Ölmez...

OSMAN KABA — Çorum ili, Osmancık İlçesi, Ocaksuyu köyünden. Köy 60 hane, ilkokulu bu yıl açılmış. Köyden kamyon yolu geçiyor. Osman'ın babası 13 yıl önce ölmüş. Çiftçilik yapıyor kendi tarlalarında. Köyde okuyamadığı için o yıllar okuyamamış da. Osmancık'a, Tosya'ya, Kargı'ya, Çorum'a gitmiş. Hepsinde de birkaç gün kalmış, dönmüş. Evlerinde masa, sandalye var. Demir kaşık kullanıyorlar. Çatal da misafir gelince bulundurluyorlar. Yüz numaraları da var. Medeni durumu: Yeni evli.

1 — «Atatürk kimdir, işittin mi?»

«İşittim. Bizim vatanımızı eihan girlikle kazanan Atatürk'tür. «Düşmandan memleketi kazandıktan sonra bir şey yaptı mı?» «Medeniyeti ele aldı», talim terbiye verdi millete.»

2 — «Şimdi Padişah yaşıyor mu Türkiye?»

«Padişah yaşar Türkiyede hiç bir zaman padişah ölmez.»

3 — «İsmet İnönü kimdir?»

«Bizim başbakanımızdır.»

4 — «Türkiyede parti var mı?»

«Eki tane parti vardı. Hepsini yasa kaşımın kuruluca öldü. Bir parti var, bu partiye yaşıyoruz şimdi, bu da Halk Partisi.»

«Halk Partisinden başka parti yok mu?»

«Bir de Adalet Partisi var. Millet Partisi var.»

«Sence çok parti olması faydalı mı, zararlı mı?»

«Bence çok partili olması iyidir. Millete iyilik gösterirler, iyi işin hangisi olduğunu öğretirler.»

«Seçim yapıyor. Bu seçimlerin gayesi nedir?»

«Akıllı, şöyle Türkiyede çalışacak bir vatandaş masaya oturmak için seçim yapıyorlar. Öyle bakımsız bir vatandaş olursa, Türkiyenin her tarafını taşıyamaz.»

5 — «Sen hangi millettensin?»

«Türk milletindenim.»

«Türkiye dünyadan ayrı mıdır, bittişik midir?»

«Bittişiktir.»

7 — «Türkiyenin toprakları, hangi devletlere komşudur?»

«İran, Irak, Almanya, Afrika, Rusya, İngiliz, Bulgar, Yunan.»

8 — «Bizim düşmanlarımız kim?»

«Türk milletinin düşmanları Makarios, Yunan, İngiliz. Daha ke-nar köşesini bilemiyorum.»

9 — «Dostlarımız var mı bilirsiniz?»

«Var, destekleyen var. Amerika var, Pakistan, Almanya. Al-manya'da o kadar destekliyor mu, desteklemiyor mu, bilemiyorum.»

10 — «Türkiye ne kadar büyük?»

dünya kadar büyük mü?»

«Dünya kadar nereden büyük olsun. zaten deniz karadan çok.»

11 — «Saidi Nursi kimdir?»

«Bilmiyorum, duymadım.»

«Peygamberimiz kimdir?»

«Hzreti peygamber.»

12 — «Adam öldürmek günah mıdır, suç mudur?»

«Kastıdır.»

«Kastlilik günah mı, suç mu?»

«Ahiret ehbetine günahdır: dha-va, hükümet işlerine suç alabilir.»

13 — «Ne için aya gitmek istiyorlar acaba?»

«Hzreti peygamberimiz namazıyla işaret etmiş de, ay ikiye bölünmüştür.»

«Aya niye gitmek istiyorlar?»

«Bakacaklar ki nasıl bir şeydir, dünyayı ne ile işliyor.»

14 — «Çocuk nasıl olur?»

«Allah onu ana rahmine çürür.»

«Evlennemiş birinin çocuğu olur mu?»

«Olamaz. Birbirleriyle cima e-ğince olur.»

15 — «Türk bayrağı nasıldır?»

«Kırmızıdır. Ortasında bir ay, bir yıldız vardır.»

«Başka milletlerin de bayrağı var mıdır?»

«Vardır, her biri bir başka şekildedir.»

«Bizim bayrağımızın olması sana ne ifade ediyor?»

«Bayrak altında vatandaş yaşar.»

16 — «Dünya neyin üzerinde duruyor?»

«Millet mi, yoksa toprak mı?»

«Toprak.»

«Toprak su üzerinde duruyor... Millet de din üzerinde.»

17 — «Zeki Müren kimdir?»

«Şarkı, türkü söyleyen bir adam.»

«Dünya Karakucak şampiyonu kimdir?»

«Hzreti Aldır.»

«Yaşar Doğu kimdir?»

«İşitmedim.»

«Celâl Atik, Mustafa Kaplan?»

«Evet Türkiye pehlivanları, işittim onları.»

TÜRKİYE'DE EN ÇOK SEVDİĞİ ADAM ATATÜRK...

SAMI AÇIKGÖZ — Niğde ili, Sarıca köyünden, Köy 300 hane, ilkokulu var, yolu var. İlkokula üç öğretmen var. İki kahvesi, bir kaç dükkânı var. Kendisi ilkokul mezunu. Çiftçi. Ayrıca manavlık da yapıyor. Köyden başka Borç, Ulukışlaya, Nevşehir'e gitmiş. Birkaç gün kalmış, çalışacak kadar kalmamış. Evlerinde masa, sandalye, çatal, kaşık, su bardağı var. «Yüz numaralı ev olur mu?» diyor.

1 — «Atatürk kimdir?»

«Milletimizin önderidir.»

«Ne yaptı Atatürk?»

«Herşeyi yaptı. Türkiyeyi komünistlikten kurtarmış, gâvurları sürmüş, çıkartmış, ilkokulları

sızlık Savaşı yıllarında İngiliz casusluğu yapmışlar, derebeylik zullümlerini bugüne dek ayakta tutmuşlardır. Uyanık yazar Samim Kocagöz'ün «Bir Şehrin İki Kapısı» adlı romanında bu casusluk öyküsü gerçekçi bir dille anlatılır. Savaşta yabancı uşaklığı, barışta

yabancı çevrelerle işbirliği, ondan sonra demokrasi, vatan, millet, burriyet, verin oylarınızı benim adanlarımıza yürütün gitsin bu düzen... Yooo beyler! Mayıs gününü açtı. Tüm Türk ulusu gibi, Sökeli emekçiler de birlik ve dayanışma içinde, bölücü ve egemen

yaptırmış, partiyi kurmuş.»

2 — «Türkiye Cumhuriyetini kim kurdu?»

«Atatürk kurdu.»

«Ne anlıyorsun bu cumhuriyet sözünden?»

«Kanun nizam anlıyorum.»

«Cumhuriyet'ten önce kanun nizam yok muydu?»

«Padişah zamanında disiplin yoktu. Şimdi herkes okumaya koştu.»

«Padişahlık zamanında da seçim yapıyor muydu?»

«Yapıyordun. O zaman sülale takin ediyordu.»

«Cumhuriyetin esası neymiş öyleseniz?»

«Milleti idare edenleri seçmek.»

3 — «Büyük Millet Meclisinde ne yapıyor?»

«Milletimiz üzerine konuşuyor, kanun çıkartıyor.»

«Saidi Nursi adını işittin mi?»

«İşittim.»

«Kimdir?»

«Din üzerinde nur şeyhi.»

«Kitaplarını gördün mü, ne diyor?»

«Söyle dine gideceğim, böyle olacak din diye anlatıyor.»

«Saidi Nursi mi memlekete da, ha büyük hizmet ediyor. sizin köyünüz öğretmeni mi?»

«Saidi Nursi. Bizim köyün öğ. retmeni bir çocukları okutuyor. O, dünyayı okutuyor.»

«Odası büyük bu memlekette adam var mıdır?»

«Vardır. Rescumhur Cemal Gürsel, Başbakan İsmet İnönü var. Bayvekil yardımcısı Kemal Sözer var.»

4 — «Türkiyenin düşmanları kimlerdir?»

«Rumlar, Yunan, İngiliz, Rus, ya.»

«Makarios diye birini işittin mi?»

«Kıbrıs Rumlarının reisidir.»

«Fazıl Küçük kim?»

«Kıbrıs'taki Türklerin başvekil.»

5 — «Mikrop nedir?»

«Mikrop adı adamlardır.»

6 — «Çıplak bir kadın dans ederken seyredersin mi?»

«Tabii ederim.»

7 — «Aya niye gitmek istiyorlar?»

«Ayın üzerinde ne var ne yok diye anlamak istiyorlar. Deneme yapıyorlar. çıkabilir miyiz. çıkmaz mı?»

8 — «Hayatta gayen nedir, ne yapmak istersin?»

«Gayem iş başına dikilip, orada memur olmak isterim.»

9 — «Bir ay memleketin idaresini sana verseler, ne yaparsın?»

«Kanundaki yazıları bakardım, ne yazıyorsa öyle yapardım. Kanun dan dışarı gitmem.»

10 — «Türkiyede en çok sevdiğin adam kimdir?»

«Atatürk.»

11 — «Zeki Müren kimdir?»

«Ses sanatçısı.»

«Mahmut Makal kim?»

«Bilmiyorum.»

«Yaşar Doğu?»

«Bilmiyorum. Ama bunların ikisi de pehlivan olsa gerek.»

12 — «Hiç kitap okudun mu?»

«Asık Garip'i okudum, Arzu ile Kanber'i okudum. Yüzbaşı Kır-bacı'nı okudum. Bir Hint kıızı ile bir yüzbaşı evlenmiş, onlara kitap basmışlar.»

«Gazete okudun mu?»

«Arada strada. Hangisi rastgele.»

«Hiç para verip gazete aldın mı?»

«Almadım.»

«Evinizin duvarlarında resim var mı?»

«Var. Atatürk ile Cemal Gürsel'in resmi var. İkisini bir kâğıda çıkartmışlar. Elli kuruşa almışım.»

olmak manevralarının üstüne çıkarak İNSAN olmalarını onurlu yaşantısına duydukları özlemlerini demokratik ortamda oy bülencine kavuşmanın yükseltisinde kendilerini Meclis'lere yollayacaklar, köklü dönüşümlerle gerçek demokrasiyi kuracaklardır.

Arkadaşımız Selâhattin Hilâv'ın Nâzım Hikmet hakkında hazırlanmakta olduğu kitaptan bazı parçaları okurlarımıza sunuyoruz.. Bu, «NOTLAR» Birkaç sayı devam edecektir.

NAZIM HİKMET ÜZERİNE NOTLAR

KAYNAKLAR

1

İtalyan piyes yazarı ve şairi F. T. Marinetti, 1909 yılı Şubat ayının yirmisinde, Paris'te çıkan Figaro gazetesinde «Fütürizm'in Manifestosu»nu yayınladı. Marinetti, herşeye karşı savaş açmış bir «aksiyon mistiği»ydi. Genç şair, 'tehlikeye âşık olduğumu, sürat ve motörlere hayranlık duyduğumu, geçmişin bütün ürünlerinin (müzeler de içinde olmak üzere) ortadan kaldırılmasını istediğini açıklıyordu. Yeni kuşak İtalyan ressamaları, bir yıl sonra kendi manifestolarını yayınlayarak, Fütürizm'i benimsediklerini söylediler. Onlar da dinamizmden ve devrimden yanaydılar; burjuva hayatından ve değerlerinden tiksiniyorlardı. Kübizm'in nesnelere çözümleyici (tahlil edici) metoduna karşı çıkararak toparlayıcı ve birleştirici (terkipçi) bir metodun kullanılmasını ve resme hareketin sokulmasını gerektiği üzerinde durdular. Birinci Dünya Savaşından önceki yıllarda, Fütürizm üzerinde en çok tartışılan sanat akımıydı. İngiliz «Vorticist»leri (1914), Alman «Der Sturm Group»u (1915) ve «Dadacılar» (1916), Fütürizm'in etkisinde kaldılar.

2

Fütürizm, on dokuzuncu yüzyılın sonlarında, sanat ve edebiyatta görülmeğe başlayan köklü değişikliğin, yirminci yüzyıl başlangıcında, bilinçli ve sistemli bir biçimde ortaya çıkışından başka şey değildi. Toplum ve bilim hayatının kaynaşmaları; sanatçıları, eski biçimleri yıkmaya, yeni bir öz ve bu yeni özü dile getirecek yeni imajlar ve biçimler bulmaya zorluyordu. Yirminci yüzyılın ilk on yıllarında ortaya çıkan öncül sanat akımlarının, aralarındaki bütün farklara rağmen, burjuva dünyasından ve kalıplaşmış herşeyden nefret ederek yeni gerçekleri ve yeni biçimleri keşfetmeye yönelmiş olmak gibi ortaklaşa bir özellik taşımaları bundan ötürüdür Ernst Fischer'in deyimiyse, sanatçıları «yeni bir yeryüzü resimli kitabı» ortaya koymak istiyorlardı. Rimbaud'un şiirleri, Fransada şiir sözlüğünün genişletilmesini amaç edinen «Esprit Nouveau» akımı, Amerikan şiirinde «imagists» diye tanılan ve dış dünyanın şaşmaz imajlarını vermek isteyen ve şiirde imajın çok önemli bir görevi olduğunu sa-

unan şairlerin (Amy Lowell, Ezra Pound, Hilda Doolittle, v.b.) çalışmaları, sanatın toplum yararcasına olması ve hayatın tepeden tepeye değişimlere uğratılması gerektiğini ileri süren Dadacıların ve «genel devrimden» yana olduklarını söyleyen gerçeküstüçüler (Surrealistes) eserleri bu genel eğilimi dile getirirler. Bu akımlardan birini benimsememiş olsalar bile, çağın büyük sanatçılarından her birinin sözgelimi bir Blaise Cendrars'da bu başkaldırma, arayış ve keşif tutkusunu açıkça görürüz. (1)

3

Rus şiirinde ondokuzuncu yüzyılın sonunda ortaya çıkan Sembolizm akımı, Bryusov gibi ilk sembolistlerin, Baudelaire, Verlaine ve Mallarmé'den hem şiir teorisi; hem de tekniği bakımından gerektiği gibi yararlanabilmeleri ve ayrıca Rus şiirinin kendi geleceğine neşinde Tyutchev, Fet ve Soloviyev gibi sembolist sayılabilecek şairlerin bulunmasından ötürü yaratıcı bir anlayış niteliği kazandı. Rus sembolizmi, şairin kişisel sezgisinin önemli üzerinde duruyor; bu sezgiyle kavranan gerçeğin köklerinin ideal ve tabiat üstü bir dünyada bulunduğunu ileri sürüyor. görülen ve görülmeyen dünyalar arasında bir uygunluk (te-kabül - correspondance) bulunduğunu söylüyor ve şairin bu uygunluğu semboller kullanmak yoluyla açığa vurabileceğini sa-

Selâhattin Hilâv

vanuyordu. Rus sembolistleri, Verlain'in «önce müzik» sözünü de benimsemişlerdi. Bu akımın öne mi, Rus şiirinde bir altın çağ yaratmış ve daha sonraki şairlere kusursuz bir teknik bırakmış olmasından doğmaktadır.

4

1910 yıllarına doğru etkisini kaybeden Rus sembolizminin yerini bu akımın mistik ve karanlık yanına karşı çıkan «Acmeist»ler aldı. Gumilev, Anna Akmatova ve Mandelshtam gibi ünlü şairlerin temsil ettiği bu akım, sembolistlerin «uygunculuk» teorisine ve şiirde müziğin etkisine önem vermelerine karşı kelimelerin mantıklı ve doğru bir biçimde kullanılmasını gerektiğini savundu. Ayrıca Acmeist'ler, İmajın yerinde ve somut olması, anlatılan şeyin kısa ve kesin biçimde, gözle görülmüş gibi verilmesi gerektiğini ileri sürdüler.

5

1917 yılı, Rus fütüristlerinin şiir alanında kurdukları egemenliğin ilk yılıdır. Aralarında Mayakovsky ve Khlebnikov'un da bulunduğu dört genç şair daha 1912 de «Genel Zevkin Suratına Bir Tokat» adlı manifestolarını yayınladılar. Manifesto'nun yumuşak sayılabilecek cümlelerinden biri şuydu: «Pushkin'i, Dostoyevsky'i, Tolstoy'u ve benzerlerini modern dünyamın gemisinden denize atalım!» Rus fütüristlerinin saldırgan ve gelecekte — düşmanı programı üç temel dayanıyordu: 1. Şiir sembolistlerin metafizik soyutlamaların, dan kurtarmak ve çağdaş hayatın sıral ve politik gerçeklerini dile getirecek hale sokmak. Mayakovsky bunu «şiiri gökyüzünden yere indirmek» sözleriyle açıklıyordu. 2. Genel olarak «güzel» diye kabul edilmiş köhne çağrışımların, imajların, duyguların, düşüncelerin ve biçimlerin şiir dışı bırakılması. Özellikle, içbulandırıcı hale gelmiş «sairane» imajların bir yana atılması ve kabuk bağlamış çağrışımlardan sıyrılmış yepyeni bir şiir dilinin yaratılması ve bu şiir dilinin imajları ile gerçek bir şiirin yaratılması. Böylece, Rus fütüristlerinin bir çoğu, mantık — ötesi yada anlam—ötesi bir dil yaratarak şiirlerini bu dile yazmak denemesine giriştiler. Ağırbaşlı kaçanlar, anlaşılmasız hecelerden kurulu şiir yazarak bir heyecanı ya da görüntüyü dile getirmek istedikler. Daha dumb olanlar ise, eldeki köklerden yepyeni kelimeler yaratarak ve bunları eldeki kelimelere benzer biçimlerde bir araya getirerek yalnız filoloji açısından anlaşılabilen bir şiir yazmaya çalıştılar. Bu metotla şiirler yazan ünlü Rus fütüristi Khlebnikov, denemelerini sonuçlandırılmamakla birlikte, çağdaş Rus şiirini teknik açıdan derinden derine etkiledi.

6

Ne var ki, bu biçim denemeleri, 1917 olaylarının ortaya çıkışıyla bambaşka bir yöne çevrildi. Devrim Rus fütüristlerini tam gelişme çağında yakalamış ve bu akımı Batıda kazandıran anlamdan ve alınyazısından başka yana sürüklemişti. İtalyada, içlerinde Marinetti'de olmak üzere, bir çok fütürist şair önce uluslararası Birinci Dünya Savaşına mutlaka girme gerektiğini söylediler; sa vaştan sonra da Faşizm'den yana olduklarını açıkça belirtmişlerdi. Leon Trozky, Fütürizmin, Rusya da devrimle karşılaşmış olmasının aslında bütün öteki öncül hareketler gibi burjuva hayatına ve değerlerine karşı çıkan ama sonunda evelleştirilerek zararsız hale

TEBAHHÜR SURESİ

Pehlivanlar cümle libastan soyunmuş, üryan idiler,
her biri âşıkâr etmişti, zâmlrın.
Gök kubbe sıcaktı ve kan kokuyordu,
encâm

tavı gelmiş demirin.

Vâdenin irişip çatığını bildiler,
kavaklar titreşip yere eğildiler,
ve çınar ağaçları
gördüler haykıraraktan,
köklerinin yılan ölüleri gibi

koptuğunu topraktan.

Pehlivanlar cümle libastan soyunmuş, üryan idiler,
Kızıl kanatlı kuşlar kayalarda
hazırda atlamağa,
Vâdenin irişip çatığını bildiler,
kabardı, köpüklendi dalgalar
başladılar çatlamağa.

Gök kubbe sıcaktı, ve kan kokuyordu.
Ve rüzdğâr

yükseldi ağır ağır, çoğaldı git gide,

biriktî, biriktî ve ân-vahitte:
«Ah, edildî derinden»
yer oynadı yerinden
yıkıldı köprüler kemerlerinden,
yazılı taşlar kapandı yüzükoyun.

Bu dem kıyamet demidir,
bu, buhara inkulâbıdır kaynaşın suyun...

Nâzım Hikmet

7

Nâzım Hikmet, çıkış noktası bakımından, yirminci yüzyılın bu öncül şiir sanat ve şiir akımları içinde dolaylı olarak yer almaktadır. Sınırsız bir zenginlik taşıyan eserinde, yüzyılın öncül şiir anlayışlarının belli bir yöne açılmış ve açılmış halde kaynaştığı görülür. Bu akımları ayıklayarak, şindirek, yüksek bir düzeyde kaynaştırarak yeni yaratıcı bir şekilde aşarak, doğmakta ve gelişmekte olan yeni gerçekliği ve insanı; bu insan ile dünya arasındaki ilişkiyi dile getirmiştir. Yapılması gereken, Nâzım'ın bu başarıyı nasıl gerçekleştirdiğini somut olarak göstermektir.

1— Bakınız: Blais Cendrars, Çev. Said Maden, De Yayınevi.

2— Literature and Revolution, The University of Michigan Press, 126—161.

Bugünün diliyle
TEVFIK FİKRET

BUDA

Canla başla koşardı deli gibi o,
koşardı büyük gerçeğe doğru,
gözler ufukta, o saklı, arı duru yerde,
ne kural tanırdı, ne görenek, kosardı boyuna,
bakın, derdi, ardından tekmi halk,
bakın şu kör adama.

Bu kör adam,
bir karanlık mağarada pişti.
Yıllarca didik didik etti büyük gerçeği,
yıllarca kaldı onunla yüzüze, kuşku içinde,
akıl almaz şeylere akıl erdi sonunda.

Bütün kuşuklar da önünde bir bir kırıldı,
o körlükle kamaştı kin dolu gözler bütün.
Şimdi çağırısına canla başla kosan,
bir vakitler onu hor gören halktı.

Yenileştiren: A. KADİR

1965 ULUSLARARASI YAZARLAR TOPLANTISI

Yeni Faşizme karşı birleşen DÜNYA YAZARLARI

Aziz Nesin

1935 yılında Pariste ve 1937 yılında Madritte Uluslararası yazarlar toplantısında ortaklaşa verilmiş bir söz vardı: Kültür ve barışın korunması...

İşte bu sözü yerine getirmek için, bu yıl Alman Demokratik Halk Cumhuriyeti Yazarlar Birliği, bir uluslararası yazarlar toplantısını düzenledi. Bu toplantı, hem de Alman faşizminin yıkılışının 20. yıldönümünü töreniyle birlikte yapılacak.

Ellü ülkeden 250 yazarın katıldığı bu uluslararası toplantı dünya basınında çok geniş yansımalar doğurdu. Çünkü bu toplantıya yalnız sosyalist ülkelerin, halk cumhuriyetlerinin yazarları değil, başta Amerika olmak üzere hemen bütün kapitalist ülkelerin ünlü yazarları da katılmıştır. (Birleşik Amerika'dan 10 yazar katılmıştır. Bunların arasında William Saroyan, Yuri Suhl da vardı. Fugitörler'den 9 yazar katılmıştır. Tek yazarı katılan yalnız Türkiye idi. Federal Almanya'dan 15 yazar vardı.)

12 - 24 Mayıs günleri arasında süren toplantılar ve buluşmalar Berlin ile Weimar kentlerinde oldu. Berlin başkent olduğu için, Weimar da Almanya tarihini hem en iyi hem de en kötü yeri olduğu için seçilmişti. Weimar, Alman tarihinin en iyi yeri idi, çünkü Goethe gibi, Schiller gibi en büyük şairler burada yaşamışlar, eserlerini burada vermişler ve Alman hümanizmasının yüreği bu küçük kentte çarpmıştı. (Arist. Heidegger de Weimar'da yaşamış şairlerdendir.)

Weimar, Alman tarihinin en kötü yeriydi. Çünkü Nazi'lerin 55 bin insanı öldürdükleri, kadın ve çocuk saçarak yerle yeksan ettikleri, şehirleri ve kitapları, müzeleri, sanatçıları, süsüz insanları fırlatanlar, yakıcılar Buchenwald işkence kampı bu kentteydi. (Türeyiş ürperti. İnsanı insanlıktan uçandıran Buchenwald işkence kampını gidip gördük. İnsanların bir daha faşizme kapılmalarını, buraya gelip görünerek uyarılmaları için bu kamp şimdi müze yapılmıştır.)

Çok renkli olan programı anlatılacak değiliz. Yalnız 19 Mayıs Çarşamba günü yapılan son toplantıyı kısaca anlatacağımız ve oradaki konuşmaların ancak özetlerini vereceğiz.

Kongre, Weimar'daki Ulusal Tiyatrodaki sahne 8.30'da başladı. Kısaca selam çalınan yazarlar, yazarların rehber ve müdürleri, Alman yazarları ve seçkin Alman aydınları ile doluydu. Her konuşmacı anadili ile konuşuyor, bu konuşmanın Almanca çevirisi hoparlörden salondakilere duyurulduğu gibi, ayrıca her dildeki yurtdışı temsilci kulaklık larla da bu konuşmalar Fransızca, İngilizce, Rusça, İspanyolcaya çevriliyordu. Dağıtılan basılı programa göre yalnız 36 yazar konuşacaktı. Türk yazarı olarak ben yirmilikinci konuşuyordum. Alman Yazarlar Birliği Başkanı Anna Seghers'in acıs konuşmasından sonra ünlü Sovyetler Birliği yazarı Konstantin Fedin konuştu.

Japonya Shigeharu Nakano, İspanyol Marcos Ana, Sili'li Pablo Neruda, İngiliz Rug Mc Diarmid, Cezayirli Henri Alleg'in konuşmaları özellikle çok önemli ve ilgiçti.

Konuşmaların özetlerini sunuyorum:

ANNA SEGHERS'İN KONUŞMASI

Alman Yazarlar Birliğinin Başkanı olan kadın yazar Anna Seghers romancıdır. Avrupada Halk Cumhuriyetlerinde ve özellikle Almanca konuşulan ülkelerde ünlü yayındır. Çok bilinen eserlerinden birkaçı şunlardır: «Dünya Genç Kalır», «Kurtuluş», «İlk Adım», «Arı Kovanı», «Üç Kızların Gezintisi», «Yedinci Haç», «Üçüncü Karar».

Anna Seghers'in konuşması «Aziz dostlar!

Biz bu toplantıyı büyük bir sevinçle bekliyorduk. Bu toplantıdan geriye sağlam bir düşünce kalacağını, kitaplardan ve birçok ülkelerden gelen ve konreye katılan yazarların kendi ülkeleri halkına bu sağlam düşünceleri iletceklerini umarım.

Bizler burada uyulanamayacak boş sözler söylemiyoruz. Toplan-

tımın tarihi de boş sözlerle oyalanmamıza engelidir. Şu anda milyonlarca insan içinde bulunduğumuz zamanın korkunçluğunu iyice anlamıştır. Çünkü Vietnam ve Dominik toprakları ateşler altında alev alev yanmaktadır.

Bu kongrede bulunanların bir takımı Hitler faşizmi ile savaşır. Ken hayalarını hiçe saymışlardır. Onların düşüncelerini gerçekleştirmekle kendilerine olan borcumuzu belirtmiş oluyoruz.

Aramızda bulunanlardan bir kısmı da cezavlerinde, kamplarda, sürgünlerde ya da gizlendikleri yerlerde faşizmden kurtuluşu beklediler.

Yine gramızda bulunanlardan bir kısmı ise, ancak savaş bittikten sonra nasıl aldatılmış ve sömürülmüş olduklarını öğrendiler. Ama onların bu uyarılışı bir denbire, tepeden inme ve kendiliğinden olmadı. (1) Kurtarıcı or-

dunun kültür subayları, savaş sonrasında gece gündüz onları eğitmiş, onlara en iyi kitapları, piyaseti tanıttı ve en doğru düşünceleri aşılamıştır.

..... Bir soru kafamızı devamlı kurcalıyor. Hangi kitaplar, hangi yazarlar geçmiş yıllarda, savaş öncesi, savaş sırası, savaş sonrası bize yardımcı ve yararlı olmuştur? Şimdi müsaadentle geçmişi gördüğümüz, yaşadığımız, işittiğimiz gibi anlatacağım. Kendimden söz etmek zorunda kalacağım için özetlerim.

Birtakımları artık bugün romanın etkisinin çok dar ve sınırlı olduğunu iddia ediyorlar. Roman günümüzde anlamını yitirmişdir. Eğer anlamı varsa o da günün sorunları ile uğraşmak değildir, romanın günün gerçekleriyle uğraşmak görevi yoktur diyerler.

Ben, bu türlü düşüncelerin kesinlikle karşıyım. Geçmiş yıllarda kitaplar ve romanlar bize çok yardımcı bulundu, hem de bizler en karanlık ve çok ağır koşullar altında yazdık. Böylece roman bugün de yardımcıdır. Tehdit altında tutulan dünyamıza koruyucu içi romana ve diğer edebi eserlere daha büyük ödev düşüyor. Niçin daha büyük diyorum. Çünkü herkeste değil ama insanların birçoğunda anti-faşist bir bilinçlenme oldu. Bu bilinçnin ortaya çıkmasını yazarların, kitapların aracılığı ile payları büyüküdür. Şimdi ise yeni yazdığımız kitaplar işte bu bilinçli insanlara sesleniyor. İster Aldridge'nin (İngiliz) romanı olsun. İster Graan'in (Ukranyalı) romanı olsun, İster Brecht'in şiirleri olsun, bunlar artık hazırlanmış bir toprak üstüne geliyorlar.

Ben Hitler Almanyasından önce İsviçre'ye kaçtım. Bir gün Zürich dolaylarında gezinirken bir denbire karşımda bir sanatçıydım. Bu Alman şairi Georg Büchner için dostlarının yaptığı bir anıtı. G. Büchner, geçen yüzyılda kendisinin de katıldığı köylü ayaklanmalarının bastırılmasından sonra Almanya'dan kaç-

mış ve Zürich'te genç yaşında ölmüştür. Büchner, yabancı ülkelerde az tanınmış bir şairdir. Ama, Almanya'da sürgün bulduğumuz o günlerde Büchner'in eserleri hem bana hem Brecht'e, modern Alman edebiyatının başlangıcı, bir önsöz olarak görüldü. Brecht ve ben şairin hayatını kendimize örnek aldık. Umutsuz başkaldırılarda yok olup giden birçok genç şair vardır. Büchner işte bunlardan biridir. O zamanda başkaldırılmış pek çok genç şair vardı. Onlar da mahvoldular, dünyanın bu yeni gelişmelerini görmediler ve bu yeni gelişime katılmadılar.

İsviçre'de sürgün bulduğumuz zamanlar kafamda bir bulumda ne gibi şeyler vardı? Eski ve yeni Rus yazarlarının eserleri: Tolstoy, Dostoyevski, Gogol v.b. Sovyet yazarlarından Gladkov'un «Çimento» su, Fadeyev'in «Ödö-küz Kış» ısı, Babel'in «Budyenin Suvarileri» si, Konstantin Fedin'in «Olaganüstü Yaz» ısı, Fein'ün «Sakin Don» u, İlya Ehrenburg'un «Süreklilik» ısı. Bütün bu romanların toplamı bizim için devrim demekti. Bu romanlarda gericiliğe başkaldırış; bular ve büyük devrimin seahlığına du-yardık.

İskandinavyalı yazarlardan Danimarkalı Nexø ve Norveçli Knut Hamsun'un eserlerini tanıyorduk. Şimdi Norveçliler Hamsun'un eserlerini beynemeyip reddediyorlar. Çünkü Hamsun Nazilerin Norveç'i işgalinde Hitler'in kuklastı olmuştur. (2)

Amerikalılardan Dreiser'li, Sinclair Lewis'li, Hemingway'li, Dos Passos'u biliyorduk. Güney Amerikalı yazarları tanıyorduk.

Beni en çok çağdaş Alman edebiyatı ilgilendirmiş, kışkırtmıştır: Zweig, Remarque, Brecht, Renn, Becher, Kisch Weiskopf'un eserleri.

Bu yazarların eserleri benim ruhuma işlemiştir. Onlar, o güneğe gerçeğe bağlı kaldılar ve o günün gerçeği de devrimdi. O zaman bu yönde yeni bir edebiyat gelişmekteydi ki, bunun üzerine faşizm gelip oturdu ve yere serdiği bir edebiyatın tam anlamıyla sağlığını ketti. Yalnız yalvarırdık değil, eskilerden de öğreniyorduk Heine'den, Büchner'den, Kleist'dan öğreniyorduk.

Büchner'in hikâyeleri ile Kafka'nın «Sato» su arasında o kadar büyük bir ayırım görmüyorduk. Çünkü her iki eser de, karanlık bir çağın olaganüstü bir Almanca'yı yansıtır. Sonra baktım ki bunların Gogol ile de, E.T.A. Hoffman ile de yakın ilişkileri var. Bunların eserlerinin birbirlerine benzediklerini gördüm: Bu eserler ürettirir, büyüklük için masallardır. İsviçre'den Fransa'ya geçince Stendhal'in, Balzac'ın, Flaubert'in ve Barbousse'un eserlerini konuştum. Wanda Wasilewska şöyle der: «Biz, yazarların ilişkilerine göre bir dünya tasarlarız.»

... Otuz yıl önce Paris'te yazarların kongresi vardı. Ben o zaman yeni akülü, yeni akıldım. Akümü hem kazandı, hem yitir-mişim. Çünkü çok az insan geçmiş olaylardan zarar görmemiş bulunuyorduk. Tävizlerde bulunuyorduk, pek temiz kalamadık. İçimizdeki ateş, her zaman aynı şiddetle yanmıyordu. Biraz bönümüş olmuştuk yüzünden yeni zamanın değişen gerçeğini gereken coşku ile karşılayama kabiliyetinde değildik. Paris Yazarlar Kongresi olduğu zaman orada ilan ettiklerimiz düşüncülerin sağlam kalması ve kök salması için ileride bize ne kadar güç gerektiğini sezebilecek durumda değildik. Paris Kongresi sırasında dünyanın her yerinden gelen yazarlarla bir arada, birlikte bulunmamız bizi coşkulandırdı. Çünkü o zamana kadar onların yalnız adlarını biliyor, kendilerini tanıymıyorduk. Ancak bu toplantı ile için bir araya geldiğimiz gerekceydi, bizi birleştiren nedeni ilk defa kavramış olduk, bizi birleştiren hedefi anladık. Bu, tepemizde dolayan belâ idi. Oysa o zamana kadar kararsızca-sına yazıyorduk ve o korkunç durumu geçilmiyorlardık, yakın bir zamanda yurdunuza dönebileceğimizi umuyorduk.

İtfah edelim ki Nazilerin bizim kitaplarımızı yakmaları, yıl-

Dünya yazarları toplantısının yapıldığı iki kentten biri olan Weimar'ın Alman kültür tarihindeki önemli yeri, Goethe ve Schiller'i yetiştirmesindedir. Yukarıda Schiller'in bir portresi görülmüyor

nız Thelmann'ı değil (3), Ossietzky'yi de işkence kampına sokmaları (4), bütün bu aların işaretlerini o zaman tam anlamıyla kavriyamıyor ve değerlendiremi-yorduk. Düşündük ki, Nazi'lerin işkence kampına attıkları Ossietzky komünist değil, komünist sempatisini de değil, bir antikomünistti. O zaman tam anlamıyla anlayamadık ama, şimdi çok iyi anlıyoruz ki faşizmin bir savaş hazırlanamaması için hangi düşüncede olurlarsa olsunlar bütün namuslu insanların güç birliği yapmaları gerekir ve ancak faşizm böylece durdurulabilir. O zamanın feci faşizm gelişimini durdurmak için Paris Yazarlar Kongresinin gücü yeterli değildi ama, hepimizin eseri olan bu kongrenin gücü anti-faşist cephe-nin bir parçası olmaya yetiyordu. Birkaç hafta önce Pablo Neruda çok soruların bir soruyu şöyle cevaplırdı:

«Sanat sanat içindir. İkestini reddedim. Ama Mallarmé'nin şiirlerini de benimliyorum. Ne var ki bizim Amerikamızın soğuk, kar altında donan ve kızgın güneş altında kavruşan evlerindeki insanlar Mallarmé'ninkilerden daha başka türlü şiir istiyorlar.»

Çok zaman bir yazarın eserini iyi tanıyorsak onun kişiliği ile de tanışmış oluruz. Ama biz bir şairin gerçek kişiliğini, yaşamı feci biçimde sonsuza erdikten sonra anlamaya kalkıyoruz. Garcia Lorca'yı faşistler kursuna dırdırdiler. Önce sonra da Antonio Machado'yu da kampa öldürdüler. Ancak bunları yitirdikten sonra ne yitirdiğimizi anladık.

Nazi ordusunun işgal altında-ki Paris'te Nazi'ler boyuna beni arıyorlardı ve beni saray Nazi çemberi gittikçe daralıyordu. İşte o durumda Kafka'nın şiir ha-lindeki labirentini eskisinden da-

ha az gereksiniyordum, bendeki etkisi azalıyordu. Paris'in işgal günlerinde yepyeni bir şiir yaratıldı. O sırde hem umut, hem de ümit vardı. Örneğin Aragon'un «Gül ve Roseda» şiiri gibi... Bu yeni şiir sanat sanat içindir gibi, politik sanat gibi süregelen tartışmalara son veriyordu.

Aragon o şiirinde: «Her ikisi de «Güzel tutsak kadını seviyordu Bir tavrıyla inaniyor Bir inanmıyordu»

diyor. Aragon bunu söylemek istiyordu: «Güzel tutsak kadını Fransa'dır. Sosyalist olan da, olmayan da bu güzel kadını, yani anavurdunmu seviyordu.»

Fransızlar, şairlerinin çağrısını anladılar. Çağrıya katıldılar ve ortaklaşa düşmanlarını karşı bile-lemek gereğini duydular

(1) Bayan Anna Seghers, bu söz-leri ile, kandırılmış olduklarından ötürü Alman faşizmine hizmet etmiş hiç deşilise başkaldırmaçısı olan yazarları ima ediyor. Bunlar sonradan doğruyu görmişlerdir. Almanya'da sayıları oldukça çok.

(2) Nazi'lerin Norveç'i işgalinde Knut Hamsun'un çok yaylı ve bu- namus olduğunu, bu bakımdan Hitler'in kuklaları, erdiken ne yaptığını bilmediğini, eserlerinin yine de de- gerli olduğunu söyleyenler de var-dır.

(3) Thelmann, Alman Komünist Partisinin başkanıydı. Nazi'ler Thelmann'ı kaldığı cezaevinden çıkararak Buchenwald kampına gövdürdüler. (Bu kampların toplama kampı deni- yor ama, doğru adı işkence kampı olmalıdır. Kampa girer girmez, in- san firmının olduğu binanın kapı- sından içeri sokarken arkasından bir kurşunla öldürdüler. Thelmann'ın ölüme ölüme yerini gördüm. Thelmann'ı öldüren adam bugün Baltı Almanya- da önemli bir görevdedir. Buchen- wald kamplı bugün bir müze dir. O müzede katli Nazi'nin bugün Baltı Almanya'da yaşadığı evin, işyerinin ve kendisinin resmi vardır. Thel- mann'ın kurşunladiktan sonra kamp- ta ki onbinlerce süsüz tutuklu olayı duyup da ayaklanmalarını diye Na- zi'ler bir Amerikan uçakından atılan bomba ile Thelmann'ın ölümüne öldürdüler. Şimdi Wei- mar'da Thelmann'ın büyük bir hey- keli vardır.

(4) Ossietzky 1935'de Nobel arma-ğanını kazanmış bir Alman yazar ve gazetecisidir. Antikomünisttir. Bayan Seghers bunu demek istiyor: «Nazi'ler, yalnız komünistleri tut- madılar, öldürmediler. Antikomünist olan, ama Nazi olmayan, Naziliğe karşı gelen aydınları da, halkı da kampa toplayıp işkence ettiler, öldürdüler.» Nikkim Ossietzky de başka bir kampa öldürülenlerden dir. Buchenwald kampında sekiz yıl ağır işkence altında çile çekmiş, sonra Amerikan ordusunun gelmesi üzerine kamptan bir deri bir kemik halinde kurtulmuş olan Bay Otto Halle'nin bize anlattığına göre Nazi- ler önce komünistleri kampa dol- durmuşlar, arkasından Sosyal De- mokratları, onun arkasından da Na- zizme karşı olan herkesi kampa dol- durmuşlar. Nikkim biz bu kampa Nazizme karşı gelen öldürülmüş bir- çok papazın kaldığı hücreleri ve on- ların resimlerini, üstlerini gördük. Anna Seghers bu sözleri ile faşizm yalnız yalın komünistler için değil, bütün düşünen kafalar için belâ olduğunu anlatıyor ve faşizme karşı birleşmesini gerektiğini söylü- yor.

SOSYAL YAYINLAR
SUNAR
NAZİM HİKMET'LE
ÜÇ BUÇUK YIL
Yazan:
ORHAN KEMAL

Bu kitapta Nazım Hikmet'le Bursa Cezaevinde yıllarca bir- likte kalan değerli romancı Or- han Kemal'in kaleminden Na- zım Hikmet'in gerçek kişiliği- ni, sanat çalışmalarını ve ha- pishanece geçen olayları oku- yacak ve insan Nazım Hikmet'i tanıyacaksınız.

Fiyatı: 6 Lira
İsteme adresi: P.K. 716 - İST.
(YÖN - 073)

J. P. SARTRE
ve
FRANTZ FANON
DÜNYANIN
LANETLİLERİ
*
SERMET ÇAĞAN
AYAK BACAK
FABRİKASI
İZLEM YAYINEVİ VE
KİTAPBEVİ
Beyaz Saray 5/1 Beyazıt, İST.

açık oturum

5 Haziran Cumartesi günü Ankara'da İşçi Sigortaları Kurumu konferans salonunda Türkiye'de Özel Sektör Kurtarılabilir mi konulu bir açık oturum yapıldı. Açık oturumu İktisat Fakültesi Mezunları Derneği tertiplemişti. Saat 16.00'da başlayan oturumu Siyasal Bilgiler Fakültesi profesörlerinden Besim Üstünel yönetti. Konuşmacılar, Profesör Sadun Aren, Profesör Aydın Yalçın, Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç ve Ankara Sanayi Odası Başkanı fabrikatör Orhan Işık idi.

Yönetici Prof. Üstünel açık konuşmasını da oturumun amacını Türkiye'de özel sektöre yaşama imkânlarını ya da yaşama koşullarını tespit etmek özel sektörün kendiliğinden varlığını sürdürmesi olanağı bulunup bulunmadığını, bazı dış tedbirlere ihtiyaç olup olmadığını ortaya çıkarmak olduğunu açıkladıktan sonra, konuşmaları fazla yaymadan, amaca uygun biçimde yürütebilmek için konuşmacılara önceden bazı sorular yöneltmek istediğini, diledikleri gibi konuşmaları mümkün olmakla birlikte, özellikle bu soruların karşılama da dikkat göstermelerini kendilerinin istediğini açıkladı.

Prof. Üstünel sorularını şöylece koydu:

1 - Türkiye'de özel sektörü kurtarılmaya değer buluyor musunuz, yoksa Türkiye'de özel sektörü yaratmak için çaba gösterilmesi gereksiz midir?

2 - Özel sektörü kurtarılmaya değer buluyorsanız bu maksatla ne gibi tedbirler alınmalıdır?

3 - Özel sektörü kendi problemlerini çözme konusunda kendi başına mı bırakmalı, yoksa dışardan müdahale dışardan yardım gerekli midir?

İki tur halinde toplam olarak 15'er dakika süren konuşmalarında kendilerine söz verilmiş sırasına göre konuşmacılar özetle aşağıdaki şekilde konuştular:

PROF. SADUN AREN

Sayın Üstünel tarafından yönetilen sorulardan birincisini evet şeklinde cevaplandırmalı ki, İkinci ve üçüncü sorular üstünde durulabilir. Oysa benim birinci soruya cevabım, Türkiye'de özel sektörü kurtarılmaya değer bulmadığım ve olmayacağıdır. Bundan dolayı tartışmaların sadece birinci soru çevresinde kalacaktır. Önce özel sektörü tanımlamak gerek. Ben dar anlamda özel sektörü denince büyük sermaye teşebbüsleri anlamak düşüncesini deyim. Küçük teşebbüsler ve ticari kurumlar da özel teşebbüstür ama bunlar ve özellikle ticari teşebbüsler yatırım yapmazlar, dolayısıyla memleket kalkınmasında esas rolü oynamazlar. Memleket kalkınmasında etken bir rol oynayabilecek durumdaki teşebbüsler ancak büyük sermaye teşebbüslerdir. Bundan dolayı bu açık oturumun amacı bakımından büyük sermaye teşebbüsleri ele alınması gerekecektir. Ben Türkiye'de özel sektörün yaşamasını şu bakımdan mümkün görmüyorum:

(1) Özel sektör önce kendi bünyesi itibarıyla yaşama varlığını sürdürme imkânından yoksundur. Yani yeterince zenginleşmiş değildir. Önce onu zenginleştirme gerekecektir. Bunu da devletin yapması şart. Yani devlet kamu teşebbüsleri eliyle en kestirme yoldan gerçekleştirilmesi mümkün olan yatırımları yapmaktadır. Vazgeçerek, elindeki sermayeyi özel sektörü zenginleştirmek için kullanacak ve bu suretle zenginleşen özel sektör de isterse kamu büyük enfastrüktür yatırımlarına harcayacak ve memleket kalkınacak. Bu çok uzun bir yol. Ayrıca geçmiş tecrübeler bu şekilde zenginleşen özel sektörün istenileni yapmadığını da göstermiştir. Özel sektörü bu suretle zenginleştirme çabaları az gelişmiş bir ülkede olumlu sonuç vermez. Çok zaman kaybetilir, memleket daha çok fakirleşir, kalkınma hamleleri büyük kitlenin malı olmaktan çıkar. Kaldı ki, bugün Türk toplumunun iç bünyesi, sosyal ve siyasal ortam, böyle kamu servetinin özel sektörü zenginleştirmek için o yana aktırılması müsait değildir, tepki görür. (2) Türkiye'de özel sektörün yaşaması için dış çevreyle ilgili bazı koşulların da müsait olması gerekir. Dış dünyada bugün 19. yüzyıl şartları hâkim değil. Özel sektör gücünü vattirmekte, yavaş yavaş tasfiyeye uğramaktadır. Bu akın içinde Türkiye'nin ekonomik düzeninin ters bir yol tutması imkânsızdır. Türkiye'nin bu genel gelişmeden etkilenmesi pek tabiidir. Ayrıca, Türkiye'de özel sektör eliyle kurulacak sanayi mamullerinin, gelişmiş ülkelerin mallarıyla rekabet edebilmesi, özel sektörümüzün gelişmiş ülkelerin güçlü özel sektörüyle yarışabilmesi gerektir. Bunu yapamadığı takdirde hemen yıkılır. Yıkılınca da özel sektör eliyle milli ekonominin kurulması imkânsız olur. Bu durum, daki bir özel sektör Türkiye'nin hızla kalkınmasında etken olabileceğini düşünenek yersizdir.

Karma ekonomi sistemine gelince: Bunu devamlı bir ekonomik sistem olarak

görmek mümkün değildir. Geçici bir sistem olabilir ancak. Bu sistem içinde hem özel sektörün hem de kamu sektörünün tam bir eşitlik ve denklik içinde birlikte yaşaması düşünülemez. Biri diğerine mutlak üstün gelecekler. Türkiye'de özel sektörün kamu sektörüne üstünlüğünden bahsolunamayacağına göre, uzun vadede üstün olanın astın olanı tamamen yok etmesi kaçınılmaz olacaktır. Biraz önce söylediğim gibi, esasen dünyadaki iktisadi ortam Türkiye'yi de bu yönde etkileyecektir. Nasıl ki, tarihi devirlerde bir takım iri cüsseli hayvanlar tasfiye edivermiş; özel sektörün de gelişen dünya koşulları içindeki durumu budur; az gelişmiş Türkiye içinde bu durum daha çok gerçeğin ifadesi olacaktır.

PROF. AYDIN YALÇIN

Her müessesenin kuvvetli ve zayıf yanları vardır. Türkiye'de özel sektörün de, başka müesseselerde olduğu gibi, zayıf yanları vardır. Bu zayıf yanları düzeltmek özel sektöre yaşama imkânları bahşedilebilir. Bugün dünyamız her yanını da karma ekonomi sistemi sürekli bir sistem haline gelmiştir. Özel sektör bu sistemin vazgeçilmez bir üyesi haline gelmiştir. Bugün dünyada özel sektöre muhalefet edenler yalnız Marksistlerdir. İngiliz İşçi Partisi teorisyenlerinden Douglas Jay'de aynı düşüncededir. Büyük işletmeler tek şahısların elinde kaldığı takdirde Prof. Aren'in söylediği mahzurlar doğar. Ancak günümüzde büyük işletmeler anonim şirketler halinde teşkilatlanmakta ve o işletmelerde çalışan emekçiler de işletmelere ortak edilmektedir. Örneğin, büyük kapitalist sayılan Amrikada bugün işletmelerin dörtte birini büyük kapitalistin elinde kalmış, üst tarafı halka maledir. Anonim şirketlerin halk şirketleri şeklinde kurulmasıyla söylenen mahzurlar bertaraf edilebilir. Türkiye'de de bugün böyle bir gidis var. Sermaye bazın yaygın bir gidis var. Kapitalist yoldan kalkınma mümkün değildir. Şeklindeki iddia da vârid değildir. Japonya kapitalist yoldan kalkınmasını tamamlamıştır.

HALİL TUNÇ

Ben sorunu dogmatik bir açıdan değil de, Türk'ünün gerçekleri yönünden bakmak istiyorum. Önce özel sektörün Türk ekonomisindeki yerini tespit etmek gerekir. Türkiye'de sanayi alanında özel sektör hemen hemen mevcut değildir. Türk özel sektörüleri toplum kalkınması bakımından verimsiz bir takım kârh yatırımlar peşindedirler, montaj sanayii kurma peşindedirler. Montaj sanayii Türk milli sanayinin kurulmasına, dolayısıyla toplum yapısının değiştirilmesine engel dir. İthalat faaliyeti niteliğindedir. Üstelik Türkiye'de dengeli bir sanayi dağılımı yoktur. Bölgeler arasında denge yoktur. Özel sektör tesisleri pek mahdut bölgelerde kurulmuştur. Bugün altmış ve di vilâyetten altmışında sanayi diye bir şey mevcut değildir. Bundan dolayı biz salt özel sektör eliyle kalkınma ve ci hazırlanmasını mümkün olmayacağını savunuyoruz. Ancak karma ekonomi sisteminde taraftarız. Tüm üretim araçları devletleştirilemez. Buna Türkiye'nin seçtiği siyasal rejim engeldir. Türkiye batı modelinde bir demokrasiyi benimsemiştir. Ekonomik sistemin bu modele uygun olması, kişi hürriyetlerini yok etmemesi gerekir. Kalkınma modeli böyle olmalı ki, hürriyetle emniyet birlikte yürütülmeli, bunlardan hiç biri ötekine feda edilmemelidir. Türkiye'de özel sektörün yaşaması için gerekli ortam yine özel sektör tarafından yaratılacaktır. Dıştan müdahale ile özel sektörün yaşaması sağlanamaz. Özel sektör her şeyden önce kendisine itimat telkin etmemiştir. Aşırı kâr peşinde koşmuş tur. Kendine düşen toplumsal ödevleri yerine getirmekten kaçınmıştır. Bunun en canlı ve yakın örneği Çin'de görülmüştür. Çin'deki Seramik Fabrikası birkaç yılda 38 milyon lira kâr etmiştir. Buna karşılık işçisine ödediği ortalama günlük ücret 65 liradır. Emegin boyasına istisrar edildiği bir ortamda özel sektör yaşayamaz. İşçinin kaybedecek hiç bir şeyi yoktur. Kaybedecek hiç bir şeyi olmayan işçiler, bir gün özel sektör için tehlikeli hale gelebilirler. Böyle olursa, bunun da müsebbibi yine özel sektörün kendisi olur. Bilindiği gibi Çin'de işçiler, bir yığın güçlükler içinde, ücretlerine bir kâc kuruş zam alabilmek için grev yapmak zorunda kalmışlardır. Sefaletin hü kümsürdüğü yerde refahın tehlikeye düşeceğini sakıldan çıkarmamalıdır.

İkinci olarak Türkiye'de özel sektör bir takım ölü yatırımlara girmekte, toplumun kalkınmasında hedef tutan verimli alanlara

yönelmekten kaçınmaktadır. Bu her şeyden önce kendi zararına olmaktadır.

Özel sektör dışarıya para kaçırmaktadır. Bu yalnız kendisini değil, rejimin geleceğini dahi tehlikeye sokmaktadır. Özel sektör bu yanlış tutumlarından kaçınmalıdır. Boş hürriyet karar doymaz. Özel sektör, bugünkü fikri akımlara karşı çıkmakta, bir türlü günün gerçeğini anlayamamakta, benimsememektedir. Bu da kendi varlığına en büyük engeli teşkil etmektedir. Özet olarak denebilir ki, özel sektör ancak kendi alacağı tedbirlerle kendini kurtarabilir, poksa, mevcut koşullar altında, bugünkü tutumu ile yaşaması imkânsızdır.

ORHAN IŞIK

Ben önce devlet sektöründe çalıştım. Oradan özel sektöre geçtim. Her iki sektörün de kuvvetli ve zayıf yanlarını biliyorum. İkisini mukayese edebilecek durumdayım. Devlet işletmeleri cesaretle yatırım yapma imkânına sahiptirler, ancak ağır çalışırlar. Kabiliyetli elemanlar bulup bunu paraca tatmin etme yoluna gidemezler. Oysa, özel sektörde karar hızı vardır. Kabiliyetli elemanları bulur, onları tatmin edecek ücretler verir, geniş yetki verir, çok kâr eder, başarı kazanır, verim yüksek olur. Ne var ki, sanayileşme önce devlet eliyle başlayacak devam edecek, sonra özel sektör aynı sanayi kolunda cihazlanacaktır. Tekstil sanayii böyle gelişmiştir. Bugün tekstil sanayii özel sektör yatırımları devlet işletmeleri yatırımlarının kat kat üstündedir. Bir işletmenin kurulması için, önce bilgi, sonra emek, sonra sermaye, daha sonra da yatırım şartlarının mevcut olması şarttır. Teknik bilgi tam olmadan yatırıma geçilemez. Gaz türbinleri 1800 yıllarında keşfedilmiştir. Fakat o zaman randıman çok düşükmüş gerçekleştirilememiş, çalışmalar devam etmiş ve ancak 1940 yıllarında gerekli randımana ulaşılabilmektedir. Özel sektör, resmi sektör de böyle, ancak müsait ortam içinde gelişir. Bizim sosyal ve ekonomik bünyemiz özel sektörü ancak bu kadar geliştirebilmiş. Zamanla gelişecektir. Çin'deki olay yalnız Seramik Fabrikasını ilgilendirir. Bu kötüye bir örnek teşkil eder. Çok iyileri de vardır. Devlet sektöründe de hastalıklar var. Bu hastalıklar tarihi ve sosyal bünyeden ileri gelmektedir. Her şeyden önce insan faktörü üstünde durmak, insanlarımızı dürtüst, iyi ahlaklı kişiler haline getirmek lazımdır. Süstümaller yalnız özel sektörde değil kamu sektöründe de vardır. İnsanları müsait, verimli olmaları teşvik etmeliyiz.

İkinci Turda Yönetici Prof. Üstünel konuşmacılara bazı özel sorular yöneltti. Bu soruların cevapları ve konuşmacıların diğer izahları aşağıdadır:

BESİM ÜSTÜNEL (Sadun Aren'e sorular)

Sorular: 1 - Özel sektörü tanımlarken yalnız büyük sanayi işletmelerini bu tanım için saktunuz. Sızce devletleştirilmedi ve yalnız büyük sanayi işletmelerinin kamulaştırılmasıyla iktifa edilecektir?

2 - Sız özel sektörün kurulmasını mümkün görmüyorsunuz. Acaba, özel sektör tutumunu değiştirir de daha toplumcu bir ekonomik politika izlese, devlet teşebbüsleriyle bir barış ortamı içinde karma ekonomi sistemini yürütmek ve özel teşebbüsü yaratmak mümkün olur mu? Yoksa sızce özel sektörün devletleştirilmesi kaçınılmaz mıdır?

SADUN AREN

Önce sayın Üstünelin sorularına, sonra da diğer arkadaşların görüşlerine kısaca cevap arz edeceğim. Ben, memleket kalkınmasında esas rolü oynaması itibarıyla, büyük sanayi teşebbüslerini özel sektör olarak ele aldım ve izahatını bu noktada üstünde topladım. Bu tarz hareketin isabetli olduğunu sanıyorum, çünkü, küçük sanayi teşebbüslerini teknoloji zamanla tasfiye etmektedir. Ayrıca, uzunca bir süre özel sektöre kamu sektörünün yanına yaşaması zaruridir. Karma ekonomi sisteminin geçici bir sistem olarak taraftarım, fakat uzun vadede kamulaştırmanın tüm üretim araçlarına sırayetli kaçınılmaz olacaktır. İkinci soruyu şöylece cevaplamak mümkün: Özel sektörün ahlak dışı bir tutum içinde olduğu iddiasında değilim. Sorunu ayrıca ahlaki açıdan koymak doğru da değildir. Özel sektörde vergi kurtumlar, emegin değerini vermeme gibi bazı olaylar varsa, bunlar, özel sektörde çalışan mültebbisin ahlaki zaaf içinde olduğundan değildir. Bu bozukluklar, bu düzensizlikler, bizatihi sistemin kendinden gelmektedir. Bu tutumu, bu davranış, dış çevre, bizzat uygulanmakta olan ekonomik sistem empoze etmektedir. Binaenaleyh sistemin değişmesi gereklidir.

Karma ekonominin devamlı bir sistem olarak yaşayacağına inanmıyorum. Bu iki sistemden güçlü olanı, zayıf olanı kendisi ne tâbi kılaacak ve zamanla ortadan kaldıracaktır. Bu konuda yazılmış çok kitap var. Kütüphanelerde bizim görüşümüzü doğrulayan bir çok eser var. Douglas Jay bir tek örnek. Bu zatın sosyalist olduğu ileri sürülüyor. Evet, İngiliz İşçi Partisi'nin sağ kanadına mensuptur. İngiliz İşçi Partisi gibi partiler de, kendi siyasal ve sosyal bünyeleri icabı emperyalist olmaya mecburdurlar. Türkiye'deki tabikat için bunları örnek göstermek de ayrıca hatırlıdır. Türkiye'nin kendi ortamı ve kendi koşulları vardır. Ashında karma ekonomi özel sektörün bir tavizidir. Batı ekonomileri özel sektör eliyle uzun bir süre içinde kurulmuştur. Önce Türkiye'nin beklemeye tahammülü yoktur. Sonra da Batıda hiç devlet teşebbüsü yok iken bugün karma ekonomiye gidilmiştir. Demek ki, özel sektör gittikçe güçleniyor, bilakis zayıflıyor. İngiltere de, ağır sanayi devlete bırakmaya hazırlanıyor. Japonya özel sektör eliyle kalkınmıştır deniyor. Değişik coğrafi koşulları vardır, bizinkine uyamaz; kaldı ki, Japonya dünya siyasal alanına emperyalist bir devlet olarak çıkmış, Mançurya'yı istila ederek sömürmüş, Çin'i sömürmeye kalkışmıştır. Türkiye için sömürecek müstemleke yoktur.

BESİM ÜSTÜNEL (Aydın Yalçın'a sorular)

1. Sızce özel sektörün en önemli problemi nedir?

2. Özel sektörün sızce önemli görünen problemi nasıl çözümler?

Özel sektör bunu kendiliğinden çözebilir mi, yoksa dış müdahale ve yardıma ihtiyaç var mı?

AYDIN YALÇIN

Ben de önce Sayın Üstünel'in sorularını cevaplandıracağım. Dış şartlar, özel sektörde sermaye birikiminin hızı olmasını istiyor. Özel sektörün cihazlanması için şirketler kurulması zorunlu. En önemli sorun sermaye piyasasının teşkilüdür. Bunun için halka maledir, çalışanlara mal edilmiş işletmeler kurulmalıdır. Türkiye'de bugün bu eğilim var. Koç'un böyle bir teşebbüse giriştiğini öğreniyoruz. Anonim şirketler artık alle şirketleri olmaktan çıkmıştır. Şirketleşmede devletin de yardımcı olması lazımdır. Dış yardıma ihtiyaç vardır.

Özel sektörün bünyesinde yapılacak değişikliklerle hem vergi kaçırılması önlenenebilir, hem de emegin değeri emekçiye verilebilir. Bunlar küçük pürüzlerdir. Yollar tozudur diye yolu kapatmaya kalkışmak çare değildir. Yolu asfaltlamak gerekir. Kapitalist devletlerde milli hasıladan yatırımlara ayrılan paylar, komünist memleketlerden daha fazladır.

BESİM ÜSTÜNEL (Halil Tunç'a sorular)

1. Ötedenberi özel sektörün çok kısa vâdelli menfaatler peşinde koştuğunu ifade ettiğinizden, bundan dolayı, bizde özel sektör emniyet verici değildir, dediginize tanıklık ederiz. Bu görüşünüzde ısrarlı mısınız?

2. Türk-İş'in belli bir politik tutumu vardır. Partilerden bağımsız ve partilerin dışında bir politika izlemektesiniz. Türk-İş Genel Sekreteri olarak, bir tüccar teşekkülü olan Odalar Birliğinin de böyle bir tutum içinde olmasını uygun bulur musunuz?

HALİL TUNÇ

Özel sektörün tespit edilmiş uzun vâdelli bir politikası yoktur. Aşırı kâr peşinde koşmaktadır. Bugün içinde özel sektörün bu tutumunda bir değişiklik görmemekteyim. Görüşlerimde ısrarlıyım. Bir kaç tane hariç, özel sektör, tüm olarak memleketteki her çeşit yeni oluşum, değişikliğin karşısına çıkmaktadır. Öte yandan, Türk-İş gibi Odalar Birliğinin de partilerüstü bir politikası olması istenir. Fakat bu şimdiye kadar görülmemiştir, bundan sonra böyle bir politika içinde gelecekte beklenemez. Aşırı kâr peşinde koşan özel sektör bu düzen içinde kendi görüşlerine uygun bir politika izlemeyi vâden partiyi tutacak, onu destekleyecektir.

Özel sektör eliyle kalkınma için Japonya örneği veriliyor. O memlekette işçi ücretleri çok düşüktür. Sosyal adalet ilkesine uygun bir kalkınma gerçekleşmiş değildir. İşçi ücretleri o kadar düşüktür ki, Amerikan sermaye bu yüzden Japonya'ya kaçmış durmuştur. Japon kalkınması da geniş ölçüde dış sermayenin baskısı altında uzatılabir bir kalkınma yolu olarak gerçekleşmiştir. Türkiye'de özel sektör plâna uymamıştır, uymamaktadır, plân hedeflerini gerçekleştirilmeye yönelmemiştir. Plâna inanmamıştır. Yalnız şu nu eklemek gerek. Sanayinin devlet eliyle birdenbire kurulmasında, otomasyona geçilmesi dolayısıyla, halen mevcut açık ve gizli işsizliğe yeni işsizlik eklenecektir. Bu le Türk toplum bünyesi dayanamaz. Bu durum Sayın Aren'in tavsiye ettiği sistemin zayıf bir yanı olarak görünür.